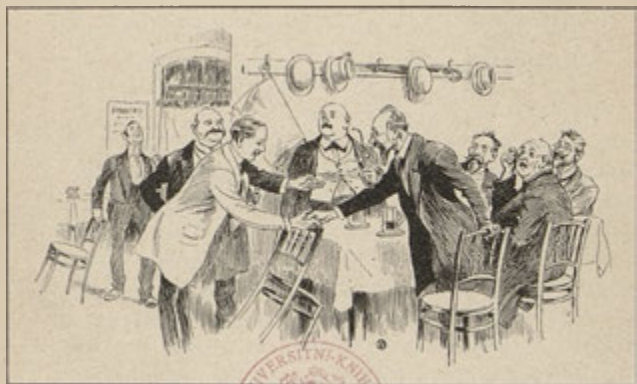

VILÍMKOVA HUMORISTICKÁ KNIHOVNA

121

JAROSLAV HAŠEK:
**TRAMPOTY
PANA TENKRÁTA**

ILLUSTROVAL JOS. ULRICH

NAKLADATEL
JOS. R. VILÍMEK V PRAZE

Trampoty pana Tenkráta.

Vreční berní úřadu v N. pan Banzet byl velmi rozto-
milý starší pán, měl několik, na počtu nezáleží,
starších dcer a choval utkvělou představu, že se jeho
drahé dcerušky přece jednou vdají a to za některého
z jeho podřízených. Tato utkvělá představa rozvětvo-
vala se tak, že hodlal svého budoucího zetě vychovat
a ochočit. Po deset let prý hledal takového muže, až
konečně našel svou obět v panu Tenkrátovi, prakti-
kantu berního úřadu, nepomysliv na to, že pan Tenkrát
může mít tolik statečnosti a opovrhnout pěkným titulem
„praktikant berního úřadu“ a jednoho dne zmizet z N.
a zanechat za sebou zklamané naděje pána Banzeta.
Pan Tenkrát několik neděl vydržel výklady pána Ban-

zeta a po několika nedělích práskl vtipně do bot a v Praze vyprávěl mně o tom, jak chtěl ho pan vrchní berní vychovat. Kdo znal pana Tenkráta, než odebral se do N., nyní by ho nepoznal. Výchova, výklady a ochočování se strany pana Banzeta měly neblahý vliv na jeho konstrukci tělesnou. Zhubl a spadl se o dobrých 12 kilogramů. Všechny své šaty musil si dáti přestít.

„Nelituji toho,“ pravil ke mně se smutným úsměvem, s kterým přijel, „nikdy toho litovat nebudu, neboť co slyšel jsem od pana Banzeta . . .“

„A co jste slyšel?“

Pan Tenkrát vyprávěl mně vše, a já to předkládám před širší forum, aby i ono mělo něco z tohoto vychování páně Tenkrátova.

„A jaký název tomu mám dát?“ tázal jsem se.

„Výklady pana Banzeta,“ odpověděl on, s tím smutným úsměvem, který, chraň Bůh, neměj žádný čtenář . . .

I. První výklad o povinnostech, který měl pan Banzet, vyzvav pana Tenkráta, aby ho doprovodil domů z úřadu, připojuje k onomu výkladu povídání o vynikajících osobách v N.

„Ano, milý příteli, můžete mne doprovodit domů, bydlím na rynku. Pravíte, že s největší radostí. Doufám, že nemáte nyní ničeho na práci, a malá procházka po vykonané práci neškodí. Jmenujete se pan Tenkrát, není-liž pravda. Je to abych tak řekl divné jméno.

Ríkáte, že původně jmenoval se váš dědeček Tenkrad, hehe, mám rád žertovné mladé lidi, ovšem jen tenkrát . . . Ne, nepřeji si ničeho. Pravím, tenkrát tedy, řekneme tehdy, tehdy mám rád mladé žertovné lidi, když ve svých žertech nedotýkají se stávajících řádů.

Nemohu si myslet horšího člověka nad toho, který ve svých vtipcích uráží své představené. Představení musí být. Že musí? Pravda, že musí být. Považte si, že by každý byl jen představeným, ergo vy byste byl vrchním berním, sluha František také vrchním berním a já také tímtéž. Ptám se vás, šla by práce tak rychle jako jde nyní? Že ne? To si myslím, milý pane.

Ten pán, který jde naproti, to je starosta Kouta, velmi charmantní pán a má papežský řád. Ano, tak odměněna jest snaha chovat se, jak se na dobrého křesťana patří.

Ten člověk, podívejte se, tamhle v tom haveloku je zdejší sedlář Nežid. Velmi nemravný člověk. Jednou vám odepřel platit daně z příjmů. Že to není možné? Toho neznáte, drahý pane, ten kdyby mohl, udělal by zde republiku. Také jednou už napohlavkoval panu starostovi pro nějaké slovo, které ho charakterisovalo; tuším, že to bylo slovo „lump“. Dal mu tři pohlavky a odseděl si to, poněvadž pokutu nechtěl platit.

Že se divíte? Pali! U nás dějí se divné věci. Žádný ze sprostějších lidí nechce se znát k svým povinnostem. Od číšníka v hotelu „u koruny“, který spí při nošení

piva, od pekařského dělníka . . . tamhle jde právě jeho mistr Pelikán . . . Má úcta! . . . kterýžto dělník se pere při muzice a říká v okolních městech městským sle-

činkám, že je pán s noční službou, od obyčejného nádeníka, který kleje strašně . . . Že je to hrozné?

Pravda, nedá se o tom ani dobře mluvit. Povinnost jest povinnost. Máme povinnosti vůči sobě, rodině, bližním, státu, a nejkrásnější občanskou ctností jest bez odporu řádné vykonávání svých povinností.

Kdo že jest ten pán, kterého jsem nyní zdravil? Zdejší pan děkan, velmi učený pán. Napsal již krásnou knihu „Biblický děj potopy“, ve kterém potřel všechny nevěrce. Na obecných školách i na měšťanských dostane ji každý žák a žákyně, když má z náboženství jedničku. To jest odměňování řádného plnění svých povinností. Že jest to skutečně pěkné? Pravda že, milý příteli, tím vzpruží se dětský duch do té míry, že vyvine se mezi školáky jakási soutěž, šlechtitý zápas, aby i on nebo ona dostal takovou knihu. Máte ku příkladu u nás děti, které doma mají třeba deset takových knih: „Biblický děj potopy“. A při tom je pan děkan velmi skromný člověk. Kýváte hlavou a je vám to snad nápadné. Že není?

Z toho je vidět, jak dobře soudíte o skromnosti. Ať si je kdo v sebe vyšším postavení, má být skromný. Hleďte na mne. Že hledíte? Ano, patřím mezi nej-přednější z toho města a jak vidíte, jdu s vámi, jako váš otec, povídáme si a nepyšním se zcela nic. Že jsem laskav? Bože, nestojí to za řeč. Že si mne vážíte? Děkuji vám, milý příteli. Přál jsem si setkat se jednou s takovým mladým mužem, který by ctil své povinnosti. Abych byl beze strachu? Jsem. Neboť kdo plní správně vše, co představení mu nařizují, ten je u mne charakterem.

Že se přičíníte? Vidím vám to na očích. Nedě-kujte, spíš mluvejte vždy se mnou jako se svým otcem, svěřte se mi, je to také jakási povinnost, kterou pod-řízený koná k svému představenému. Že je to také vaše myšlenka? Jste velmi vzdělaný, milý příteli.

Mezi mnou a mezi vámi může se vyvinout zcela přátelský poměr. Kdyby to pán Bůh dal, pravíte?

Vidím, že jste nábožný člověk. Představím vás co nejdříve nejen své rodině, ale i zdejším pánům. Má úcta! To je městský radní pan Petránek, má dvě dcery, které by se rády vdaly, dejte si pozor. Povídají se o nich divné věci. Že si nechcete se žádnou slečnou nic začínat? Příteli, jednou to musí být a vy se také oženíte. Raději však vezměte si starší dámu, vzdělanou, která však též zná dobře vařit, hodnou, řádně vychovanou, a jak je to pěkné, taková domácnost, to teprve uvidíte. Že mám pravdu? Mám, příteli, mám.

Není nic lepšího nad útulnou domácnost, ale co hlavní je, poradit se dříve, milý pane, svěřit se svým představeným, toť také jakási povinnost. Že to uděláte s největší radostí? Jste dobrý, mladý muž. Mládí je nebezpečné, příteli, a třeba jest pevné, starší ruky, která by je dovedla řídit přes . . . Jak se to jmenuje? Úskalí? Ano přes úskalí života. Über die Felsen des Lebens. Doufám, že znáte německy. Že dost? Učte se, příteli, tomuto jazyku, který je jazykem státním. U nás v městě každý lepší člověk zná německy. To jest také povinnost národní, ne jen číst české noviny. Co jste chtěl říci? Že nevíte, jak se jmenuje tato ulice? Dušní ulice, příteli, ulice malého ducha, ve které bydlí zdejší ředitel obecných škol, pan Kafronek, pán roztočilých způsobů, který píše do zdejšího našeho týdeníku církevní zprávy a povídky ze života svatých otců, originelní věci. Že tak soudíte již dle názvu? Znamení věci, příteli. Doufám, že jste již předplacen na

naš týdenník. Že nejste? Doufám, že předplatíte co nejdřív, neboť jest to také jakási povinnost, povážíme-li, že jest to vzdělávací časopis, kam můžete i vy psát, kdyby někdo udělal na vaši čest a postavení hrubý útok.“

* * *

„Byli jsme již u domu,“ doložil pan Tenkrát, podali jsme si ruce, při čemž on řekl: „Povinnost, přáteli, povinnost, pamatujte,“ a já šel do svého bytu, pocituje jakési bodání v hlavě.

II. Výklad o špatném hostinci „u vola“, o paní Pažoutové, kde bydlí pan Tenkrát, a o stravě, kterou mu ona předkládá.

„Že jste byl včera na večer v hostinci „u vola“? Že jste se bavil s nějakými pány? Že vás pozvali na večírek? Způsobil jste mně bolest, pane Tenkráte, velkou bolest jste mně způsobil, a hněval bych se na vás, kdybych nevěděl, jak je to nepříjemné být cizincem v městě a neznat dobře poměry.

Jste udiven, jak vidím, nemyslete si, že se hněvám na vás. Omluvil jsem vás již neznalostí poměrů zdejších, poněvadž, kdybyste byl věděl, jaký je to hostinec, nikdy byste tam nebyl vkročil.

Do hostince „u vola“ chodí naši nepřátelé, lidé, kteří náleží tak zvané socialistické straně a kteří, považte si, dosud nedali své děti biřmovat. Že to nepochopujete?

Myslel jste snad, že jsou zde samí řádní lidé, to jste se velmi zmýlil. Tam se schází právě ta čeládka, která uspořádala protestní schůzi, když zde byli missionáři vybírat na čínská pacholata. Kroutíte nedůvěřivě hlavou. Ano! Takové podlosti jsou schopni ti, s kterými jste včera seděl u jednoho stolu. Mohu říci, že protestní jejich schůze nedopadla tak, jak si přáli. Lid zdejší není tak hloupý, aby dovolil beztrestně vykládat, že u nás je dost chudých dětí, o které se musíme starat a ne o nějaké čínské pacholíky, ukázali jim, že nežijeme v nevěřící Francii, že naše město je v soustátí Rakouském. Řečníka potom odvezli do nemocnice, kde měl dost času přemýšlet o tom, jak je nemístné prznit nejvyšší city. Ano! A mezi takovou chátrou, Pöbel, jste seděl a bavil se s nimi, a ti dokonce vás pozvali na večírek. Že toho litujete?

Drahý pane, za tak krátkou dobu, co vás znám, seznal jsem ve vás muže, který zůstane vždy nakloněn k dobru, a kterému není třeba vykládat, co je ošklivé a špatné. Nebojím se o vás nikterak a také mně ani nepřijde na mysl, že byste se mohl nakazit špatnou společností v špatném hostinci. Jde jen o pověst, o dobrou pověst, nejen vaši, nýbrž i celého úřadu. Že tam již nikdy nepůjdete? Nemusil jste to ani povídat, byl jsem hned o tom přesvědčen.

Přijďte večer do hotelu „u koruny“, tam je pro vás mezi námi místo. Společnost vybraná a nenucená, já, pan děkan, pan okresní hejtman, řídící pan učitel a starosta. Mají tam výbornou papričku, znamenitý ležák, slušné osvětlení, vedeme příjemné hovory, každý

ví, co si může dovolit, jeden ctíme druhého, žádné bratříčkování jako jinde, veselí a při tom slušně odměření. Tak, to bylo, co jsem vám chtěl říci o hostinci dobrém a špatném.

Nyní bych se vás rád na něco zeptal. Kde vlastně bydlíte, milý příteli? Že u paní Pažoutové? Příteli! Příteli! Včera jsem již řekl, že je třeba pro mladého muže dobré rady staršího, zkušenějšího. Vám se asi zprvu zalíbilo, že je to vdova, mladá, šestadvacetiletá. Nemluvte, že ne. Známe dobře mladé lidi. Že nejste z nich? Nevymlouvejte se. Neznáte ani dobře nebezpečí, ve kterém jste se octl. Mohu vám svěřit, že paní Pažoutová nic jiného si nepřeje, než omámit někoho, upoutat na sebe a pak pohrozit škandálem a vzít si ho. Je to zákeřná ženská. Že jste to na ní nepozoroval? Příteli! Taková jde kočičím krokem, ani ji neslyšíte a už se do vás zakousne. Že jste zděšen? Můj Bože! Mládí je neprozíravé. Považte, jistě slyšela, že máte nějaké jmění! Že jste jí o tom neříkal? Pane, zde se rozhlásí všechno rychle. Jestli pak víte, že už teď se leccos povídá o vás a o paní Pažoutové? Že se lekáte?

Nelekejte se, cizinci se snadno dostávají do úst lidí. Vy sám jste ostatně dnes ráno řekl k sluhovi Františkovi: „Ani nevíte, jak jsem spokojen se svým bytem.“ Vidíte, sám jste to řekl. Že je to také pravda? Že ráno dostáváte dva rohlíky ke kávě? Že jste měl včera ve všední den k obědu husu? A dnes že jste měl vepřovou a nákyp? Příteli, jest to hrozné. Dobře, že se mně svěřujete. Vy jste na nejlepší cestě sejít s dráhy počestnosti. Že se to nestane? Že na to přísaháte?

Hochu, milý pane, dnes již jste v lidských řečech, zítra se to bude stupňovat a pozítří je z toho okresní skandál.

Dva rohlíky ke kávě? Ve středu husa! Ve čtvrtek vepřová a nákypl! Příteli, milý pane Tenkráte! Damoklův meč visí vám nad hlavou a jedno jen škubnutí, jste ztracen, blamován a s vámi celý úřad i já, váš představený, který by neměl kouska srdce, aby vás upřímně a otcovsky nevaroval a vám neřekl, dokud není pozdě: Hochu, drahý pane, odstěhujte se od té vdovy, přetrhňte okamžitě nit lidských pomluv a přestěhujte se jinam.

Ale co mne napadá? Máme zde tetu, ctihodnou paní, vdovu po poštovním oficiálovi paní Krathauero-vou, Němkyni, padesátiletou, ta má prázdný pokoj. S tou ještě dnes promluví a zítra se k ní odstěhujete. Ať vás to stojí co chce, jen když budete pryč od paní Pažoutové. Zaplaťte jí za celý měsíc a nebude toho litovat. U paní Krauthauerové naučíte se lépe německy a to není k zaplacení. Přijímáte to? Že přijímáte? Věděl jsem to. Neděkujte! Jsem vskutku rád, jak se mně podařilo vás zachránit. A jednou, doufám, uznáte nejlépe, jak je dobré mít nezištného přítele, třebaš by to byl váš představený. Že nenalezáte již teď slov k díkům? Pane, drahý Tenkráte, vy jste tak sympatickým, že děkuji dobrotivému nebi za seznámení s vámi. Je takových málo, jako jste vy, věřte! A nyní jděte pěkně a dejte výpověď. Na shledanou, večer „u koruny“ . . .

*

*

*

Pan Tenkrát vyprávěl mně pak, že byl tak hypnotisován a unaven, že dal vskutku výpověď a inohl o tom přinést již zprávu ke „koruně“.

III. „U koruny“.

Pan vrchní berní, pan děkan, pan okresní hejtman, řídící učitel, starosta a já. Představení mé osoby panem vrchním berním a představování pánů jím samým.

Pan děkan: „Slyšeli jsme o vás již mnoho pěkného.“

Okresní hejtman: „Pan vrchní berní nemůže vás vynachválit.“

Řídící učitel: „Jste prý velmi nadaný člověk, pane Tenkráte.“

Starosta: „Není prý přesnějšího mladého muže ve vykonávání svěřených povinností . . .“

Jakési koktání s mé strany a pochvalné bručení pana Banzeta, který po chvílce vykládá německy panu okresnímu hejtmanovi, že prý jsem vtipkoval, jak můj dědeček původně se jmenoval: „Der hat gestohlen.“ k čemuž dodal tento: „vielen schönen Mädchen das Herzlein.“ Všeobecný smích a pan okresní hejtman klepá prstem na stůl a volá: „’s war damals, pane Tenkrát.“ Když se smích utišil, tázal se mne řídící učitel, zda-li jsem četl jeho poslední povídky o svatých otcích.

„Četl,“ řekl za mne pan Banzet, „a pravil ke mně, že by si přál vás vidět, neboť je zkrátka nadšen.“

Tak si páni vyprávěli mezi sebou, opomíjejíce mne. Patrně jim stačilo, že si mne všimli a že mezi nimi sedím, jen pan Banzet, můj ochránce, tázal se mne častěji: „A co vy o tom soudíte?“ Kýval jsem hlavou. Mluvalo se o paprice, která prý dnes byla mizerná, ospalý číšník byl napomenut, aby nezíval. Pak se vyprávělo o zloději, který u kupce Vondráka se ve sklepě opil. Na to pan okresní hejtman láteřil na svou služku, která mu oskarky natřela obyčejným leštidle, místo kremem.

Na to pan děkan rozhovořil se o politice. Řekl: „Politika vůbec,“ a obraceje se na mne, pravil: „Co vy o tom soudíte?“

A již pan Banzet rychle promluvil: „Pan Tenkrát se mně svěřil, že se do politiky neplete . . .“

Abych vás nenudil, podotýkám jen tolik, že tázal-li se kdo mne na něco, mluvil za mne vždy pan Banzet.

A když pan děkan řekl, že hrachu nejí, pan Banzot pravil, že jsem se mu svěřil, že hrách je nejošklivější jídlo.

Když nadávali na židy, já též prý je nemohu vystát a mým nejvřelejším přáním prý je dle slov pana Banzeta, všechny židy vyhubit.

Panu děkanovi svítily oči a klepaje mně, mlčícímu na rameno, řekl: „Pane Tenkráte, za našich dob je málo takových lidí, jako jste vy, nevěra, vzpoura, tupení všeho posvátného šíří se světem, dokud lid bál se spravedlnosti našich soudů . . . Sunt certi denique fines,“ mluvil povzneseným hlasem, „a jednou, uvidíte, moc dostane se opět do našich rukou a pak uvidíte, že nebudou se opakovat případy, aby někdo odtud nedal bířmovat své děti . . .“

„Jsou to hrozné případy,“ mluvil, obraceje se k celé společnosti, „víte již, co předevečirem mluvil sedlář

Nežid ke kostelníkovi, s kterým se setkal v slovní půtce?“
„Když,“ řekl ten zlosyn, „váš děkan se drží písma svatého, ať jednou pro legraci jí za městem kobylinky, jako svatý Jan na poušti.“

„Co tomu říkáte, pane Tenkráte?“

„Já, já . . .“

„Rozumím,“ pravil pan Banzet. „Chcete říct: Je ten člověk na svobodě?“

*

*

*

„Vydržel jsem poslouchat ty řeči ještě půl hodiny,“ končil pan Tenkrát, „a pak rozloučil jsem se, při čemž pan Banzet šel mne vyprovodit před „korunu“, kde pravil: „Není-liž pravda? Společnost vybraná, nenucená, vedeme příjemné hovory, každý ví, co si může dovolit, jeden ctí druhého, žádné bratříčkování, veselí a při tom slušně odměření. O vás mají nejlepší pojem. Že vás to těší? Příteli, mladý hochu, mne to však těší nejvíc. Tak má radost učitel ze svého žáka. — V poledne se tedy přestěhujete. Buďte vždy tak energický, nedejte se vést klamým lichocením od takové ženské . . .“

„Pan Banzet,“ řekl ještě pan Tenkrát, „si nepomyslí, jak za pár neděl zjeví se má energie ve formě pro něho tak smutné . . .“

IV. Výklad o novém bytě.

„Abych přijal vaše největší poděkování za laskavé opatření nového bytu? Pane Tenkráte, konal jsem prostě svou povinnost a doufám, že vy jste též spokojen? Že ještě nevíte! Pane Tenkráte, zaopatřil jsem vám, věřte mi, nejlepší byt v celém městě. Že musíte chodit do svého pokoje přes kuchyň a jeden pokoj a vašim pokojem že chodí se do třetího?

Příteli, pane Tenkráte, nechtějte zklamat mou naději, kterou jsem ve vás měl, jako muže řádného. Vaše řeč páchne touhou po pokoji se zvláštním vchodem. Že vás to nenapadlo? Nejsem dnešní, drahý příteli, znám všechny ty touhy mladých lidí. Být co možná nejvíce samostatným. Mít klíč od domu, pokoj se zvláštním vchodem, přijít domů kdykoliv, přivést s sebou kohokoliv, o přátelích nemluví, jen o přítelkyňách, ano, to byla i vaše touha. Že ani z daleka?

Neomlouvejte se! Znáám vás lépe než si myslíte. Že nejste žádný flamendr? To vám také neříkám, a ani bych s vámi nemluvil, kdybych věděl, že jste famfárum, mluvím jen o pokušení, které může vzniknout v duši mladého muže, jako jste vy. Že jste obrněn svými zásadami? Pane, drahý muži, Tenkráte, bylo zde již více lidí, kteří přece podlehli v boji s pokušením, a proto je nejlépe, když jaksi jste pod dohledem. Že jste na to již dost velký?

Příteli milý, je vám dvacet osm let a to je nejnebezpečnější mládí, které vás také omlouvá, že odpovídáte svému rádci a vychovateli takovým způsobem. Paní Krathauerová, věřte mně, nikdy nebude mít toho úmyslu, aby vás snad špechovala, naopak popřeje vám největší volnosti, které nesmíte zneužívat v jakémkoli směru. Kladl jsem jí na srdce, že jste mladý muž, na kterého číhá tisíce nebezpečí v městě, třebaš tak malém, jako je naše.

A má příbuzná div neplakala a slibovala mně, že bude vaší matkou a že vás uchrání ode všeho. Že k vůli vám, aby nebylo vám smutno, uspořádá čajové

večírky v třetím pokoji. Počkejte, nepřerušujte mne, že se do něho chodí přes váš pokoj. Uspořádá pěkné večírky, ke kterým pozve nejsolidnější společnost. Toliko své příbuzné, drahý pane, neboť máme zde mnoho svých příbuzných.

Že jste tam už viděl nějakou dámu po poledni, když jste obědval, a že ta dáma šla přes váš pokoj a že se vám zdálo, jako kdyby vás prohlížela? Řekněte mně laskavě, líbila se vám? Že málo? Že má takový tupý nos, že je hubená a stará? Že má rezavé vlasy? Ne přáteli, drahý Tenkráte, špatně jste viděl. Že připouštíte, že byla roleta spuštěna proti slunci? Ano, zcela správně,

neboť ta dáma, kterou jste viděl, je hezká, mladá a její vlasy jsou zlaté a ne rezavé a její tělo je švižné a ne hubené, neboť, drahý pane a příteli Tenkráte, ta dáma byla má dcera, slečna Markéta Banzetová. Abych vám odpustil, že jste špatně viděl a že teprve teď si vzpomínáte, jak švižně kráčela? Ano, drahý muži, pane Tenkráte, ona kráčí tak jemně a tak graciesně, že půvabnější krok nemá žádná dvorní dáma.

Buďme k sobě upřímní. Má zlatá Markéta slyšela povídat ode mne tolik krásných věcí o vás, že usmyslila si, jak se na vás první z našich dětí podívá a abych tak řekl, líbil jste se jí. Jak způsobně prý jste krájel hovězí maso, drahý pane. Ona je ještě skoro dítětem.

Že vás těší ona pochvala o krájení hovězí? Můj příteli milý, ona byla nadšena, jen ji mrzelo, že vám dobře neviděla do tváře.

Je to roztomilá žabka, až ji poznáte lépe, pochopíte, jak by nám bylo smutno, kdyby si ji někdo odvedl jako svou manželku. A jenom to mohlo by nám zmírnit lítost, že její muž je řádný a charakterní člověk, mírný a hodný, pane Tenkráte, který by v ní ctil i její rodiče, milý pane. Že jsou to zlatá slova?

Och, můj drahý příteli, jak nerad loučil bych se od toho andílka a přísahám vám, že nedám ji někomu, koho neznám, řekněme, tak dobře, jako vás. Má důvěra že vás těší, když kladu vás za příklad? Ne, příteli, nechte děkování a podejte mně svou ruku. Tak a nyní s Bohem a večer přijďte ke „koruně“.

„Tenkrát ponejprv,“ dodal hrdina tohoto vypravování, „přišlo mně na mysl, že padám pomalu do nějaké bryndy.“

V. *Výklad o růžovém psaníčku.*

Ptáte se mne, proč jsem tak málomluvný dnes, proč nežertuji a proč jsem tak smutný. (Povzdech.) Musím být smuten. (Nový povzdech.) Musím být mrzut, když vidím, jak hrozí nebezpečí někomu, za koho bych třeba cedil svou krev.

Ovšem, vám, pane Tenkráte, jak vidím, příliš se srdce nad tím nermoutí, neboť vy nedovedete si představit, jak mně je, když pozoruji osidla, která vrhá neznámá osoba na mého přítele. Ještě nevíte, o kom mluvím? O vás mluvím, milý pane kollego, o vás nezkušeném a stojícím jednou nohou nad strašlivou propastí. Že ještě nevíte, oč vlastně jde a že paní Krathauerová je starší dáma, abych byl upokojen. Příteli, nevím, zdali si ze mne neděláte žerty. Vy tedy stále ještě nepochopujete?

Pane rozmilý, nemůžete přece zapřít, že dostal jste dnes dopoledne do úřadu růžové psaníčko? Že nevíte, proč by mne to mohlo rmoutit? Pane, drahý kollego, vy jste muž v dobrém postavení, vaše jmění samo o sobě zajišťuje vám dobré postavení, za pár let jste na nejlepší cestě stát se berním oficiálem, oficiálem, pamatujte, co mluvím.

Jste tedy, abych tak řekl dobrá partie, znamenitá partie a tu vy to nechápete, že se na vás chce přilepit

ženská? Že to růžové psaníčko není od žádné ženy? Pane Tenkráte, příkázání boží osmé zní: „Nepromluvíš proti bližnímu svému křivého svědectví.“ Nehřešte, milý pane, proti tomuto příkázání a přiznejte se. Že opravdu není od žádné dámy?

A co tedy znamená ta vůně bezu, která se rozprostřela naší kanceláří, když jste psaní obdržel? Že je od pána? Pane Tenkráte, lež hanobí každého a kdo lže . . . Že je to od člověka, který použil toho úskoku, abyste jeho psaní nezhodil, poněvadž v každém žádá vás o nějakou půjčku? Pane, milý Tenkráte . . . že mně dáváte to psaní, abych si je přečetl? Dobrá.

(Pausa.)

Ale to ještě neznamená, že není od dámy. Stojí zde: „Jsem v okamžité tísní. Obracím se proto s prosbou na vás, abyste zaslal mně laskavě padesát zlatých. Zůstávám s výrazem nejhlubší úcty. J. Z.“ Příteli, to J. Z. může znamenat též ženu. Josefa, Jana, Jaromíra Zadáková, Zoufalová, Zámostná. Drahý příteli, přiznejte se, že měl jste jakýsi poměr. Že nemusím na vás mrkat? Ne, přiznejte se, já hned dopíši té ženské, sdělte mně jen její adresu, zachráním vás před ostudou, napiši, že jako otec . . .

Mám si tedy vzít notes a tužku? Že se ta má ženská jmenuje Jaroslav Zajíček, malíř, Chrudim 23. Je to pravda? Mohu tomu věřit, vy zlý člověče, drahý pane Tenkráte?

Nevíte ani, jaký balvan spadl s mého tak těžce zkoušeného srdce, ale něco vám musím říct. Použil prý úskoku a psal na růžovém papíře. A zde právě vězí,

co mne rmoutí. Věděl jsem hned, že jest to od muže, neboť jsem přesvědčen, že vy byste se mně již dříve svěřil, kdybyste měl nějakou známost. Že se to samo sebou rozumí?

Děkuji vám, ale pokračujme. Vy přijal jste to ružové psaníčko, jako každý mladý člověk, který touží po milostných dobrodružstvích. Že nikoliv? Proč jste tedy ono ružové psaníčko přijímal, proč jste ho neposlal hned nazpět, když necítíte v srdci touhu po lásce? Že nejraději se najíte, napijete a spíte?

Hochu drahý, pane kollego Tenkráte! Jste mladík, stále vám to říkám, máte bujnou krev, jste nezkušený a taková romantika zvoní jako zvony, srdce vám asi tlouklo radostí, když přijímal jste to psaní, svítily vám oči.

Že vám oči nikdy nesvítí? Co to tedy bylo? Co by to mohlo být, drahý příteli, pane kollego Tenkráte? Či čekal jste snad, že dostanete od nějaké slečny psaní, myslel jste snad . . . Nebo dokonce domníval jste se, že paní Pažoutová píše vám, abyste vrátil se z bytu ctnostného do vykřičeného pokoje? Či? . . . Co chcete říct? Že psaní jako psaní?

Velký rozdíl je, příteli, v barvě a vy se červenáte. Co vidím, drahý pane? Že jste od přírody červený v obličejí? Ne, to cosi jiného. Mně se zdá, že chytl jsem vás při něčem, při nějaké myšlence, která vysvětlí snad vše . . .

Že jsem vás nemohl chytit? Hochu, milý Tenkráte, vy jste očekával psaní od nějaké slečny? Hochu drahý, jistě myslil jste na postavu švižnou se zlatými vlasy,

na tu slečnu, kterou jste viděl u sebe v pokoji. Vy se rdíte? Hochu, milý příteli, cítím dobře s vámi, vím, co se děje v srdci vašem, ale to vám ještě řeknu, že Markéta dovede se opanovat a nikdy by první nepsala. Dovede se opanovat, drahý hochu . . .“

* * *

„Pak jsem mu slíbil, že zítra v neděli k nim přijdu na oběd, abych zvykl si pohybovat se v nejlepších rodinách,“ doložil pan Tenkrát, usmívaje se smutněji než kdy jindy . . .

VI. Pan Tenkrát vypravuje o slavnostním obědě u pana Banzeta a o všem, co působilo na něho neobyčejným dojmem.

Když jsem přesně o půl dvanácté dostavil se do jejich domácnosti, řekl pan Banzet: „Chtěl jsem již jít pro vás.“ Na to byl jsem představen paní Banzetové a jejím dcerám. Kolik těch dcer bylo, nevím, neboť jich bylo tolik, že jejich počet mne omráčil. Bylo mně asi tak, jako tomu, kdo dívá se na ohromné lesy, nebo ohromný oceán, či na skupinu horstva. Víím jedině, že jsem byl nejmladším z celé společnosti a že všechny ty jeho dcerušky uváděly mne do rozpaku svým stářím. Když mně Markéta podávala ruku, podíval se pan Banzet významně na mne a řekl: „Vy se již trochu znáte.“

Paní Banzetová měla pak ke mně řeč tohoto obsahu:
„Velectěný pane! Toužila jsem vskutku vás poznat osobně, neboť můj manžel vyprávěl mně o vás tolik roztomilého a pěkného, že jsem ho stále vybízela, aby vás k nám pozval na oběd, neboť nemohla jsem s dcerami se již dočkat, abychom vám nestiskly ruku, jako přáteli našeho tatínka. On je samé: „Pan Tenkrát řekl to a to, pan Tenkrát vyprávěl to a to, pan Tenkrát píchl se dnes pérem do ruky, pan Tenkrát a t. d., jen o vás povídá celé dny. A Markétka, naše nejmladší, nemohla se také ani dočkat, aby si s vámi nepohovořila, neboť vaše vzdělání je vynikající a ona toužila již dávno, aby mohla si s někým pohovořit o umění. Je chudáček jako ptáček v kleci. Kdybyste ji slyšel hrát na piano, Božíčku milý,

tu srdce vám skáče radostí . . . Ona by mohla dobře koncertovat a veřejně vystupovat, ona ale nechce, dítě drahé . . .“

„Ale mama . . .“ „Vidíte, jak je skromnou, musíš zatím panu Tenkrátovi něco zahrát, jen jdi a nestyď se. Ona je taková, jako dítě . . .“

„Ale mama . . .“ „Jen jdi, Markétko, zahrej tu svou zamilovanou . . .“

„Slečno,“ prosil jsem, „raďte mně něco zahrát.“ „Jen jdi,“ vybízely ji sestry a tak jsem šel s ní do salonu následován množstvím ženských hlav, s kterých na mne vyčítavě dívalo se líčidlo na tváři, na obočí, na rtech a všechny ty dámy pohlížely na mne, jako by mne chtěly sníst a mně bylo asi tak, jako Napoleonovým vojákům v Egyptě, když k nim Napoleon řekl ukazuje na pyramidy: „Nezapomeňte, že na vás dívají se tisíceletí . . .“

Pan Banzet posadil mne do houpací židle u piana, slečna Markétka položila hubenou ruku na klávesy a první akkordy zazněly a zaburácely salonem . . .

„Její fantasie,“ pravil pan Banzet s nadšením, které se stupňovalo každým úderem do klávesů.

„Není-liž to něco znamenitého,“ horoval opíraje se o lenoch mé houpací židle, takže jsem musel vynakládat veškeru svou sílu, aby mne nepřekotil.

„Znamenité,“ řekl jsem lituje toho, že pro tento okamžik nejsem hluchý, neboť co jsem slyšel, trhalo mé nervy. A Markétka hrála, sestry její pomalu mizely jedna za druhou, až zůstal tam jen pan Banzet, Markétka a já, kterým ona hrála stále svou fantasii, fantas-

tický dlouhou, která mne bodala v uších a pohlavkovala mé nervstvo na místech nejcitlivějších.

„Znameníť,“ bručel pan Banzet, opíraje se stále s větší tíží o houpací židli, pak jen bručel cosi, tíže na lenochu byla větší a větší, až konečně nebylo pochyby o tom, že pan Banzet usnul, tak jak byl o ni opřen.

Má situace byla kritickou. Obával jsem se pohnout, a udržoval rovnováhu v houpací židli, zatím, co Markétka hrála zuřivěji a zuřivěji.

Konečně opustily mne síly a já trochu povolil, spící pan Banzet tlačil na lenoch, židle se zahoupala, mé nohy vznesly se nahoru, hlava šla k zemi a já se velmi krásně překotil, při čemž mimovolně mé nohy zachytily jako do kleští krk pana Banzeta, přetahující ho přese mne, kterýmžto pohybem byla rovnováha vy-

rovnána, ale zas ztracena, neboť pan Banzet sjel bleskurychle na druhou stranu takovým obloukem, že srazil s piana svíci, rozbil rám na noty, křiče: „Ježíš, Marjá“ svým basovým hlasem, do kterého vnikal písklavý hlas Markétčin: Jé jé jé jéjéjé . . . a můj tenorový, vycházející zpod překocené houpací židle: „Š' marjá, Josefe . . .“

Když vrazila pomoc do salonu, nebyl jsem již člověkem, ležícím na zemi, nýbrž opět pořádným hostem, který na otázky ustrašené hostitelky odpovídal, že se mu nic nestalo, že se převrhla jen židle. Na konec dali jsme se všichni tomu do smíchu, jen pan Banzet zatlačoval si bouli na čele střenkou kapesního nože, odváděn jsa svou chotí, které vykládal, jak se opřel o lenoch. Slyšel jsem z vedlejšího pokoje přísný hlas její: „Po druhé nepij tolik vína ráno, co si on pomyslí . . .“ Další slova zanikla v novém akkordu na piano, které bohužel zůstalo bez pohromy. Slečna Markétka opakovala svou fantasií. Zas se její sestry vytratily jedna po druhé, zanechavše nás bez svědků naší rozmluvy: „Nikdy jsem neslyšel něco tak pěkného . . .“

„Myslíte?“

„Nejen, že myslím, slečno, jsem o tom přesvědčen, vaše nadání a to, co jsem slyšel, opravňuje mne k výroku, že výkon váš je beze všeho přehánění báječný.“

„Vy mně tolik lichotíte?“

„Nelichotím, jsem přímý člověk, kritisuji jen zcela rozumně vaši skladbu, o které dovoluji si tvrditi, že je nejhezčí, kterou jsem kdy slyšel . . .“

Mluvil jsem tak asi čtvrt hodiny a dokázal, že hloupostí se nemusí mluvit jen o počasí, nýbrž o všem,

a že je velmi lehké opakovat v jiné formě, co člověk před chvílí řekl.

Konečně byla zde již paní Banzetová, ke které Markétka řekla, že se se mnou skvostně bavila, načež paní hostitelka pohrozila jí prstem, řkouc rozšafně: „Ty diblíku.“

Šli jsme do jídelny, kde mne přese všechny protesty posadili na čestné místo tlačíce mne do ramena, na levé paní Banzetová, na pravé její manžel. Mísa s polévkou šla kolem, neboť já odmítl jsem první si vzít, podáváje ji úslužně paní Banzetové.

„Jen žádné upejpání,“ pravil pan Banzet a nalil mně sám prvnímu polévky, pak teprv brali si ostatní.

Vedle seděla Markétka, o které říkala paní Banzetová, že jí jako ptáček.

„Jen papejte, slečno,“ řekl jsem jí citlivě, načež pan Banzet poznamenal: „Polévka je grunt a maso špunt.“ Lžíce zazvonily a polévka byla snědena. Přinesli malé kalíšky, takové náprstky, do kterých nalili malaga. Patrně chtěli napodobit nějakou slavnostní hostinu.

Markétka měla bledé rty, poněvadž barva z nich polévkou přešla do jejího žaludku.

Jedna ze slečen, když utírala si ústa ubrouskem, měla jednu tvář bledou a druhou růžovou.

Bylo tak zajímavé pozorovat, jak se obličej mění, upotřebuje-li se ubrousku. Jedna z dcerušek měla jedno černé obočí a druhé světlé. Ubrousky se hned odnášely . . . ! A slečny chodily na jemné pokynutí

matky do kuchyně prý a vracely se s novými barvami na lících . . .

Jídla byla: krůta se švestkami, řízky s hráškem, nějaké ryby smažené, srnčí ragout a knedlík, pudding, který kromě jména nic puddingovatého na sobě neměl.

„Markétka to připravovala do trouby, Markétka to klepala, Markétka strouhala žemličku . . . já pak jen dohlížela . . .“ tak vybízeli mne, abych si bral.

Jedl jsem způsobně, naslouchaje, jak kolem mne všecko mlaská a odfukuje . . .

Pilo se víno kyselé a mizerné. „To jste jistě nepil tak dobré,“ křičel na mne pan Banzet, „Prosit“. Sklenky zazvonily, vypili jsme všichni na ráz a já dělal co možná příjemný obličej . . .

Když přišla černá káva, pocítil jsem nevolnost jakousi v žaludku a stále se mně zdálo, jako by mně vězelo cosi divného v hltanu, jako by tam byl vlas. Dráždilo mne to tak, že žaludek se mně obracel, a já sedě naproti zrcadlu pozoroval jsem, jak bledost objevuje se na mé tváři. Něco tak strašného jsem nezažil. Promluvit jsem se neodvážil, neboť . . . Zkrátka, dělal jsem dojem, že přechýkují . . . Potil jsem se a najednou udělalo se mně tak špatně, že nevěda, co činím, vyběhl jsem beze slova z jídelny, div nevyrazil dveře kuchyně, a hnal se zoufale na pavlač, kde našli mne skloněného přes zábradlí, ne jako hosta, ale jako člověka z rodiny, který chová se zcela nenuceně. Na hosta to bylo příliš hrozné, co jsem si dovolil . . . A dole na dvoře dva vepřící dívali se na mne okem vděčným a na ně pomalu mezi jinými padl i zlatý vlas roztomilé Markéty . . .

Pan Banzet odváděl mne za chvíli ^{bledého} a třesoucího se domů, kde položil mne do postele u^jistiv, že Markétka lítostí omdlela nad mou chorobou.

VII. *První vycházka pana Tenkráta s panem Banztem po třinedělní nemoci, datující se od slavnostního oběda.*

„Jak jsem rád, drahý rekonvallescente, že opět můžete vyjít na čerstvý vzduch. Že vás to již také mrzelo ležet v posteli?

Byla to nutnost, můj příteli, potřeboval jste jako sůl odpočinku a klidu. Že nepochopujete, zdali to byl

klid, když moje celé příbuzenstvo dělalo vám návštěvy a ptalo se po vašem zdraví?

Milý rekonvallescente, z toho je vidět, jak získal jste si srdce všech nás, jak pečovali jsme o vás . . . Že jste byl hned zdravý druhý den po tom slavnostním obědě?

Nikoliv, vy jste nebyl zdravý, neboť měl jste žaludeční katar. Že jste neměl žaludečního kataru? Měl jste, neboť udělalo se vám špatně, když požil jste silná jídla. A kdo po požití silných jídel zvrací, ten má přece žaludek zkažený.

Abych vám to nepřipomínal? Vidíte, milý příteli rekonvallescente, že váš žaloudek není ještě teď v pořádku, když zmínka o silných jídlech je vám nemilá. Že jsme ten váš žaludeční katar odhlasovali s paní Krathauerovou, ačkoliv to nebyla žádná pravda?

Hochu pozdravující se, paní Krathauerová je výborná paní. Poznává hned jako nejlepší lékař, co komu schází, věrte, že je zde v městě mnoho nejlepších rodin, které obrací se na ni s největší důvěrou, a její péči máte co děkovat, že dnes můžete jít se mnou ponejprv po třech nedělích na procházku. Že jí děkujete, ale že do vás lila tolik odvarů, že teprve po třech nedělích je vám lépe?

Drahý rekonvallescente, milý pane Tenkráté, ani nevíte, jak uvažovali jsme o prostředcích, které by vám pomohly, jak u nás doma radili jsme se všichni, co vám má ona uvařit.

„Dáme mu pít hřebíček,“ uradili jsme se, a vy jste pil hřebíček.

Když viděli jsme, že vám to nepomohlo, zas jsme se radili.

„Dáme mu pít zeměžluč,“ navrhla Markétka. Dali jsme vám pít její odvar. Opět žádný účinek.

„Což šalvěj s hořkým jetelem,“ navrhla má paní. Dobrá, pil jste šalvěj s hořkým jetelem. Zas žádný účinek.

Ani nevíte, co jste vyváděl.

Skákal jste s postele, musili jsme vás s paní Krathauerovou držet, pořád chtěl jste jít pryč, že prý vám nic není, chtěl jste se obléknouti a klel jste, hochu, hochu! Musili jsme vám schovat šaty a boty, jinak byste byl provedl nějakou nepředloženost.

Pak jste zas křičel, že máte hlad. Že jste musil křičet, když den co den dostával jste jen šálek polévky, jednu žemli a dvě vajíčka na měkko?

Drahý, uzdravující se pane Tenkráte, při žaludečním kataru hlavní věcí jest dieta. Že jste však neměl žaludeční katar, ale teprve že vám zkazila má teta žaludek těmi břečkami? Odpouštím vám, milý příteli, neboť rekonvalescenti jsou velmi nedůtkliví a žádný snad nechce z nich uznat obětavost jich ošetřovatelů.

Že to byla obět z vaší strany, polykat po lžičkách heřmánek, šalvěj, hořký jetel, zeměžluč a že jsme vás znásilnili? Příteli uzdravující se! Každému nemocnému zdá se, že ho lékař znásilňuje. Proč prý jsme na vaši žádost nezavolali lékaře? Aby někdo jiný kromě nás radoval se z vašeho uzdravení, to nechťeli jsme dopustit. Dnešní den je svátkem pro celou naši rodinu, možno říci svátkem pro celé město. Každý večer „u Koruny“

ptali se všichni po vašem zdraví, pan okresní hejtman, pan děkan, řídící, pan starosta a mohu vám svěřit, že to byl návrh pana hejtmána, abyste polykal malé kousky ledu.

Že to ani svému největšímu nepříteli nepřejete? Rozmilý pane Tenkráté! Co nemocných považovalo již lékaře a rádce za svého nepřítele, lék jest hořký, ale uzdravuje.

Abych vyřídil všem váš dík za ony projevy? Vyřídím, samo sebou se rozumí, neboť zejména někoho budou těšit ta přátelská slova. Ještě nevíte koho?

Mohu vám svěřit, že v celém městě jest sice mnoho těch, kteří byli zarmoucení nad vaší nemocí, ale že nejvíce byla zarmoucena jedna mladá, hezká slečna, která ve dne v noci probděla v pláči a na modlitbách, prosíc nejsvětější rodičku Boží, aby se za vás přimluvila u božího trůnu a vás svou svatou, mocnou přimluvou uzdravila. Každý den chodila do kostela a tam u oltáře na kolenou vzývala svatou Pannu, abyste opět byl zdrav . . . Že se vskutku stal zázrak? Drahý hochu, milý kollego rekonvallescente, přímluva nevinného dítěte způsobila tu zázrak, díky též našemu ošetřování.

Naše Markétka to byla, která den co den před oltářem svaté panny boleslavské vzývala nebe za vaše uzdravení! Že jste si to hned myslel? Vím to dobře, neboť vše mně již řekla paní Krathauerová, za noci, kdy v horečce zmítal jste se na svém lůžku, slýchávala, jak jste volal Markétku. „Ó Markétko, Markétó,“ tak jste volal. Že se vám tím ulevilo? Drahý

hochu, ne my, ale ona má největší podíl na vašem uzdravení.

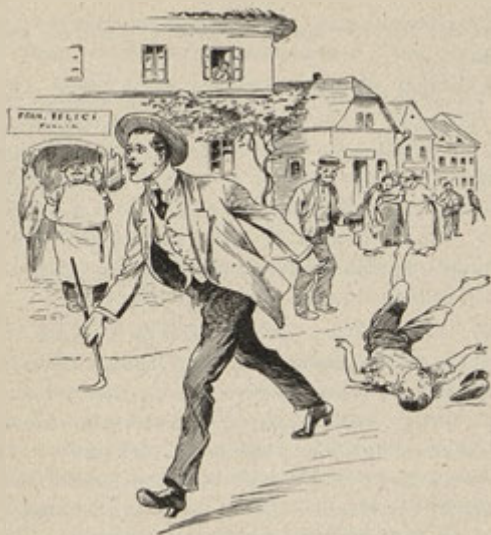
Že jí tedy děkujete? Vyřídím a jakou radost bude mít. Ona byla, abych tak řekl, vaším strážným andělem. Její přítomnost vždy ukolébala vás v posilující spánek. Kdykoliv objevila se s paní Krathauerovou u vás, spal jste okamžitě a po vaší tváři rozprostřel se blažený úsměv. Vsázím se, že ve spánku cítil jste její přítomnost, že zdálo se vám o ní. Pořád že se vám o ní zdálo? Jak bude šťastna, až jí to povím.

Ale, hochu drahý, proč máme to zachovat jako tajemství, proč bychom neměli ji učiniti šťastnou a odměnit ji tak něžným způsobem za její neskonalou péči o vás? A nyní mám pro vás radostnou novinu. Dnes večer uchystáme vám malé překvapení. Paní Krathauerová uspořádá totiž na počest vašeho uzdravení přátelský večírek, kterého účastní se naše celá rodina. Že vám tluče srdce? Hochu, známe to. Vždyť přijde také Markétka naše s tlukoucím srdíčkem, he, he. Jdu nyní ještě cosi domů vyřídit a proto zajisté budete tak laskav a počkáte malou chvilku na mne. Buďte zatím s Bohem, drahý hochu! Ihned se vrátím! . . .“

* *

*

„A nyní vám povím,“ řekl mně pan Tenkrát, zapaluje si nový doutník, „co jsem dělal, když pan Banzet zašel do průjezdu . . .“

VIII. *Sběhl od praporu . . .*

Když kroky páně Banzetovy ozvaly se těžkopádně na dřevěných schodech, uvážil jsem rychle svůj duševní stav. Bylo mně jako vojákovi, který nemoha už snášeti týrání svých představených prchá ze stráže, opouští prapor, utíká. I já, rozhodnut, okamžitě obrátil jsem se rychlými kroky a zahrnul za roh, dívaje se obezřetně, zdali nevychází již pan Banzet z domu. Ujistiv se v klusu, že nehrozí mně dosud žádného nebezpečí s té

strany, zahrnul jsem do Dušní ulice a nedbaje udivených zraků kolemjdoucích, klusal jsem stále větším a větším tempem. Řídící učitel díval se právě z okna, když běžel jsem Dušní ulicí nahoru, a za mnou křičel stále pan řídící: „Zdráv, příteli?“

Z Dušní ulice skočil jsem do ulice Svatoprokopské, poraziv malého hochu, který se mně do cesty připletl, a běžel do kopce, kde stanuv udýchán rozhlédl jsem se po okolí. Na konci ulice Svatoprokopské viděl jsem zástup lidí, kteří ukazovali na mne rozčileni mým tryskem v tiché ulici. Někteří běželi tím směrem, kde jsem stál, a tu já bez rozmyslu běžel do lesíka pod kopcem, nedbaje cesty a prorážaje si stezku vysokým žitem . . . V lesíku prodrav se houštím, razím si cestu mezi ostružinami a malinami, veden snahou stále ku předu běžet, abych neviděl za sebou ono proklaté město N.

Konečně dostihl jsem silnice, která vedla do hlubokých Lešínských lesů. Zastavil jsem se na okamžik, abych nabral dechu a naslouchal, zdali nikdo za mnou neběží, a pak dav si do úst šátek, jak viděl jsem dělat závodníky, v mírném tempu běžel jsem silnicí asi pul hodiny s kopce do kopce a když kol silnice zašuměly první duby lešínských lesů, klesl jsem do trávy pod stromy . . .

Můžete nyní napsat pro čtenáře, kteří mají rádi popis krajiny, toto: Zvednuv se za chvíli, pozoroval jsem okem strategickým krajinu, která rozdělena byla pruhy polí a lesy na čtyry nestejnomyerné díly. Lesy, černající se v pruzích dlouhých na zelené pudě luk

a světlých polí, dodávaly jí dojmu špatně ostríhané hlavy, na které holič nechal „schody“. A mezi těmito jednotlivými pruhy černé a světlé barvy bělaly se obrysy obcí, z kterých věže kostelíka jako vztyčené prsty dívaly se na oblohu, s které slunce odpoledního dne plodného léta svítilo na červené střechy po požáru nově vystavěných domků a odráželo se leskle, s nádechem modravého nebe na hladině několika rybníků, které odtud vyhlížely jako oči rozkošné krajiny . . .

K tomu sluší dodat, že vánek, který musí býti v každém vypravování, nesl ke mně z doubraviny tu zvláštní vůni třísla a rozkládající se prsti, která člověka povznáší do veselé nálady.

Rozkošná krajina, ona vůně, obloha jasná, světlo letního odpoledne, ticho a pocit svobody působily na mne, že jsem se blaženě usmál a čtverácky zahrozil směrem k N.

Pak jsem se opět pohodlně natáhl do vonné trávy, oddávaje se roztomilým myšlenkám, jak asi pan Banzet vyvaloval údivem oči, když vyjda z průjezdu, mě na chodníku neviděl. Jak se rozhlížel kolem pátravým pohledem, jak kroutil hlavou a jak šel rychle, šeptaje si: On je asi za rohem — na roh Dušní ulice, kde nespatriv mne, kroucí poznovu hlavou a zoufale dívá se kolem . . .

Tak asi přemýšlí každý vojenský sběh, když uteče ze strážce. Myslí si, co asi dělali, když přišli k boudě a mne tam nenašli?

Desátník koulí očima a křičí: „Wo ist der Esel?“ — „Der Esel ist nicht da!“ odpovídá stráž, která ho má vystřídat. A pak, jak je pro sběha veselý, když si vzpo-

mene, že desátník zuří, šikovatel chce dát zavřít desátníka, kadet nadává, důstojník už dal desátníka zavřít, hejtman hrozí zastřelením a řve, že kadet měl už dávno vidět na očích tomu chlapovi, že chce utéci, pátrání — a sběh se zatím někde při těch vzpomínkách směje, natažen v trávě nebo v obilí . . .

Ale najednou sběh dostane strach, že ho chytí a že ho zavrou . . .

A ten strach jsem dostal náhle též já. „Pan Banzet,“ pokračoval jsem v uvažování, „když mě za rohem nenajde, půjde domů ke mně s nadějí, že se mně snad udělalo špatně a že ležím doma, nemoha vydržet čekání na ulici. Doma paní Krathauerová zvěstuje mu, že nejsem v posteli.“

A s novou nadějí půjde mne pan Banzet vyhledat ke „koruně“. „Že snad špatně slyšel, když jsem mu povídal, aby čekal zatím na chodníku.“

A s novou nadějí půjde mne pan Banzet vyhledat ke „koruně“. „Že zde byl pan Tenkrát posledně před třemi týdny?“ vyhrkne pan Banzet ze sebe, „vy se, příteli, snad mýlíte.“ „Nebyl zde,“ řekne číšník. „To šel tedy k panu řídícímu,“ pomyslí si ten dobrý pán, „zašel za roh do Dušní ulice, pan řídící se díval asi z okna a pozval ho nahoru.“

A již vidím, jak u pana řídícího pan Banzet vykřikne zoufale: „Že běžel pan Tenkrát ulicí nahoru, jako když mu hlava hoří? Že se splašil? Rány boží, jakou's to, Bože, seslal na mne zkoušku! Markétka bude mít z toho smrt!“

Je tedy již na stopě. Vyptává se, kudy jsem běžel, a doví se, že z Dušní do sv. Prokopské a odtamtud na městský kopec.

„Nu a pak,“ uvažoval jsem, „vydají se za tebou, aby tě chytili, proto nesmíš ztratit ani okamžiku a hodně daleko jim zmizet.“

Zvedl jsem se rychle z trávy a dal se do nového klusu, který později zmínil jsem v rychlou chůzi po silnici jako mlat. Nemyslíl jsem nyní na nic jiného, než urazit pokud možná co největší počet kilometrů od N. S jakou radostí pozoroval jsem označení kilometrové, jak těšil jsem se, když v rychlé chůzi zachytil jsem na kameni 9.1, 9.2, 9.3, 9.4, 9.5, 9.6, 9.7, 9.8, 9.9, 10 km. a zas dál 10.1, 10.2, 10.3, 10.4, až 10.9, 11 km. a ku předu bystře jsem kráčel a každých těch desetkrát 100 metrů zanechávalo v mé duši větší a větší počet jistoty, bylo mně jako závodníku, který tuší, že jeho protivník je daleko za ním, jako zlodějovi, který ohlédnuv se, nevidí již četníka — — —

A opojen tím miháním se kilometrových kamenů, neustával jsem v chůzi, šel lesy, poli, vesnicí, a opět dále do lesů, počítaje 15.6, 15.7, 15.8, 15.9 — 16 km., 16.1, 16.2 až 17 km. a od 17 km. na novo . . .

Zatím již sklonil se večer nad krajinu. A s tím večerem, tak často popisovaným, ozval se krom dojmů večerních hlad a únava, nesmírný hlad a báječná únava.

Na štěstí docházel jsem právě k vesnici a zmínil kroky.

„Zůstaneš zde někde v hostinci přes noc, občerstvíš se a ráno půjdeš dál . . .“

Nějaký dobrý tatík na samém kraji obce na mou otázku odvětil, že nejlepší hostinec jest „u hraničáka“.

A tento hostinec získal si v brzku mé sympatie, když byly mně předloženy znamenité klobásy se zelím a pivo, které shledával jsem mnohem lepším než „u koruny“.

Hostinec byl velmi útulný, pravý typ takového vesnického hostince, kde visí kalendáře místo novin, do kterých čtenář nahlédnuv, obohatí své zkušenosti pravdivou představou života pana hostinského a jeho rodiny, neboť poznámky jadrné a krátké, psané hostinským, mnohem více baví, než nudná povídání kalendářová.

Bavilo mne prohlížení oněch poznámek, tak že zabavil jsem se mile, pije občas výborné pivo a užívaje párátka jako člověk, který jest zcela spokojen a přijemně si krátí nerozčilující četbou zažívání.

Některé poznámky mne rozesmály. Tak ku př. poznámka, na pohled velmi nevinná: Došlo víno. Dne 4. června obdržel jsem objednaných 50 litrů vína. Dne 5. července prodal 50 litrů vína do Záhoníc a padesát uložil do svého sklepa . . . Téhož dne narodila se mi dvojčata . . .

Tato poznámka mne velmi rozveselila. Jak často člověk v situaci sebe bídnější dovede být náhle vesel a zapomíná na všechno, na nebezpečí, které přestál, na nebezpečí, které ho snad ještě očekává.

Hostinský sám přičinil se, abych byl hodně vesel, neboť usmíval se tak nehorázně vlídně, že mohl být po-

važován za nejšťastnějšího člověka, nebo za nějakého šaška u panovnického dvora středověkého.

Kdykoliv objevil se u mého stolu, který způsobně pokryl za pomoci své ženy bílým ubrusem, tvářil se tak pitvorně vesele, a co bylo nejlepší, onen charakteristický úsměv neopouštěl ho, ani když mně nesl pivo, doutník, který ochotně zapaloval . . .

Ten jeho úsměv působil i na mne. Usmíval jsem se také vlídně a v srdci usídlil se mně pocit úplného bezpečí, kteroužto myšlenku rozváděl jsem dál, bubnuje prsty na stůl, nad kterým visela petrolejová lampa, jak zítra ráno, odpočinuv sobě po dnešní tuře, půjdu vesele dál, až přijdu na některou stanici, odkud pojedu do Prahy! Hurrá, ať žije svoboda! Jen pryč za každou cenu! — —

A v tom, co tak uvažuji, otevrou se dveře . . .“

„Co je vám?“ lekl jsem se, neboť pan Tenkrát zbledl.

„Nic mně není,“ zasmál se pan Tenkrát příšerně, „jen tolik ještě dnes vám musím říci, že ve dveřích objevil se pan Banzet, Markétka, pan řídící a ještě jeden muž . . . Ostatní vám povím až zítra, neboť ona vzpomínka mě rozčilila. Podejte mi laskavě trochu vody . . .“

Když pan Tenkrát odešel, přeškrtl jsem nadpis tohoto vypravování: „Výklady páně Banzetovy“ a nadepsal: „Trampoty pana Tenkráta . . .“

IX. *Dopadený sběh činí odvážný pokus útěku.*

„Není třeba poznamenat,“ počal druhého dne vyprávět pan Tenkrát, „že zjevení se těch lidí účinkovalo na mne velmi neblaze. Byl jsem ochromen, nikoliv ohromen, ochromen v pravém slova smyslu, takže mé ochromené nohy vypověděly mně službu. Nemohl jsem utéci otevřeným oknem, které bylo právě za mým stolem. Postavil jsem se a ani s místa hnouti jsem se nemohl, ačkoliv objímali mne jeden po druhém. Napřed objala mne slečna Markétka, divoce jako rozpustilé děcko, pak vážně a otcovsky pan Banzet, na to přátelsky pan řídící

učitel, jen cizí neznámý muž stál vzpřímen u dveří, nespouštěje mne s očí.

Všechny tyto projevy daly se bez hlesu. K hlasitějším projevům dala podnět slečna Markétka, propuknuvši náhle v pláč: „Jak jsem ráda, že jsme vás našli.“

A pan Banzet stojí přede mnou, tiskl mně opět a opět ruku, vzdychaje: „Chvála Bohu, že jste, že jste, že jste . . .“

Pan řídící pak volal: „Co vás to jen napadlo, co jen to vás napadlo, co napadlo vás to jenom?“

A nyní posadili se všichni kolem mne, když klesl jsem na lavici, a pan Banzet spustil: „Milý hochu, to nám to dalo práce, než jsme vás našli, to jsme se najeli kočárem, nohy mám roztřesené, a kolena jako z rosolu, drahý hochu. Bůh ví, co vás přimělo k tomu, abyste tak náhle zmizel, a poděkujte zde panu řídícímu, že uvedl nás na pravou stopu, a tam tomu pánovi u dveří, který má hostinec na městském kopci, který vás, příteli, viděl, jak běžel jste na silnici lesíkem. V každé obci jsme se po vás ptali, a co slyšet jsme musili od lidí! Jó, ten běžel tady odpůldne jako švec z jarmarku. Docela tak to povídali . . .“

„Neplač,“ konejšil pan Banzet Markétku, která štkala, „všechno jsme to šťastně přestáli a bude, dá Pán Bůh, opět dobře.“

„Ano, můj milý pane Tenkráté, ubohá Markétka co zkusila, nedovedete si pomyslit. Jakmile uslyšela, že vás napadlo v zamyšlení rychleji kráčet z města,

hned běžela služka do lékárny pro voňavý ocet, kterým jsme jí tak dlouho třeli skráně, až přišla k sobě, a první její slova byla: Já viděla v mdlobě pana Tenkráta . . . A již nedala nám pokoje, až jsme ji vzali s sebou do kočáru. — Musím být při tom — pravila (jen se nerdi, dítě), až s pomocí boží nalezneme pana Tenkráta, zdravého a živého, neboť že žije, praví mé srdce . . . Ano, tak básnicky se vyjádřila, a na to jsem jeli a našli vás, našeho milého pacienta . . . Že jste zdravý? . . . O tom nepochybujeme — a našli vás, našeho milého pana Tenkráta, veselého při sklenici piva, zadumaného . . . a odvezeme si ho pěkně domů . . . Koníčkové budou podkúvkami dupat a my pojedem s naším milým kolegou opět do domova, spokojeni a šťastni, že náš pacient . . . Že jste nám už jednou řekl, že jste zdravý? — Nu ovšem, neříkáme snad, že jste nějak chorý, inu, rád býváte zamyšlen a tak v zamyšlení přemítaje, nepozoroval jste ani, že se vzdalujete z města. Šel jste stále ku předu, zapomínaje na vše kolem sebe, není-liž pravda, pane řídící?“

„Ano,“ odpověděl tento, „tím dá se vše vysvětlit.“

„Ale,“ řekl pan Banzet, jaksi rozpačitě se tváře, „vyvedli jsme jednu hloupost, neměli jsme brát Markétku sebou, neboť ráno bude po celém městě plno klepů, že Markétka jela hledat pana Tenkráta, ano, milý pane, že vás jela hledat, bude tak podezřelé a klepy o tom . . .“

„Kterýmž klepům,“ vpadl jsem mu do řeči, „udělám radikální přítrž . . .“

„Vy byste tedy chtěl,“ zvolal radostně pan Banzet, „slyšíte to, pane řídící, Markétko . . .“

A nežli jsem se nadál, ležela mně Markétka v náručí, plačíc štěstím . . .“

„A vy?“ tázal jsem se.

Pan Tenkrát zvedl se s pohovky a procházel se zuřivě po pokoji, utíraje si pot s čela.

„Já,“ pravil, „dal jsem se pak za chvíli jako be-ránek dovést do kočáru, kde seděl jsem ztrnule, maje na svém rameni hlavu Markétčinu a na jednom koleni ruku pana Banzeta a na druhém ruku pana řídícího, kteří tím dávali na jevo svou radost, zatím co jsem přemýšlel, jakým způsobem bych mohl utéci.

Kočár jel rychle po rovině, až když přijel ke kopci, zmírnil svou rychlost, čehož použil jsem k odvážnému činu. Lví silou setřásl jsem se sebe Markétku, pana Banzeta a pana řídícího, vyrazil dvířka kočáru a zmizel ohromným skokem v lese, kterým prchal jsem, nedbaje křiku, ku předu . . .

Slyšel jsem za sebou volání: „Chyťte ho! Pomóc! Chyťte ho! Pro Ježíše Krista, chyťte ho!“ Běžel jsem v temnu nočních stínů, křovinami stále ku předu, hledě se zachránit . . .

Další události snad znáte, příteli. Vyprávěl jsem již, jak k ránu usnul jsem na mýtině a když vyšlo slunce, jak šel jsem dál lesy k nejbližší vesnici, odkud bylo na stanici jen tři čtvrtě hodiny cesty. Odpůldne o šesté hodině byl jsem již v Praze . . . Tím skončil jsem svou historii a nyní můžeme jít někam se občerstvit, neboť

vzpomínky na to, co jsem ty poslední dny zažil, rozčilují mne a činí sesláblým . . .”

* * *

Šli jsme do vinárny, a když jsme se rozloučili, slíbil mně pan Tenkrát, že zítra přijde mne opět navštívit . . .

X. *Katastrofa.*

Následujícího dne pan Tenkrát nepřišel. Uplynul již celý týden od naší poslední rozmluvy a dosud nevykonal svou slíbenou návštěvu.

Abych se tedy přesvědčil, zdali snad není nemocen, šel jsem ho navštívit a tu k svému údivu slyšel jsem od jeho domácí paní podivnou zprávu.

„Právě před pěti dny,“ pravila mně jeho bytná, „pan Tenkrát zaplatil na celý měsíc a odejel s nějakým starším pánem, pravě, že se již sotva navrátí do Prahy, abych tedy pokoj pronajala. Je to pěkný, světlý pokoj, klíč od domu, zvláštní vchod . . .“

„Dovolte,“ přerušil jsem ji, „nevíte, jak se ten pán jmenoval?“

„Počkejte, pane, bylo to takové divné jméno. Mám to na jazyku. Hned vám řeknu. Ten pán křičel a hádal se s panem Tenkrátem a pan Tenkrát najednou vykřikl: „Tak tedy děj se vůle Boží.“ Ten pán, počkejte, jmenoval se tak, jako když jsme bydlili v Nuslích, naproti soudu, jeden hostinský, kam jsme chodili pro

pivo, Banzet se jmenoval, ano, tak mu říkal pan Tenkrát: „Pane Banzete.“ Ale nemyslete si, že poslouchám za dveřmi, hádali se a křičeli, ale když odcházeli, měli oba červené oči, jako kdyby plakali . . . Pokoj je pěkný, světlý, klíč od domu, čistý, jestli si přejete podívat . . .“

* * *

Uplynuly nyní čtyry neděle, v kterémžto období pan Tenkrát nedal o sobě ničeho vědět. Až takhle jednoho dne, když přišla pošta, obdržel jsem oznámení:

MARKÉTKA BANZETOVA,
JAN TENKRÁT

DOVOLUJÍ SI OZNÁMITI, ŽE BYLO JEJICH
SŇATKU POŽEHNÁNO DNE 18. SRPNA
V CHRÁMU PÁNĚ V N . . .

* * *

Doufám, že k tomu není třeba ničeho dodatí . . . A tím končím, vzpomínaje ještě stále na smutný úsměv páně Tenkrátův, tohoto ubožáka, který sloužit může za typ pravé slovanské povahy . . .

Offside.

I.

Měl jsem tenkrát skutečně velkou nouzi, když přijal jsem místo redaktora jednoho sportovního týdeníku, který byl orgánem sportovního klubu „Ku předu“, kterýžto klub rval se o primát ve footballu se sportovním klubem „Napřed“.

Redaktor odstupující do poslední chvíle vydržel útoky nepřátelského orgánu klubu „Napřed!“, ale konečně podlehl jsa tělesně ztýrán redaktorem nepřátelského sportovního časopisu. Jednalo se o jakýsi „trestný kop“ do jeho břicha, který ho upoutal na delší dobu na lůžko. Stav se tedy prozatím redaktorem, přijal jsem na sebe povinnost, pomstít se nepřátelskému

orgánu, kteréžto povinnosti hleděl jsem svědomitě dostát. Mé útoky proti klubu „Napřed“ byly tak silné jako rány při boxování, tak zv.: „solar flexus blow“, totiž rány na mohutné pletivo nervů mezi žaludkem a páteří, byly tak záludné, jako všechny nedovolené chvaty při řecko-římských zápasech, a tak veselé, jako dámské „handicap“ v „lawn-tennisových“ zápasech.

Celým číslem vlekly se ty útoky. Začly úvodníkem, ohnivým jako běh maďarských lehkých atletiků, a končily zaslánem, ve kterém pralo se špinavé prádlo a vyhrožovalo novými skandály. Rubriky: „Automobilismus. Cyklistika. Atletika lehká a těžká. Lawn-Tennis. Football. Hockey. Vodní sporty. Šerm. Rohování. Zprávy klubové“ byly těmi útoky přeplněny.

Já to byl, který zavedl do sportovního života tak zvanou politiku „převlečníků“, totiž přeběhlictví z jednoho klubu do druhého, což mně nijak nevadilo, že uveřejňoval jsem úvodníky s nápisem: „Temné zjevy“, kde jsem psal: „Stačí slib — a dnešní rekordman zahodí prapor a přeběhne. Ach, ty ubohá sportovní morálko!“ atd.

Za takových okolností vydal jsem tři čísla. V posledním čísle uveřejnil jsem zprávu o průběhu zápasu mezi sportovním klubem „Ku předu“ a klubem „Napřed“.

Náš klub „Ku předu“ byl poražen v poměru 4 : 2.

Byla to strašná rána pro nás a proto ten článek musil vinit nepřátelské hráče z negentlemenské hry.

Článek měl nadpis: „Ku předu“ versus „Napřed“. (Bídna hra „Napřed“. Naši hrají krásnou hru, ale

„Napřed“ vítězí po trapných scénách. Soudce nevidí offside. — Návštěva slabá, 10.000 osob. Nejlepší hráč z „Napřed“ Xavier stojí offside a po třikrát střílí. Autář opilý.) Toť stručný obsah. Číslo šlo dobře na odbyt, neboť Xavier byl miláčkem obecenstva. Za dva dny po vyjití čísla dostal jsem podivnou návštěvu.

II.

Propustil jsem právě dva quartány, kteří přišli prosit, abych uveřejnil v časopise, že quarta A zvítězila nad quartou B 6 : 3, když kdosi nesměle zaklepal. Na mé vyzvání vstoupila do redakce mladá, uplakaná dáma, držíc v ruce poslední číslo mého časopisu.

„Pane redaktore,“ pravila s pláčem, „vidíte, že to není pravda?“ Ukazovala mně při tom větu z mého článku: „Ku předu“ versus „Napřed“. „Ze zřejmého „offside“ střílí již po třetí Xavier.“

„Vidíte, že to není pravda. Ne, můj Xavier by nikdy nebyl schopen takové podlosti. Řekněte, že to není pravda, řekněte, pane redaktore, že se mýlíte a že můj ženich nestál offside, že strčil do backa a tím že již nestál offside.“

Tiskla mně při tom křečovitě ruku a usedavě plakala.

„Ne, Xavier, ten velký, šlechetný hoch, který tak hezky zná míč „stopit“ a který tolikrát brilliantně vrazil míč hlavou do branky, ten není takový podlec, aby „shootoval“ na goal, když by stál „offside“. Je tak

dobří a šlechetný, že jistě strčil napřed do backa, než střelil do branky. Já přece viděla, že back leží před ním. Ach, pane redaktore, odvolejte to a neničte mé štěstí, je to můj drahý Xaver, dobrý a hodný. Ne, ten jistě nestál offside, když „shootoval“. To bych nepřežila, to by byla má smrt, kdybych věděla, že on je *takový*.“

Ačkoliv jsem chápal její bol jako nevěsty člověka, který ze zřejmého offsidu střílí na branku, musil jsem být neúprosný.

„Nemohu pro vás, slečno, nic jiného udělat, než nabídnout vám židli, abyste se posadila,“ pravil jsem, „Xaver vyvedl trestuhodný čin a jednal vskutku tak bídě, jak je psáno.“

Mladá dáma klekla přede mnou a objala mé nohy. „Dejte, prosím vás, opravu, že Xaver nestál offside, když „shootoval“. Co řeknou mé přítelkyně Emma a Karla. Jak se mně budou smát, že jsem zasnoubena s *takovým*.“

Zvedl jsem ji se země: „Je mně líto, slečno, byl to zřejmý offside.“

Nešťastná nevěsta vyšla s pláčem z redakce, aniž mně podala ruku, kterou jsem chtěl soustrastně stisknout . . .

Toho dne dostal jsem několik výhrůžných dopisů od ctitelů Xaverových.

„Vy darebáku a hovado,“ psal jeden, „abyste věděl, že jsem gentleman, podpisuji se plným jménem . . .“

Druhého dne přišel Xaverův otec, starý pán cti-hodného vzezření, který mne prosil, abych řekl, že to, co stojí v časopise o jeho synovi, není pravda.

„Muj jediný syn, chloubá svých šedin,“ vzlykal ten ubohý muž, „jistě nestál offside, když viděl, že mezi diváky stojí jeho otec, který ho tolik miluje. K vůli mým šedinám by to rozhodně neudělal a k vůli své nebožce matce, která mu koupila první kopací boty a první kopací míč. Při památce své ženy přísahám vám, že Xavier neshootoval z vyloženého offsidu. Chci opravu, prosím za ni, já, starý člověk. Xavier by se ani k magistrátu nedostal, kdyby bylo pravda, co jste o něm psal. Přísahám vám, že není takové ničemnosti schopen.“

„Milý pane! Odvolávat fakta nelze. Chápu váš zármutek jako vzdělaného člověka, ale nemohu vám pomoci . . .“

Ubohý starý muž pokapal svými slzami kliku u dveří, kterými odcházel.

Odpůldne přišla Xaverova teta, která prohlásila, že Xavera vydědí, jestliže je to pravda, že z vyloženého offsidu po třikrát shootoval. Plakala též a mluvila o hanbě, kterou vrhl Xavier na celé příbuzenstvo. Odešla pak s prohlášením, že odkáže veškeré jmění na založení stipendií pro poctivé footballisty.

K večeru přitáhl pod redakci mohutný zástup lidu, který mně vytloukl všechna okna v redakci a vhodil rozbitými okny spoustu letáků dovnitř s nadpisem: „Xaver nestál offside! Lež a pravda o Xaverovi!“

Policie se ani neukázala, poněvadž syn policejního ředitele hrál za klub „Napřed“.

Výhrůžných listů toho dne dostal jsem dvě stě šedesát pět!

Následujícího dne obdržel jsem poštou tučet pekelných strojů. Jeden dokonce na dobírku. Poslal jsem je nazpět.

Večer obdržel jsem poštou krabici od mezinárodního svazu footballistů, který mně v ní poslal provaz a lístek s obsahem ve všech světových jazycích: „Oběste se! Xaver nestál offside, když shootoval.“

Do bytu byly mně hozeny smradlavé kuličky a několik set visitek: „Navštívíme vás zítra.“

Našel jsem i visitku syna policejního ředitele a visitku Xaverovu: „Odjeďte, já se neznám . . .“ Byl to šlechetný muž!

*

Co dělat? Odjíždím a dojedu snad šťastně k cíli, jestli totiž stoupenci Xaverovi nepoloží někde na koleje ekrasitové patrony, neboť Xaver, miláček obecnstva, nestál offside, když shootoval na nepřátelskou branku . . .

Chi va piano, va sano.*)

Nejkrásnějším dokladem o tom, jak správa státních drah stará se o rychlé železniční spojení mezi Prahou a Jílovým, jest dojemný případ, který zažila rodina Desortova z Jílového.

Manželé Desortovi byli teprve nedávno spolu. Jemu bylo 25 let a jí devatenáct. Milovali se s vřelou vroucností a vždy jednou za týden vydali se pěšky z Jílového do Prahy, aby zde nakoupili různé potřeby. Jednoho dne se stalo, že, poněvadž byli spolu již tři

*) Kdo jde pomalu, jde zdravě. (Italské přísloví.)

měsíce, se v Praze pohádali a mladý Desort, nedbaje zrazování svých přátel, koupil si jízdní lístek, opravňující ho k použití třetí třídy ve vlaku, který se chystal odjetí z Františkova nádraží do Jílového. Jeho mladá manželka vydala se pěšky k domovu a dorazila také ještě to odpůldne domů.

Uplynulo čtrnáct dní a pan Desort dosud nepříjížděl. Nebylo však tak zle, neboť večer čtrnáctého dne vlak, který vezl pana Desorta, urazil již 2 kilometry a projížděl již majestátně mezi Vinohrady a Vršovicemi.

Uplynuly další tři neděle a četnictvo marně pátralo po celých Čechách po panu Desortovi.

Za další týden přestala paní Desortová plakat a poněvadž jistý Cetlovský stal se jí velmi sympatický jako neúnavný její těšitel, zahájila po dalších šesti nedělích kroky, aby pan Desort byl prohlášen za zemřelého. — Ale vlak s panem Desortem pohyboval se plnou parou mezi Vršovicemi a bohdaleckým tunelem.

Než soud vyřídil žádost nešťastné paní Desortové, uplynuly tři měsíce. Vlak s panem Desortem opouštěl již bohdalecký tunel.

Zatím přistěhoval se již Cetlovský k opuštěné paní Desortové a právě když za rok po záhadném zmizení pana Desorta vypršel již den, kdy úředně byl pokládán za mrtvého, porodila nešťastná paní zdravá dvojčátka, z nichž jedno patřilo panu Cetlovskému a jedno jí.

Ale vlak s panem Desortem statečně přemáhal větřík, vanoucí proti němu, a ujížděl, mocně supaje, ke krčskému lesu. Když urazil tak 500 m., zapletly se zatím vousy pana Desorta, přesahující již přes okno

vagonu do osy lokomotivy, a v zájmu rychlé dopravy bylo nutno podati žádost na ministerstvo železnic, aby bylo povoleno panu Desortovi jeho vousy ustříhnout.

Dvojčátka paní Desortové-Cetlovské během doby, než byla žádost ministerstvem železnic vyřízena, naučila se chodit a mluvit.

A když počala chodit do školy, vlak s panem Desortem měl ke Krči již jen šest set metrů.

Ve škole dobře prospívala a záleželo na rozhodnutí rodičů, mají-li studovat nebo jít na řemeslo.

A pan Desort s blaženým úsměvem projížděl Krčí.

Hošíci paní Desortové-Cetlovské byli dáni přece jen na studie. Učili se s výborným prospěchem a připravovali se k maturitě. V den šťastně odbyté maturitní zkoušky vlak s panem Desortem vřítel se do nádraží v Bránice. Hoši studovali práva a když měli odbytu třetí státní zkoušku, mohl zvolati hrdě sešedivělý strojvůdce vlaku, který vezl pana Desorta: „Už máme za sebou patnáct kilometrů!“

Jeden z obou právníků věnoval se advokacii a druhý soudnictví. Když si první otevřel kancelář, druhý byl právě jmenován adjunktem u okresního soudu v Jílovém, kde první začal provozovat advokátskou praxi. K jejich cti budiž řečeno, že oba pilně chodili ke hrobu svých rodičů, kteří zemřeli před desíti lety. — Ale vlak s panem Desortem byl už na Závisti.

Oba Desortové-Cetlovští našli si také družky svého života a takřka současně slavili křest svých prvorozců, když vlak s panem Desortem majestátně vinul se podél

Vltavy a před Jarovem zastavil se, poněvadž vjel na brouka roháče. Statečný brouk odnesl to pouhým leknutím, ale lokomotiva byla porouchána tou měrou, že nežli ji jakž takž opravili, chodili nevlastní vnukové pana Desorta do školy.

Pak už to šlo lehce ku předu od Vranova údolím k Jílovému a díky zděděným vlohám udělali i vnukové pana Desorta maturitní zkoušky s výborným prospěchem.

Věnovali se studiu mediciny, odbyli si vojnu, chodili domů z Prahy na prázdniny, považující to za malou procházku — a vlak s panem Desortem byl již vzdálen jen 50 m. od stanice Jílové, když tu horkokrevný pan Desort vykřikl: „Ke všem čertům, kdy pak už budu na místě!“ — Vlak se ihned zastavil, všichni konduktéři se přibelhali a třesoucími se hlasy zapřísahali pana Desorta, aby se neukvapoval, ale tu on v přenáhlení způsobil takovou výtržnost, že rozbil jednu okenní tabulku a jednomu ze stařečků konduktérů dal svou svraštělou rukou pohlavek. Pak už jeli jen den a noc a na stanici odevzdali pana Desorta četnické patrole. A nyní prosím, připravte si kapesníky, abyste zaslzeli nad tou tragikou osudu, který tak ošemetně zahrál si s rodinou Desortovou.

Pan Desort ke svému překvapení ocitl se u okresního soudu v Jílovém pro poškození cizího majetku a urážky úřední osoby, totiž konduktéra.

Soudil ho nevlastní syn a obhajoval ex offio druhý nevlastní syn. Při zjištění generalii dozvěděli se všichni

tři, jaký blízký příbuzenský poměr je mezi nimi, a z nenadálé radosti i žalosti zároveň ranila všechny tři mrtvice. Nevlastní vnukové pana Desorta, když se dověděli o tomto dramatu, oběsili se na nádraží, na lokomotivě, která jim přivezla nešťastného nevlastního děda.

Jak šel pan Mazucha pomstít svou uraženou manželskou čest.

Pan Mazucha byl pán velice rozvážný. Když konečně přišel na to, že ho jeho manželka podvádí s jistým panem Chaberou z Černé ulice č. 8, uránil si, že pomstí svou uraženou manželskou čest.

Učinil tak vzhledem ke své rozvážnosti po delší úvaze čtrnáctidenní, že satisfakci vymůže si bez pro-

lévání krve, způsobem pokud možno šetrným. Dalších čtrnáct dní uvažoval, zdali má použít kavalírsky bičíku anebo spolehnout se jen na své ruce. Rozhodl se konečně, že pana Chabera na veřejné ulici spoličkuje, což jest nejlacinější způsob satisfakce, poněvadž není spojen se žádnou finanční obětí, jako kdyby si musil koupiti jízdecký bičík.

Další týden uplynul v pátrání, kam chodí pan Chabera na procházku. Vypátral, že o čtvrté hodině, když se totiž neměl setkat s paní Mazuchovou, jde do kavárny „Unionky“ na Ferdinandově třídě, kde pobude do půl sedmé, a pak že projde se promenádou a jde ke Glaubicům na Malou Stranu.

Sedmého února vyšel tedy pan Mazucha pomstit svou uraženou manželskou čest. Šel přímo do kavárny, a poptav se, kde pan Chabera sedí, přisedl si naproti němu na židli za stůl a s trapnou rozpačitostí prohlížel si athletickou postavu pana Chabery. Tak široká ramena si nepředstavoval. „Ten má asi svaly,“ pomyslil si smutně a řekl k panu Chaberovi, co možná vlídně, když ten odložil nějaký francouzský žurnál: „Je, prosím, to volné?“ — „Ó, prosím.“

„Ty padouchu,“ pomyslil si pan Mazucha, „kdybys věděl, koho máš před sebou.“

„Kdyby to věděl,“ uvažoval dále zakryt žurnálem, „tu by se marně rozčilil. A takový hromotluk, když už mne připravil o manželské štěstí, byl by schopen hodit mně na hlavu táč se sklenicemi s vodou. Ale nechat to jen tak nemohu, alespoň morálně ho, lumpa, pokorím!“

S fingovaným opovržením položil žurnál na židli vedle sebe a pronesl hlasitě: „Tyhle francouzské noviny jsou plny manželské nevěry. Markýza Des Bel-leaua má poměr se sochařem Vaillaudem. Proč ho jen ten markýz nespoličkuje? Fujtajvl! Já bych lumpa chyt' a dal mu pár na boulevardech. Tak se má trestat manželská nevěra. Nač si kupovat revolver!“

Kolem se otáčeli hosté, pan Mazucha umkl a pan Chabera řekl: „Nemusíme chodit až do Paříže pro příklady, v samotné Praze dějí se věci, až člověku postavily by se na hlavě hrůzou vlasy jako hřebíky. Já bych, pane, mohl mluvit!“

„Já taky,“ pravil významně pan Mazucha, nemohla se opanovat. Jeho rozvážlivost nabyla však okamžitě vrchu, i dodal: „Já taky o tom nepochybuji. Nicméně zdá se mi to být velice trapné, ctěný pane. Naše zákony nejsou dosti přísné. Nejlepší je věc vyrovnat osobně . . .“ Počal se opět rozčilovat: „Tváří v tvář takovému padouchovi, spoličkovat ho veřejně a říci mu: „Připravil jste mne o manželské štěstí a teď si dejte na tvář studené obkladky.“

„To není tak lehké,“ namítl vážně pan Chabera, „já už zažil toho dost. Když jsem byl v Brně, zamilovala se do mne jedna paní ředitelová. Později ujela svému muži s jiným někam do Rumunska. Ale ten pan ředitel, ještě když jsem já s ní udržoval poměr, našel nás jednou v Blansku na výletě. Začal se mnou hádku, počal se na mne sápat, ale jeho žena ho zachránila. Klekla přede mnou na kolena, a tak jsem ho nechal odejít v pokoji. Byl to, mezi námi řečeno, člověk hloupý,

obmezenec v nejširším slova smyslu. Pak jsem ho vyhledal v Brně a tu se choval jako beránek. Přinesl jsem mu skřípec, který jsem mu srazil s nosu. Ale říkám vám, nebýt jeho ženy, která mne tolik prosila, bylo by se mu to nevyplatilo. Byl bych ho spořádal jak se patří. Tak se to dělá. Račte být ženat?“

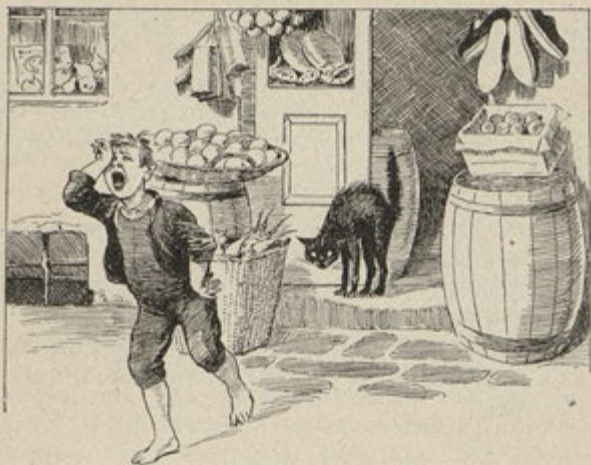
„Nejsem ženat,“ odvětil nejistě Mazucha.

„Pardon,“ řekl vlídně pan Chabera, „odpusťte, že jsem se dosud nepředstavil: Já jsem tenor Chabera.“

„A já, já,“ vyrazil ze sebe pan Mazucha, „já se jmenuji Vojtěch Slaviček.“

A když platil bílou kávu a rohlík, ukápła mu slza na korunu a rozpačitě odcházel, stisknuv panu Chaberovi ruku.

Nešťastná historie s kocourem.

Pan Hustoles řekl jednou v debatě ke svému sou-
sedu Kříčkovi: „Vaše strana, to je moc krásná
strana. Když nějakého lumpa odříznou od šibenice,
jde hned kandidovat na program vaší strany.“

Pan Kříčka na to prohlásil: „Však my se, pane
Hustoles, ještě uvidíme.“

Pan Hustoles měl vedle politické prozíravosti vel-
kého černého kocoura, který sedával na prahu jeho

hokynářského krámků. Kocour ten těšil se oblibě v celém okolí a obyvatelstvo vážilo si toho kocoura pro jeho bodré chování, veselou mysl, která, jak známo, je pět desetin zdraví; kocour ten byl dále ctěn pro svou přítulnost, a jaktěživo by někoho nenapadlo, že vyskytne se v nejbližším okolí nepřítel tohoto výtečného zvířete.

Vyvstal však přece v osobě pana Kříčky, který po známé politické hádce s panem Hustolesem řekl k osmiletému synovi Josefovi: „Pepíčku, až uvidíš tu černou potvoru toho pitomého Hustolesa, šlápní jí na ocas.“

Které dítě by radostně neprovedlo takové vznešené důvěrné posláni?

Pepíček šel, šlápl kocourovi na ocas a přidal ke svému výkonu ještě to, že kocoura celého poplival, až jedné staré ženě naproti srdce nad tím pukalo.

Pak utekl. Kocour v prvním okamžiku nevěděl, co si o tom má myslet, ale pak rozmyslil si to a dospěl k tomu, že to bolelo, co s ním ten kluk dělal, a že když foukal na něho z úst vodu, že to bylo nepříjemné. Do večera dokonce si pomyslil, že to bylo potupné . . .

Umínil si, že si dá na kluka pozor.

Pepíček dostal od otce za své statečné chování krejcar a byl mu slíben další, když bude pokračovat ve svém jednání, neboť v kocourovi viděl pan Kříčka celou nepřátelskou politickou stranu, poněvadž kocour byl majetkem jeho politického odpůrce.

Pepíček nešlapal tedy jen na ocas kocourovi, nýbrž celé protivné politické straně, a neplival jen na kocoura,

nýbrž na všechny politické přívržence té strany, jejíž členu patřil ten černý kocour.

Pepíček šel do politického boje vesele.

Kocour sedí přede dveřmi, zdá se, že spí. Okolí jest však na omylu. Kocour se jen přetvařuje. Nikdo mu to nesmí míti za zlé, neboť nechodil do školy a neslyšel, že přetvářka je hřích . . .

Kocour přetvařuje se tedy ve své nevinnosti a Pepíček mu šlápne na ocas a plivne mu na hlavu.

V tom ale kocour vyskočí a kousne Pepíčka do nohy.

Když už je v tom, prská, šplhá se po Pepíčkově, seká ho drápy, syčí, vrčí, pak ho ještě kousne do ucha, sleze s Pepíčka a vážně s ocasem do výšky odchází od řvoucího kluka a spokojeně usedá na práh krámků svého pána a rozšafně přede.

Když Pepíček přišel domů uřvaný a zkrvavený, zvolal pan Kříčka: „Zaplať Pán Bůh, konečně jsem tě dopadl“, pane Hustolesi,“ a vedl Pepíčka na policejní komisařství, kde policejní lékař Pepíčka prohlédl, sepsal o celé věci protokol a policejní komisař pak nařídil, aby byl kocour zatčen a odevzdán ke zvěrolékařské prohlídce.

Dva strážníci vypravili se proto na kocoura, zatkli ho jménem zákona a poněvadž kocour chtěl utéci, škrábal a prskal, nezbývalo nic jiného, než poslat pro obecní truhlu, do které kocoura zamkli, když se byl před tím dopustil jak veřejného násilí, zakousnuv se do policejní uniformy, tak i spáchav urážku strážce, prskaje na strážníky. Co vrčel, nebylo možno zjistit.

Kocoura převezli tedy na zvěrolékařské oddělení zemědělského odboru věd technických, strážníci o jeho chování podali rapport: „Když jsme pro něj přišli, škřábal, prskal, kousal. Zavolali jsme obecní truhlu a po zoufalém odporu hodili do košatinky. Chtěl nám utrhnout revolver.“

Protokol ten byl sepsán, podepsán a předložen státnímu návladnictví.

Státní zastupitelství shledalo u jednání pana Hustolesa přestupek nedostatečného opatření zvířat.

Předně kocour nebyl přivázan na řetězu a nebyl opatřen náhubkem.

Pak to bylo v době voleb, kdy zvíře může lehce dostat vzteklinu.

Dále mezi panem Kříčkou, otcem kocourem napadeného syna Josefa, a mezi panem Hustolesem, majitelem černého kocoura, napadnuvšího hošíka pana Kříčky, bylo již po delší čas politické napětí. Státní zastupitelství má tudíž za prokázané, že kocour pana Hustolesa jednal úmyslně v tom smyslu, aby hošíka politického nepřítele svého pána na těle poškodil, což se mu též povedlo, a kterýž čin dokonal. Poněvadž však dle platného rakouského zákona ze dne 8. ledna 1801 sluší považovati kocoury za osoby slabomyslné, za které jejich majitelé ručí svým jménem a životem, tu vina spočívá jedině na panu Hustolesovi.

Mezitím byl již prozkoumán v ústavě zvěrolékařském na zemědělském odboru věd technických duševní i tělesný stav kocourův a spisy postoupeny státnímu zastupitelství.

Dobrozdání znělo:

Čís.: 2145
65

Pan František Hustoles

Vyšetřený jest silných kostí, dobré výživy, trpí však zánětem okostice, takže jeho kousnutí může býti i životu nebezpečné.

Z těchto důvodů jest žádoucí, aby byl vyšetřený utracen.

Dr. M. Kašpárek.

Státní zastupitelství poslalo tento spis k vyřízení na policejní komisařství, kdež byl ihned zařazen do registratury týkající se záležitosti pana Hustolesa.

Kocour byl mezitím odevzdán panu Hustolesovi a jaké bylo překvapení ubohé jeho rodiny, když v pět hodin ráno přišli pro pana Hustolesa čtyři strážníci, kteří nešťastného muže odvedli. Na policejní strážnici přísný policejní strážmistr otázel se nepříliš vlídně předvedeného: „Jste František Hustoles?“

„Prosím, milostpane!“

Mladičkému strážníkovi v koutku zaleskly se v očích slzy.

„Dejte sem spisy týkající se Františka Hustolesa a nebrečte.“

Přinesli je.

„Poslyšte místodržitelské nařízení, Hustolesi, ze dne 15. června 1911 číslo 75.289:

„V záležitosti Františka Hustolesa schvaluje se na základě zvěrolékařského dobrozdání čís. ²¹⁴⁵/₆₅, aby též byl neprodleně utracen. Proti tomuto usnesení není odvolání na základě § 5. zákona o dobytčím moru ze dne 12. února 1867.

C. k. místodržitelský rada:

Vaníček.

„Jak vidíte,“ řekl nešťastnému muži policejní strážník, „není z rozsudku odvolání. Sepište svoje poslední věci a neřvete. Utracen budete tak jako tak, jen co přijde z Vídně potvrzení rozsudku a poukaz, jakým způsobem máte býti utracen.“

Jsem vskutku žádostiv, jak se pan Hustoles z toho vymotal.

Němečtí astronomové.

Německý učenec Wolfgang Hueber zabýval se v chatě na Spitzdomu v Alpách vypočítáváním vzdálenosti neznámé hvězdy mezi drahou Marta a Jupitera. Dostal na to podporu od německé vlády a od jednoho velkoobchodníka uhlím, kterému nezáleželo na jedné hvězdě, ale dokonce ne na penězích.

Wolfgang Hueber chtěl posílit německou vědu. Stanici hvězdářskou na Spitzdomu dal postavit vlastním nákladem jeden velkořezník, který o astronomii

věděl jen tolik, že na nebi je velký vůz, právě toho tvaru, na kterém on svázel prasata na dráhu. Jednalo se však o to, že Němci musí najít nějakou novou hvězdu a pak dále po hvězdě celou novou soustavu hvězd, aby celé hvězdné nebe okupovali jen Němci. Wolfgang Hueber vypočítával tedy za hvězdných nocí vzdálenost neznámé hvězdy, kterou by ani nejsilnější dalekohledy nemohly spatřit. Pracoval na tom již šest let a doposud nebyl s to nijakým způsobem říci k sobě: „Neznámá hvězda, kterou nelze spatřit a kterou hledám a kterou neuvidí nikdo hvězdářskými dalekohledy, jest s určitostí vzdálena tolik a tolik x milliard kilometrů od nejvzdálenější oběžnice, kterou objevili francouzští hvězdáři, a o tolik milliard *km* vzdálenější od nejvzdálenější hvězdy objevené Američany, Švédy a Angličany.

Konečně když změřil neznámou osu rotační neznámé hvězdy, podařilo se mu, když si vzal za základ neznámé „x“, vypočísti během dalších dvou roků, že existuje vzadu za nejvzdálenějšími soustavami hvězdnými a za nejvzdálenější hvězdou hvězda, kterou nikdo nevidí a ta že je vzdálena od nejvzdálenější známé hvězdy šest set osmdesát sedm milliard milliardů, 999.993 millionů 846823 tisíc *km*. a pět set metrů 82 *cm*., 1.348956732246 *m*.

Ve všech německých listech objevily se pak zprávy, že známému německému učenici Wolfgangu Huebrovi podařilo se po dlouholetém studiu, pozorování, počítání a měření objeviti na samotném konci nekonečného vesmíru neznámou hvězdu, o jejíž existenci neměl nikdo tušení.

Za půl roku professor Hueber vypočítal přesně dobu oběhu, sklon rovníku a ekliptiky, sploštění té hvězdy, kterou nazval „Oběžníci císaře Viléma II.“ Jméno Viléma II. rozletělo se až na samotný konec nekonečného vesmíru a němečtí učitelé vykládali dětem ve fyzikálním zeměpisu: „Vesmír začíná zeměkoulí, na které vládne císař Vilém II. a končí hvězdou, kterou nevidíte, a která nazvána jest „Oběžníci císaře Viléma II.“, a k té hvězdě na konci vesmíru zaléhá německý hlahol a zpěv. Ano, milé děti: „Deutschland über alles!“ Učený professor Hueber byl oslavován jako nejslavnější průkopník Německa.

Bohužel, měl však nepřítele. Tento byl též učený, ale měl tu chybu, že toužil po slávě, byť i za tu cenu, že strhne vavříny svých pánů kolegů.

Jeho ctižádost byla tak veliká, že objevil se jednoho dne na hvězdárně v Heidelberce a jal se tam vážně s předností hvězdárny hádat o tom, zdali ve výpočtech profesora Huebra nejsou chyby.

Pravil, že nepochybuje o existenci „Oběžnice císaře Viléma II.“, neboť Němci mají zajisté právo na vesmír, ale že jest přesvědčen, že professor Hueber mohl se velice snadno dopustit chyby ve zlomcích milimetru.

Kdo je astronom, ví, co to znamená. Je-li takový astronom, který dal do veřejnosti pochybené výpočty, byť se jednalo jen o nějakou milliontinu milimetru, čestný člověk, zastřelí se ihned, jakmile se mu dokáže chyba, neboť pak je z něho naprosto zničená existence a nepozdraví ho na ulici ani dráteník.

Tvrdil-li tedy učený pan Otto Dings, že jeho pan kollega Hueber se spletl ve výpočtech, musil být o tom přesvědčen dokonale.

A byl, neboť za půl roku na to uveřejnil pojednání pod názvem „Trochu pravdy do astronomie“. Byl v něm obsažen neobyčejně sprostý útok na vědeckou cenu Wolfganga Huebra.

Cituji doslovně tuto sprostotu: „Professor Wolfg. Hueber zmýlil se o 0.00003205109812 millimetru, jak dokáží v nejbližší době svými výpočty. Jest dosti smutné, když musím přepočítávat po svém váženém kolegovi, ale cit po pravdě jest mně bližší než kollegialita.“

Toto sprostáctví vzbudilo v kruzích astronomických velké vzrušení.

Učený pan Wolfgang Hueber odjel bez meškání do Heidelbergu, aby svého kollegu pana Otto Dinglse osobně vyzval, by mu dokázal ihned na místě, jak dospěl k tomu názoru, že chybil o 0.00003205109812 millimetru.

Němci takové věci nejraději vyřizují v restauraci při pivě.

Wolfgang Hueber a Otto Dings zřejmě rozčileni šli spolu do restaurace „Zur Stadt Dresden“, kde seděli při pivě po dvě hodiny, aniž by slova promluvili. První ozval se Otto Dings: „Vážený pane kollego, neráčil jste si ještě objednat něco ku přesnídávce? Mohu vás ubezpečit, že jest zde výborná kuchyně. Mohu pro vás objednat beefsteak?“

„Prosím, pane kollego!“ Když pojedli za úplného mlčení, pravil pan Hueber: „Dovolíte, abych zaplatil,

bychom šli do kavárny, kde celou záležitost projednáme?“

„Prosím, pane kollego! Budu tedy počítat: Máme dva beefsteaky po M 1.30. Dvakrát M 1.30 rovná se M 3.60, pak máme každý pět piv po 28 fenikách, pětkrát dvacet osm je: Pětkrát osm je třicet pět a pětkrát dvě je 10, není-liž pravda, pane kollego, a tři je třináct, nemýlím-li se tedy: pětkrát 28 feniků je M 1.35. Račte to přepočítat.“

Pan Dings vzal tužku a psal: Dva beefsteaky po M 1.30 = dvakrát 0 = 0, dvakrát tři je pět, dvakrát 1 jsou 2: tedy M 2.50 a nikoliv M 3.60, pane kollego, pak pět piv po 28 fenikách = $28 \times 5 =$ pětkrát osm je 48, pětkrát 2 = 10 = 10 Marek, 48 feniků . . .

Naklonění nad papírem zaplétali se do těch cifer, až konečně spoceni zavolali číšníka, který jim to spočetl, a odcházeli do kavárny, když řekl pan Wolfgang Hueber: „A já vám nyní dokážu, že jste vy chybil při mé hvězdě o těch 0.00003205109812 millimetru.“

A číšník se za oběma učenci smál, jak jim k jich malé útratě připočítal 2 marky.

Volební řeč samostatného kandidáta professora Ctibora.

Pan professor Ctibor se o politiku vůbec nestaral a nevěděl ani, kolik je politických stran v Čechách. Programy stran byly mu úplně cizí. A kdyby se někdo

domníval, že pan professor někdy o politice přemýšlel, tu by musil připustit, že stejně každý druhý člověk, který tluče štěrka na silnici, přemýšlí někdy, jak se píše chemická značka monometylparamidometacresolu.

Pan professor Ctibor měl však ženu a to, románově pěkně řečeno, demonickou ženu.

Ženy takové vyskytují se již u Schillera a házejí rukavičky do jámy, kde se protahují lvi, a kavalíři tam skáčí.

Demonická paní professorová jednoho dne chytla pana professora za kabát a řekla: „Budeš kandidovat!“

Podíval se na ni svýma klidnýma modrýma očima a odstikuje archy se svým pojednáním o zbytcích sanskrtu v staré češtině, otázal se prostě: „Co to je?“

Řekla mu vše. Od osmé hodiny večerní do jedné hodiny noční mluvila o sociálních demokratech, Mladočeších, Staročeších, národních socialistech, státoprávníkách, o katolicko-národní straně, o realistech, mluvila o živnostenské politice, o otázkách sociálních, hospodářských, národních, mluvila o ctižádostivosti, o společenském postavení.

Stavěla před duševní jeho obzor nové světy od osmi do jedné.

Tak vystoupil jako samostatný kandidát. Jako kandidát proti stranám, které se dohodly i které se nedohodly, a proti stranám, které odmítly dohodu a které šly beznadějně do boje.

Listy se na něho vrhly s chutí. Byla to od něho smělost. Vpadl spojeným stranám zákeřně v zad.

Jiný orgán psal, že professor Ctibor je známý záletník a že má 165 nemanželských dětí, mezi nimi slepá a hluchá šesterčata.

Opět v jiném časopise stálo, že je známý zhovadilec a že po maturitě okradl harmonikáře u Pelhřimova.

Zájem celého kraje obracel se na profesora Ctibora. Lidé mu škodolibě říkali: „Co říkáte článku v Nezávislých Listech?“

Odpovídal vážně: „Hlavní vadou u velké části článku jest, že pisatel, nemaje hlubší známosti jazyka lepšího staročeského, jakéž lze nabyti pilným toliko čtením spisů starších, a jsa uvyklý mysliti nepředloženě, při všem svém vynasnažení nemohl uvarovati se germanismů a jiných poklésků proti správnosti mluvnické...“

Bylo přirozeno, že s velkým napětím byla očekávána voličská schůze, na které kromě kandidáta dohodových stran měl vystoupiti též samostatný kandidát professor Ctibor.

Sál, v němž se schůze konala, byl nabit a vedle předsednického stolku bylo vidět u jednoho stolu sedět profesora Ctibora, který naslouchaje vývodům hlavního kandidáta, pilně člnil si poznámky, a když po skončení řeči dozněl sálem potlesk, vystoupil na tribunu pan professor Ctibor za všeobecného očekávání, jak odůvodní svou kandidaturu a jaký rozvine program hospodářský, sociální a národní a jaké má stanovisko proti Vídni, vládě atd. atd.

„Čtení pánové,“ počal klidným hlasem mluvit pan professor, „dovoluji si vás upozorniti na některé

body z řeči svého protikandidáta. Můj protikandidát pravil mezi jiným, abych přiznal barvu, ke které politické straně patřím. Nemá se však říkat „barvu přiznati“, nýbrž barvu vynášeti a malovati, či s barvou ven chtíti. Velice často špatně užívá se slova barva ve spojení větném. V Komenského spisech nalezneme však pravé perly, jako „barvami potahovati“. Daniel Adam z Veleslavína užívá krásně: „Dal tomu barvičku“. Ještě trapněji však než mylná a chybná věta: „abych barvu přiznal“ dotkla se mne hrubá grammatická fraseologická chyba, zdali nemám bázeň před fiaskem. Má se říci správně „báti se čeho“, tedy „báti se fiaska“. Krásný příklad čteme, ctění přátelé, v Letopisech Trojanských: „Boje se škodnější příhody křičel na své, aby se sběhli.“ Veleslavín pak píše: „Stínu svého, každého chřestu se báti“ a v příslovích stojí: „Kdo se prachu bojí, do mlejna se nehodí“. A tedy nikoliv: „Bojím se před fiaskem“, nýbrž: „Bojím se fiaska“. Prosím dále, ctěné shromáždění, o to, aby můj protikandidát ve své řeči užíval krásně „aby“ ve větách podnínkových místo: „kdyby“. Bratrská biblí podává o tom krásný příklad: „Ježto, aby jen ruky své pozdvihl, mohli bychom ochráněni býti.“ Podotýkám dále, že jest můj protikandidát velice na omylu, když pravil, že mne jistě rozumné voličstvo nebude bráti v úvahu. Správně měl říci: „na úvahu“, jak již píše Veleslavín: „Bráti na úvahu, bráti na rozmysl“, také pravím, že jsem nešel, jak řekl můj předřečník, dohodě stran přes cestu, nýbrž, jak jedině jest správné, že jsem v cestu vešel, nebo dle Komenského: „V cestu

vstoupil.“ Chybno je dále, že má kandidatura cíle nemá, nýbrž správně má zníti, že cíl mé kandidatury není položen, neboť v Hájkově Kronice jest psáno: „Položil jest Pán Bůh cíl životu mému, kteréhož já pominouti nemohu.“ Podotýkám dále, že můj předřečník mohl též užiti místo věty, že mně toho mého vystoupení veřejnost nedaruje, zcela správně, že mne, tedy accusativ, nedaruje veřejnost čím, dle Cyropaedic Abr. z Günterodu: „O bych tebe neméně mohl zase darovati, jakž ty mne nyní daruješ“, či dle Štítného: „Dary, jimiž nás jest ze své veliké dobroty daroval Bůh.“ Správně jest však, že třeba mne nařknouti z nerozumu. Mohl však pan předřečník užiti též: nařikati co, nebo nařikati koho v čem, dle knihy práv městských: „Lečby koho světle v čem chtěl nařknouti.“ Končím, pánové, své výtky tím, že mne, dle slov mého protikandidáta, nenutkala k mé kandidatuře ctižádostivost, nýbrž že měl správně říci „nutkati v co“. Dle Haranta z Polžic: „Nemá ho v úřady nutkati.“ A ještě jednu věc musím vám, pánové, vytknouti, a to se týká výkřiku, který byl adresován na mne ze shromáždění: „Jste velbloud!“ V Hájkově Kronice stojí: „Velmbloudem jsi!“ Nejsem tedy velbloud, nýbrž správně zníti mělo, že jsem velmbloudem . . .“

Po těch slovech vzal pan professor klobouk a odešel z této schůze, jeho první a poslední, kde tak krásně rozvinul program své samostatné kandidatury.

Demonická žena upustila od jeho kandidatury.

Pravěká opice.

Ano! Člověk se vyvinul a nebyl stvořen," řekl slovy Okena známý praehistorik Kalista, když v noci o Sylvestru v podnapilém stavu rozhorleně opustil svou společnost v restauraci.

Cítil se uražený, že nechtěli poslouchat jeho odůvodněné názory na nálezy kostí pravěkých lidí na pam-pách amerických.

A přece jim tak pěkně po celou sylvestrovskou scénu vykládal, že nejde o chrup opice, že rozhodně nalezené čelisti patří pravěkému člověku.

Stoje nyní venku, před restaurací, opakoval hlasitě: „Zajisté, člověk se vyvinul, člověk nebyl stvořen.“

Kolem jdoucí slušný pán pronesl nevinně: „To je hezké!“ a spěchal dál.

„Toho člověka poučím,“ pomyslel si učenec a připojil se k němu.

„Dovolte, pane,“ řekl sdílně, srovnáváje svůj krok s krokem neznámého pána, „krční obratle Indiána z Monte Hermoso mohou vám dokázat, jakým změnám byl podroben vývin lidského pokolení.“

„Ale dovolte, já vás neznám,“ bránil se neznámý pán.

„Nic nevadí, lidstvo v oboru studia pravěku nezná toho víc a nebýt posledních nálezů při stavbě přístavu v Buenos Aires, neměli bychom jistoty, že člověk žil v době tercierní i v poříčí řeky La Plata.“

„Pane, žádám vás, abyste mne neobtěžoval.“

„Jaké pak obtěžování, milý příteli. Představte si jen laskavě dno řeky La Plata. Myslete si, že jste na místě šťastného nálezce, úředníka Snuora, a že pod řečištěm naleznete zbytky lebky a k tomu ke všemu zkamenělé. Ihned se domníváte, že našel jste lebku pravěké opice i zavoláte známého argentinského učenca Ameghina. Kollega Ameghino podívá se však na lebku a řekne: „Toto je část lebky pravěkého člověka a nikoliv pravěké opice, milý příteli.“

„Dovolte, pane, jděte svou cestou a nechte mne na pokoji.“

„Rád bych to udělal, ale palaeontologie je věda nesmírně obsáhlá. Během pěti minut nemohu vám všechno sdělit, co je vzdělcům známo o pravěkých opicích. Prozatím vám musí stačit, že proti Ameghinovi vyvstal nebezpečný odpůrce jménem Dubois. Tento muž řekl: „Nalezená lebka není lidská, nýbrž patří skutečně pravěké opici a nazveme ji vědeckým jménem „pithecanthropus“. Co tomu říkáte?“

„Abyste mne nedržel za kabát.“

„Odpusťte, ale to nedokazuje, že měl pravdu pan Dubois.“

„Povídám vám naposled, abyste mne pustil.“

„Podobně energicky zakročil proti Duboisovi celý vzdělaný svět a nazval slavnostně domnělou pravěkou opici tetraprothomo argentinus.“

„Vy mne tedy nepustíte?“

„Milý příteli, energické zakročení proti Duboisovi a jeho spojencům mělo za následek, že počala revise ostatních nálezů z minulých dob a to se zkoumáním nálezů dolní i horní čelisti ze Spy, z Maneru, z Krapiny a z Trinilu. Pak přišla lebka z Le Moustier a lebka fossilního člověka z La Chapelle aux Saints.“

„Patról, patról!“

„A všechny ty lebky a čelisti dolní i horní podobají se, jak vám může dotvrdit Lehman a Welcker, lebce fossilního člověka z Necochei.“

„Patról, patról, patróóó!“

„Potřeny slavně všechny theorie o pravěkých opicích a 26. srpna 1909 nalezne badatel Hauser lebku pravěkého člověka na Gibraltaru.“

„Patróóóóóól!“

„A všechny ty lebky shodují se ve tvaru i na Jávě i v jižní Americe i v Německu i v Chorvatsku, pravěké opice zmizely z řeči vzdělanců a na místo nich vstupuje plemeno z Neanderského údolí.“

Z postranní ulice vpadla sem hlídka.

„Co se to děje, pánové?“

„Tento pán mne obtěžuje a prosím, byste mu nařídili, aby šel svou cestou!“

„Já že obtěžuji? Vždyť hledím pána poučit o plemenu z Neanderského údolí.“

Neznámý pán použil tohoto krátkého rozhovoru, že se rychle vzdálil v postranní ulici.

Roztrpčený professor zůstal sám s hlídkou.

„Člověk se vyvinul, člověk nebyl stvořen,“ řekl strážníkům. „Představte si tu radost ve vzdělaném světě, když Haeckel nalezl zbytky člověka, kterému dal název: „Homo stupidus,“ což by bylo na česky „člověk pitomec“.“

Strážníci se podívali na sebe a starší z nich řekl přísně: „Toho pitomce si nechte pro sebe, aby vás to nemrzelo!“

„Nikoliv, pánové, to platí stejně i pro vás. Všichni jsme se vyvinuli poznenáhlu. Na světě se neobjevil hned homo sapiens, člověk moudrý, napřed byl homo stupidus, člověk pitomec, pánové.“

Strážníci se podívali na sebe a ten starší pravil: „Ve jménu zákona půjdete s námi.“

„Milerád, co jsem řekl, dokáží vám učenci na slovo vzatí: Royer, Warren, Poldig, Sergi, Ameghino, Schwalbe, King a jiní. Proč ku příkladu, kdybych vás hodil do vody, dělali byste rukama mimoděčné pohyby, jako když chcete lézt po tyči? Proč? Poněvadž vaši předkové lezli po stromech!“

„Vy byste nás chtěl hodit do vody?“ řekl mladší strážník opovržlivě, „vždyť se sotva držíte na nohou.“

„Pamatujte, pánové, že teprve sto tisíc let uplynulo od té doby, kdy člověk lezl po čtyřech, a tedy je logické, že si nezvykl přesně chodit po dvou.“

Na komisařství mluvil ubohý učenec opět o pravěké opici, což policejní strážmistr vztahoval na sebe a poručil, aby praehistorika odvedli do separace.

Ráno ho pustili a bude nejspíše odsouzen pro urážku strážce, poněvadž v protokole, který s ním byl zaveden v tu sylvestrovskou noc, stojí, že snažil se dokázat, jako by bezpečnostní stráž vznikla nějakým vývojem z opice na homo stupidus a odtud teprv na homo sapiens, který přece na takové urážky má své paragrafy.

Tajemné psaní.

Před několika dny našel jsem na pobřeží u Rudolfiny na schůdkách k řece o druhé hodině noční tvrdý klobouk a v klobouku toto psaní:

„V kanceláři se doslechlo, že jsem napsal drama. Přednosta oddělení vrchní rada Baziliš dal si mě k sobě zavolat o desáté hodině a jednal se mnou neobyčejně vlídně. „Nikdo,“ řekl, „by ve vás nehledal, co ve vás vězí! A z čista jasna dozvídám se, že jste nadaný člověk, abych tak řekl všemělec. Spravil jste sčítací stroj, hodiny v kanceláři a na konec jste napsal drama v hodinách mimoúředních. Měli jsme zde před lety

podobného člověka. Spravoval také hodiny, psal básně a vynášel zvláštní hudební přístroj. Bohužel to poslední zabilo jeho kariéru, poněvadž si ten svůj vynález přinesl do kanceláře v den inspekce a hrál na něm, až se okna třásla. Byl tak mladý jako vy, neměl také definitivu i dostal na srozuměnou od ředitelství, aby opustil místo. Vy všemělci jste zvláštním typem lidí. Hodíte se ke všemu, všechno znáte, ale mnohdy nedovedete svých znalostí upotřebit na pravém místě a v příhodný okamžik. Proč však rozbírat vaše jednání, na to nemám času, chci dnes, poněvadž jste nadaný člověk, všechno znáte a víte, promluvit s vámi o jisté delikátní záležitosti. Má švagrová, choť císařského rady Haranta, koupila si štěně škotského ovčáka. Pes ten jest náramně rozumný, chytrý, přítulný, ale má jednu vadu, že totiž není čistotný. A v tom právě leží delikátnost celého případu. Má švagrová se totiž obrátila na mne s prosbou, abych jejího psa naučil čistotě. Pes ten, delikátně řečeno, jest čistotný na ulici, a spletl si pojmy druhu a věcí. Můj švagr vykládá to, jako by to bylo psychologické zatížení onoho zvířete. K čemu však se starat o psychologii toho štěněte, když zde mluví fakta a mluví hrozně. Delikátně řečeno, psík považuje koberce za dlažbu, nábytek za patníky, a delikátně řečeno, provádí svinstvo. Chápete, že úkol, který na mne vložila má švagrová, je nad mé síly, poněvadž jsem zaneprázdněn úředními starostmi, takže mně nezbývá času naučit svěřené mně štěně čistotě. Jsem nejstarší z celé naší rodiny, ke mně obrací se příbuzní v nejchoulostivějších záležitostech, rád poradím,

pomohu, vysvětlím, ale delikátně řečeno, v záležitosti této nečistoty nevím si rady. Vzpomněl jsem si však na vás jako na všemělce. Jste mladý, život je před vámi, jste pln energie, zabýváte se psaním dramát, spravujete sčítací stroje a hodinky, a tu vás prosím: Ujměte se toho štěněte, naučte je čistotě, udělejte z něho pořádné zvíře, vysvětlete mu rozdíl mezi kobercem a dlažbou, mezi patníky a rohy skříní, vychovejte je, mladý muži. Služka vám je přivede odpůdne do vašeho bytu. Psík jest velice rozumný, přítulný a bude vás těšit.“

Tak jsem toho netvora dostal téhož dne do bytu. Nemám slov, abych vyličil, jak se mně to štěně představilo a co všechno provedlo za čtvrt hodiny. Bytná se mohla zbláznit, řekla mně, abych si to uklízel sám, a měla patrně sto chutí vyhodit nás oba na ulici.

Vyvlékl jsem netvora ven a tahal ho po ulicích přes dvě hodiny. Navštívil jsem s ním všechna místa, kde psi se scházejí. On se však nedal zlákat ničím, ani skutky ani pohledy, a přece jsem se s ním zastavoval, domlouval mu, plácal ho a říkal ukazuje na různé případy: „Vidíš tamhle toho pejška, jak si rozšafně vede, vidíš, jak zvedá nožičku, ten boběček chlupatej!“

Lidé se zastavovali, smáli se a já rozpačitě slušnými slovy vykládal jsem své potíže se psem.

„Co chtějí, když jim to vyved' doma, tak proč ho tejjrají po ulicích,“ řekl ke mně nějaký muž.

To bylo celkem pravda. „Strčeji mu do toho nos,“ radila nějaká paní.

Poněvadž se kolem mne stavělo více lidí, přišel strážník a tázal se, co se mně stalo.

Tak jsem mu slušně a delikátně vyložil, že mám psa učit čistotě.

„To je čistě soukromá věc,“ řekl strážník, „a proto nemusíte způsobovat sběh lidu. Pánové, rozejděte se!“ Strážník měl pravdu. Politického nebylo v tom nic.

Vlekl jsem psa domů, popouštěje mu šňůru, aby mohl volně jednat. Ošemetné zvíře spokojovalo se očicháváním patníků, aniž by došlo k sebe menším skutkům, které jsem očekával s toužebností.

Pes, pravda, občas si sedl na zem a chytrýma očima díval se tak spokojeně kolem sebe, jako na dojemném obraze: „Pes u hrobu svého pána“!

Seděl však úplně platonicky a jen stavěl špičaté uši do výše.

Tato naše podivná Odyssea trvala další dvě hodiny, při čemž třemi uzenkami nahradil jsem psovi vše, co nechal v bytě, hodlaje postupovat systematicky v tomto bodě výchovy mladého škotského ovčáka.

Domluvy nic nepomohly, jeho oči svítily radostí, když otvíral jsem dveře bytu. Nedočkavě vyskakoval na dveře, radostným štěkotem probudil celý dům a od prahu bytu až k oknu jednal s přesvědčením, že co činí, jest jediné správné a že povinností řádného psa jest být čistotným na ulici.

Když vykonal vše, co si předsevzal, lehl si důvěrně k mým nohám, spokojeně vrtěl bohatým prutem a olizoval se radostí...

Zmocnilo se mne zoufalství. Jedna patrona stačila . . . Zklamal jsem důvěru svého šefa. Zítra pro něho přijde antoušek a já mám po definitivě . . .“

Zde psaní skončilo a když jsme je přečtli s přivolaným policejním strážníkem, pochopili jsme vztah mezi nečistotným štěnětem, tvrdým kloboukem a proudem Vltavy.

Úřední horlivost pana Štěpána Brycha, výběrčího na pražském mostě.

Zajisté, že každý, kdo šel přes některý most pražský, byl si vědom při vstupu na most vážnosti toho okamžiku. Přísně úřední tváře uniformovaných mužů v budce i před budkou, vážná důstojná postava policejního strážníka v jízdni dráze a vývěsní tabulka, vypočítávající chladně všechny poplatky, které týkají se stejně lidstva jak dobytka, odváživšího se na mosty, to činí na vás dojem velikolepé hrůzy. A když blíže pozorujete ty postavy, stojící před výběrčí budkou, které nedají se podplatit ani svůdným úsměvem ženy, vy byste zlíbali tu ruku, natahující se k vám pro

krejcar. Vy ctíte tu lásku k magistrátu, úřední povinnost, nepodplatitelnost, a když si vzpomenete, že podle zákona jsou ti mužové v placatých čepicích chráněni paragrafy, vztahujícími se na stíhání a potrestání všech urážek úřední osoby, tu nezdržíte se a se smeknutým kloboukem položíte krejcar do ruky těch nemilosrdných mužů, Brutů města Prahy.

Mezi těmi vynikal Štěpán Brych, výběrčí na mostě císaře Františka Josefa.

Jako jestřáb díval se úředníma očima na všechny ty civilisty, kteří chtějí přejít přes most.

Neznal žertů nebo dlouhých odkladů.

Jakmile někdo z civilistů (důstojníci totiž neplatí mostné), z pitomých civilistů ocitl se délkou svého nosu za nataženou rukou Štěpána Brycha, nebylo slitování, neplatily výmluvy. Buď zaplatil krejcar, nebo propadl naprosté zkáze.

Štěpán Brych pokynul rukou a strážník před mostem již věděl vše.

Přiblížil se s rukou na revolveru a Štěpán Brych, ukazuje na osobu, která rychle nebyla ochotna zaplatiti mostné, řekl prostě jen dvě slova: „Ve'mou ho!“

A strážník vzal tu osobu za rameno a řekl též prostě: „Pu'dou po dobrým či po zlým?“

Obyčejně každý volil první způsob, jak se dostat na policejní ředitelství.

Tam se musel svléknout, prořacovali ho, změřili, ofotografovali, vyslechli, odvedli do separace a zjišťovali den nebo nanejdvý týden, jestli skutečně zatčený bydlí, kde udal. Pak ho buď pustili, nebo, nebyl-li spokojen

mezi tím se všemi těmito zákonnými prostředky, dopravili ho k zemskému co trestnímu soudu na Karlovo náměstí, odkud byl po přestálém trestu dodán postřkem do rodné domovské obce, což je všechno poměrně malý trest na zločin, který dotyčný pokusil se spáchat proti financím stavebního oddělení pražského magistrátu. A na vše to klidně díval se Marat pražských mostů, výběrčí Štěpán Brych.

Jednoho dne přišel k výběrčí budce magistrátní rada stavebního oddělení pan Pojsl a řekl k panu Štěpánu Brychovi: „Příteli, pustíte mne zadarmo přes most? Spěchám na Smíchov a nechal jsem tobolku doma.“

Jak pak by Štěpán Brych neznal svého představeného? Měl ho velice rád a velmi si ho vážil a tu láska k představenému podnikla krutý boj s úřední povinností.

Magistrátní rada překročil hranice nakreslené ostře nataženou rukou a Štěpán Brych zatahal pana Pojsla za kabát. Povinnost zvítězila.

„Vraťte se, nebo zaplaťte krejcar!“ řekl suše úředním tónem.

„Ani mne nenapadne.“ Štěpán Brych kynul strážníkovi, číhajícímu u budky jako pavouk na mouchy, a zvolal prostě ta svá dvě slova: „Ve'mou ho!“

A když strážník odváděl pana magistrátního radu po obvyklé zaklínací formuli: „Pu'dou po dobrým nebo po zlým?“ objevila se slza v oku Bruta a Štěpán Brych ponejprv za svého života zaplakal.

Za čtrnáct dní na to slavili v úřadovně stavebního oddělení malou dojemnou slavnost. Magistrát za věrné služby propůjčil výběrčímu mostného panu Štěpánu Brychovi bronzovou medaili na požádání samotného magistrátního rady Pojsla, který nebyl po své afféře dodán postrkem na magistrát.

Od tohoto vyznamenání Štěpán Brych stal se ještě přísnějším.

Dne 2. května t. r. stál v noci na pražské straně u Národního divadla, když v tom jakýsi muž úprkem běžel přes most kolem budky. Strážníka na mostě nebylo, neboť týž právě odváděl nějakého neplatu na policii, a tu Štěpán Brych pustil se za podvodníkem, volaje: „Stůjte, dejte sem krejcar, zde se platí!“ Neznámý muž jako by neslyšel a pádil dál. Štěpán Brych za ním, volaje do tmy: „Patról, chyťte ho, ať dá krejcar!“ Ocitli se na Malé straně, letěli Újezdem, přes Radecského náměstí, Valdštyňskou ulicí, dál a dál kolem Chotkových sadů, napřed uděšený neznámý muž a za ním supající pan Štěpán Brych, který velkým hlasem křičel: „Člověče, dejte sem krejcar, nebo vás zastřelím!“

A zas to šlo dál nahoru za bránu dejvickou, silnicí k Podbabě a když měsíc vyšel, tu zpozoroval utíkající muž, když se ohlédl po svém pronásledovateli, že ten muž s úřední magistrátní čepicí má pěnu kolem úst a že strašně koulí očima. Ve smrtelném strachu doběhl k řece a skočil do proudu, aby si zachránil život.

Druhé žblunknutí do vody a Štěpán Brych plovat za uprchlíkem.

Uprostřed řeky za volání: „Dejte sem krejcar!“ ho dohonil a pevně sevřel rukama.

Velká vlna srazila je oba do víru...

Za tři dny vylovili u Klecan z Vltavy dva utopence, svírající se křečovitě v náručí.

V pěti jednoho utonulého našli krejcar. A to byla mrtvola Štěpána Brycha, kterému se podařilo ve smrtelném zápase vytáhnout krejcar z kapsy pronásledovaného.

Od té doby straší v noci na Vltavě mezi Podbabou a Podhořím.

O půlnoci slyšet vždy z vody hlas:

„Dejte sem krejcar!“ To obchází po dně Vltavy duch Štěpána Brycha.

Výprava profesora Zichra za mamutem.

Professor Zicher již jako supplemt zabýval se studiem mamutů. A jeho nejkrásnější prázdniny byly, když se mohl potloukat po musejích v střední Evropě a trávit celé dny před zbytky mamutů a obdivovat jejich vykopané kly a hnáty.

Jeho duše jako by splývala s těmito zbytky diluviálních obrovských býložravců.

Když pak se stal definitivním professorem, tu si umínil, že proslaví své jméno objevením úplné kostry mamuta.

Rok co rok o prázdninách stával se postrachem všech lidí, kteří bydlili nebo pracovali u cihelen, kde on byl přesvědčen, že tam je hlína z doby naplavenin, starších a mladších. Všude se bedlivě vyptával, zdali ví, jaký poklad mohou nalézt v hlíně. Mluvil o převratech, jaké v pravěku stihly tu nešťastnou krajinu, mluvil o báječných netvorech, kteří se roztahovali dříve na místě cihelen a požírali jeden druhého. Babky plakaly, když ho slyšely vyprávět o těch katastrofách kůry zemské, mužové ho považovali za blázna, když se jich ptal po mamutích zubech, a tak bloudil pan profesor Zicher po vlastech českých a nikde ani stopy po mamutovi.

Až jednoho dne na své pouti dostal se na Moravu a u Přerova nad jednou malou cihelnou složil za parného odpůldne své údy.

Prozkoumal před tím hlínu a shledal, že jest to hlína diluviální.

V hlíně diluviální našly se již tolikrát zbytky mamutů a o této důležité věci přemýšlel profesor Zicher natažen na trávě pod švestkou.

Kdy konečně objeví alespoň jeden hnát mamuta, aby konečně přišla ta krásná chvíle, kdy zvolá: „Mamut, mamut!“ a v té krásné hlíně diluviální zjeví se mu

mamutí kly a obratle a jeho jméno bude v museu vedle kostry mamutí.

Když si odpočinul, informoval se, komu patří cihelna. Dozvěděl se, že mlynáři Oščadilovi z vedlejší vsi.

Neprodleně vydal se na cestu.

Když přišel k Oščadilovům a počal mluvit s mlynářem, bylo vidět, že starý Oščadil dívá se na něho podezřívavě, a když professor žádal ho o dovolení, aby směl s dělníky kopat v hlíně a pátrat po kostech, řekl mu starý Oščadil, že s tím nechce nic mít. Řekl mu přímo, že takové potvory, jak on o nich vykládá, nejsou, a že tomu nevěří a že Noe nikdy nevzal takové bestie do archy.

Professor Zicher snažil se s veškerou svou výmluvností přesvědčit Oščadila o existenci mamutů a je obhájit. Řekl, že to byl druh pravěkých slonů.

Oščadil se dopálil. Jemu přece nebude nikdo tvrdit, že někdy na jeho pozemku se potloukali sloni, ostatně že se zeptá dcery, ta chodila do města do hospodyňské a kuchařské školy.

Vrátil se za chvíli se svou dcerou, aby se domluvila s tím pánem, který najednou přijde, ukloní se a začne: „Račte mít ve své cihelně diluviální hlínu. V těchto naplaveninách nalézáme zbytky pravěkých obrovských býložravých ssavců, jménem mamutů, prosil bych o dovolení, abych mohl po nich pátrat.“

Než došli k profesorovi, pravil starý Oščadil k dceři: „To uvidíš, Heleno, blázna.“

Professor se uklonil slečně Heleně a spustil: „Račte odpustit, že obtěžuji, váš pan otec má jistě pochybnosti stran mamutů, kteří pravděpodobně nacházejí se v cihelně. Tito býložraví ssavci, úplně neškodní, jsou právě v hlíně diluviální. Račte mít jistě vědomosti, slečno, o době starších či mladších naplavenin?“

Slečna Helena ho vyslechla, najednou vypískla „Hi! Chi!“ a se smíchem byla v domě.

„Tak vidíte,“ řekl vážně starý Ošcadil, „to, co povídáte, je všechno hloupost, uvidíte, co tomu řekne žena.“

Vrátil se za chvíli s tlustou panímámou, když jí řekl, že je tam jeden „praštěné“.

„Račte odpustit,“ pravil professor k tlustému stvoření, „pokud jsem shledal, máte hlínu diluviální ve své cihelně. Hlína ta jest z doby naplavenin. V té době, kdy se ta hlína tvořila, proháněli se sobové a losové střední Evropou . . .“

Panímáma mohla na něm oči nechat.

„V jeskyních bydlil diluviální člověk, který neviděl jen soby a losy, nýbrž i obrovská zvířata, neškodné býložravce, mamuty, milostpaní. A tito mamuti, totiž jejich kostry byli po velkých převratech přírodních uchováni v hlíně a jejich zbytky jistě hostí i vaše cihelna. A proto přicházím s prosbou, aby mně bylo dovoleno pátrat v hlíně po zbytcích těchto býložravců.“

Panímáma si oddychla, když skončil: „Když si to nedáte vymluvit, tak dělejte co chcete, ale jen nás do ničeho nezatahujte, abychom neměli opletání s úřady.“

„Že koulí očima?“ pravila v domě k dceři. „Ba že koulí.“

„Možná, že už byl ve Šternberku (blázinec na Moravě),“ řekl vážně starý Ošcadil, „nedovolit mu tam kopat, kdo ví, co by nevyváděl.“

„Je ho škoda,“ pravila Helena, „takový hezký, mladý člověk . . .“

„Praštěné býložravec,“ dodala panímáma.

Professor Zicher byl velice šťastný, že dostal povolení kopat, když však hledal dělníky, nikdo s ním nechtěl jít do cihelny, poněvadž po vsi se rozneslo, že jeden „praštěné“ pán hledá dělníky s motykami.

A tak sedával zarmouceně professor nad cihelnou, díval se na krásnou hlínu diluviální, sledován tajně slečnou Helenou. Jednoho dne ji přistihl, když plížila se za ním. Neměla času utéct, a když k ní přišel, třásla se a prosila ho, aby jí nic neudělal.

Ani sám nevěděl, jak to bylo, že usedla vedle něho do trávy a s roztomilou upřímností hanáckého děvčete mu řekla, že odtud až do Přerova všichni o něm myslí, že je „praštěné“ a ona, ona také.

Jal se jí vykládat o mamutech místo všeho vysvětlování. Jak v Sibiři našli mamuty u Irkutska v ledu, že na nich byla ještě kůže se srstí a maso.

A byl již večer, když skloněn k ní a dívaje se do jejích velkých, modrých očí, pravil pan professor, že v Münsteru v Německu mají mamuta, jehož kostra je úplně restaurována a který je dlouhý přes pět metrů a vysoký tři a půl metru.

Pak ji šel doprovodit a na cestě jí vykládal, když tak šli těsně vedle sebe, že dříve považovali kly mamutí za roh vybájeného jednorožce . . .

A když se s ní loučil, stiskl jí dlouze ruce a prohlásil, že se bez mamuta do Prahy nevrátí.

A vrátil se s ní . . .

A když dnes, po 25 letech, kolíbá se mu tlustá paní Helena naproti, zda hlavou pana profesora nezableskne myšlenka na těžkou chůzi diluviálních býložravců?

Diluviální lidé zápasili s mamuty a pan professor s paní Helenou.

O policejním psu a manželské nevěře.

Za dnešního stavu všeobecné zkorumpovanosti a znemravnělosti není divu, že udržoval jsem známost se ženou svého přítele četnického strážmistra Pacáka, kterého se bálo celé okolí.

Jednoho dne vrátil se strážmistr Pacák ze služební cesty na hlavní četnické velitelství v Praze. Večer stavitel se pro mne a vyzval mne, abych šel s ním do lesů a vyprovázal ho na jeho obchůzce. Byl nápadně zamlklý. Když jsme se ocitli u devíti křížů v hloubi lesa mezi skalami, pravil, že mně musí něco říci. Posadili jsme se na jeden z devíti starých hrobů a Pacák pravil: „Abyste to tedy věděl, mne podvádí žena.“

„Vlastní nebo cizí?“ „Vlastní.“ „To není možné, pokud znám vaši ženu.“ Trpce se usmál: „Mám v rukou důkazy.“ Vytáhl z kapsy patentní křesadlo, které jsem jí dal předevěčirem. „Našel jsem to křesadlo v její skřínce, u které zapomněla klíček.“

Vzal jsem klidně křesadlo a strčil do své kapsy: „Děkuji vám, konečně jsem je zase našel. Ztratil jsem je nedávno v lese. To je náhoda!“

Opakoval po mně: „To je náhoda!“ a vytáhl z kapsy psaní. Bylo to psaní, které jsem jí asi před týdnem hodil oknem do pokoje, a ve kterém stálo: „Přiď zítra do „Vlčího dolu“ ve tři hodiny.“

„Toto psaní jsem také našel,“ řekl oklamáný manžel. Vzal jsem je do ruky a prohlížel zcela lhostejně: „Je psáno mužskou rukou.“ „Rozhodně mužskou rukou,“ pravil četnický strážmistr, „a písmo podobá se vašemu.“

„Takíka úplně,“ řekl jsem, „já dělám jen jiné „p“ a pak „z“ netočím dolů, ubohý příteli. Toto písmo jest obyčejné zběžné kupecké písmo.“

Pacák si vzdychl. „Pak jsem našel tyto vlasy.“

Ustříhla mně je před čtvrt rokem. Byly svázaný růžovou stužkou.

„To už přestává všechno!“ zvolal jsem, „kdo by si to pomyslel o vaší manželce, to nejsou dětské vlasy. To jsou hrubé mužské. Že je brunet, to vidíte.“

„Vlasy mají barvu vašich,“ pravil můj nešťastný přítel.

Vytáhl jsem si několik a porovnával: „Je to táž barva, je to rozhodně brunet, jak jsem řekl.“

[Chvíli jsme mlčeli. Podíval se na mne smutně,

vzal mne za ruku a vřele řekl: „Poradte mně, co mám dělat, já toho našel víc.“ Vyňal z náprsní kapsy fotografii. Dal jsem se totiž před třemi nedělemi vyfotografovati přítelem při koupání v řece, jak sedím v plavkách na vorech.

„Ten pán mně připadá velice známý,“ zvolal jsem. „Rozhodně jsem už ho někde viděl.“

„Také jsem ho už někde viděl,“ souhlasil nešťastný přítel, přehodil si ručnici přes rameno a vstal. Šli jsme údolím potoka. On šel s hlavou svěšenou a měl v očích slzy: „Jen kdybych věděl, kdo to je!“

Když pláče četnický strážmistr, je to nejpohnutlivější úkaz. Těšil jsem ho výmluvnými slovy, poukazoval, že případ své paní Lidky nesmí brát tak vážně a že třebaš jedná se jen o nevinný žertík. Ubožák však hořkoval: „Ale ty vlasy, ta fotografie, to psaní. Tohle mně udělala, když ji tolik miluji.“ Zastavil se a podával mně ruku:

„Příteli, vy mne jistě chápete, já, já, já na vás spoléhám, že mně, že mně pomůžete pátrat po tom darebákovi, já ho udám.“

Vyšli jsme z lesa a kráčeli jsme mezi obilím k vesnici. V tichu večera byly mezi zlatými klasy žita dvě srdce pro paní Lidku. Na pokraji vsi stavili jsme se v hostinci. Když jsme vypili několik sklenic, prohlásil Pacák, že si budeme tykat a že budeme jako bratři, co moje, to tvoje. Pak si vypůjčil pět korun a rozloučili jsme se, když mne ujistil, že bude v noci přemýšlet, jak tomu má přijít na kloub.

Ráno přišel ke mně a řekl: „Vypátráme toho dare-

báka pomocí policejního psa.“ Ještě týž den odjel do Kladna a přivezl si odtamtud vlčáka „Jago“.

Policejní psi hrají dnes velkou roli v kriminalistice. Ušlechtilá rasa vlčáků požívá, pokud jsou ve službě,

bezpečnostní ochrany jako osoby úřední. Uhodit takového vlčáka znamená zločin veřejného násilí. Policejní psi v posledním čase platí i v soudnictví za důležité svědky a zajisté není daleko doba, kdy soud rozhodne, že mohou býti vzati i do přísahy. Hlavním činitelem je u nich čich. Takový vlčák určený pro službu bezpeč-

nostní očichá sirku nedbale pohozenou na místě činu a jde po stopě zločince, větře v povětří jemné molekuly osobitého zápachu, s kterým se seznámil očicháváním předmětu. A plíží se za tou stopou a někdy se třeba zmýlí a radostně štěká před svým bývalým pánem, který ho prodal četníkům. A tu jest možná jen jedna věc, a to sebere se a zavře se, na koho policejní pes svou chytrostí upozorní, na koho upozorní svým neobyčejně vyvinutým čichem.

Když tedy přivezl si můj ubohý přítel „Jaga“, věděl jsem hned, že je zle. Dá psovi očichat mou fotografii, moje vlasy, svázané růžovou stužkou, psaní a jiné drobnůstky a ten nejproslulejší pes té doby jistě mne vypátrá, zejména když musím být při tom, abych dle svého slibu pomohl oklamanému muži. Bylo před pokusem. Pes seděl přivázaný na dvoře. Byl jsem na všechno připraven. Četnický strážmistr odešel pro corpora delikty, aby je dal „Jagovi“ očichat, a tu dopustil jsem se ničemného skutku. *Nacpal jsem policejnímu psu do obou nosních dírek vlásenkou hodně hluboko bavlnku.*

A když za chvíli přišel s mou fotografií, mými vlasy a mým psaním podvedený četnický strážmistr a předložil ty věci „Jagovi“ k očichání, ubohý vlčák svěsil ohon a s bolným vytím vyběhl ze dvora a běžel k bestrevskému rybníku. Vyběhli jsme za ním a viděli, jak skáče do vody a jak od stavidla asi 20 metrů se potápí a mizí v zelené vodě. Utopil se ze zoufalství, poněvadž ztratil čich a měl po kariéře. Jsem jen žádostiv, co si teď vymyslí můj ubohý přítel, aby konečně vypátral toho, kdo mu chodil za ženou.

Malá polemička.

Nebyl jsem ještě dlouho redaktorem jistého krajin-
ského listu na menším městě, když přišel ke
mně člen městské rady, která ročně poskytovala listu
podporu 500 korun, pan Struška, zámečnický a obchodník.

„Nesu, pane redaktore,“ řekl sladce, „malou a
slušnou polemičku proti tomu lumpovi kováři Kezlovi.
Chlap píše v „Našich Ohlasech“, že prý neumím sprá-
vovat hospodářské stroje, že jsem opilec, že kupuju
učedníky od něho, aby mne něco naučili, a že ví dobře,
ke komu to chodím do předměstí „Žabáku“.

Na „Naše Ohlasy“, to bylo ještě slabé, neboť „Ohlasy“, list konkurenční, měly za redaktora známého hostinského rváče Wackerta, který byl už jednou vyšetřován pro zločin zabití. Nemohli mu však nic dokázat. „Naše Ohlasy“ byly tedy obávané k vůli redaktorovi. Nikdo neodvážil se ho žalovat, poněvadž se bál o svůj život.

„Polemička je velmi slušná,“ pokračoval pan Struška, „proto prosím, pane redaktore, byste ji laskavě udělal trochu silnější. Napsal jsem to ve vinárně, byl tam koželuh Semanský, který má také píšku na toho lumpa Kezla, pak mistr zednický Jurníkl. Ten si má s tou ohavou Kezlem také něco vypořádat, a tak jsme tu polemičku dali dohromady. Ten věděl něco na něho, ten také a tak jsem to napsal. Není to velké a slušné . . .“

Četl: „Nechtěl jsem vůbec na vaši sprostotu odpovídat, poněvadž mám zásadu, že se podobným individuí, jako jste vy, vyhýbám na sto kroků, ale přece vám, pane Kezle, povím jednu věc. Vy říkáte, že neumím opravovat hospodářské stroje. Tuto ničemnou lež může pronést jen tvor, který má již na čele napsáno, že je bídný lhář. Nejsem z těch, kteří se rozčilují nad každou sprostotou, ale nemohu opomenout říci vám, vy chytráku, že nevypiji třicet sklenic za den jako vy, že nesedím u Popprů v kořalně jako vy, kde pijete denně za dvacet krejcarů žitnou, že nemusím, ubožáku, lákat vaše učedníky, poněvadž vaši učedníci umějí stejně tolik co vy, totiž nic. A pak to vaše tvrzení, že víte, vy prolhaný člověče, kam chodím

do předměstí „Žabáku“. Chodím jistě jen procházkou kolem domů, do kterých vy vcházíte ku všeobecnému pohoršení, kde zůstáváte dlužen a odkud vás již kolikrát úplně spitého vystrčili, poněvadž jste chtěl podpálit nějakou skříň. Vaše mravnost je na holičkách, pane Kezle. Když jste přišel do našeho města, svítil jste nohavicemi, lidé říkají, že vás sem přivedli šupem, vy mravokárče. Pak přišel dotaz na obec, zdali víme, že prý jste nebezpečný veřejné mravnosti, vy chytráku. Tím prozatím končím, moudrý muži, a příště raději za to, co dal jste v „Našich Ohlasech“ za to vaše bídné a sprosté „zasláno“, kupte si mýdlo a umejte se jednou pořádně za dvacet let, aby s vámi mohli lidi aspoň z dálky mluvit.“

„Vidte,“ řekl důvěřivě pan Struška, „že to není příliš silné. Nemám rád neslušné výpady. Co je pravda, to je pravda. Jen to dejte vysázet jako „zasláno“ hodně tučně a udělejte to trochu silnější. Ostatně sem přijde pan Semanský, ten vám to doplní.“

Odešel a já zůstal sám s tím hrozným „zaslánem“. Ale ne dlouho.

Netrvalo to ani deset minut, vstoupil do redakce koželuh pan Semanský. Potřásl mně ruku, vytáhl z kapsy papír a řekl:

„Tedy už zde byl přítel Struška?“ „Ano!“ „Já jenom doplňuji, co přítel napsal. Ptal jsem se ženy, co ví na Kezla a co se o něm povídá, neboť víme, pane redaktore, já mám s ním také něco vyřídit. Jednou jsme se pohádali u karet. Nepřiznal barvu. Tak jsem to všechno na něho pěkně sepsal, to se také

dobře hodí do toho „zaslána“. Je to slušné, ale přísné. Pravda musí ven jako olej na moře. Tedy tohle vím o tom chlapovi.

Četl toho celou stranu. Šel jednou k přijímání a na cestě snědl prasečí lalůček s křenem. Zabil ve sklepě učedníka a nemohli mu nic dokázat, poněvadž ten učedník prý zemřel na neštovice. Okradl slepého kolovrátkáře, hrábl mu do krejcarů v čepici. Chodí do řeznického krámu, když je nejvíc lidí, vezme maso a ještě říká: „Tak mně dejte na tu zlatku nazpátek,“ ačkoliv přišel bez krejcaru do krámu.

„A ještě něco?“ „Nepozdravuje pana děkana.“ To by bylo asi tak všechno, co na něho vím od lidí. Tím tedy to „zasláno“ doplňte. My jsme si v té vinárně řekli, že ta polemička musí být přísná, ale slušná. Ještě sem přijde pan Jurnikl, ten šel po městě vyzvídat, jestli se nic neví proti tomu lumpovi, že bude v radničním listě.“

Pan Jurnikl přinesl také některé doplňky k „zaslánu“. Také tak slušné, jako předcházející a podobně přísné. „To jsem se vám naběhal po městě po známých, co mají pítku na toho lotra, ale nesu za to plno materiálu proti němu.“

Opravdu. Nad očekávání. Má čtyři nemanželské děti v Podivíně, osm ve Krinci-Tělině, pět v Bavořích. Sběhl od vojska. Utrápil nebožku ženu. Otrávil tchána polévkou z muchomůrek. Když beze stopy zmizela před léty z předměstí Žabáku žena truhláře Maličkého, nebyl ten celý den doma a byl prý po návratu rozčilen. Přepadl v lese babku, když sbírala roští. Jí s celou

rodinou psy. Pak to nejhorší na konec. Nepozdravuje pana starostu.“

„Chlap musí vidět, že se o něm všeckno ví,“ pravil na rozchodu p. Jurníkl, „ostatně můj dobrý známý hostinský Řezníček od „Trojhranu“ vám přijde ten materiál doplnit.“

Odešel a nechal mne zaraženého. Za chvíli objevil se pan Řezníček usmívaje se již z daleka: „To je veselo, pane redaktore, celé město je na nohou. Také to tomu lumpovi Kezlovi přeji. Prý dávám špatnou míru, že tedy budou chodit pro pivo ke „Gráfnetrům“ naproti, víte, na ty „patoky“. Mám to zde všechno proti němu napsáno.“ Byly to přísné věci. Přisahal křivě. Zmizeli mu tři učedníci po vyučení. Děti mučí a ženě pálí ruce v plotně. Hraje falešně karty. Uráží okresního hejtmana. „Můj soused, pensista Talma, ten ví také něco na něho, jen se ještě optá ve Vodní ulici, kde dřív bydlel ten darebák,“ loučil se se mnou pan Řezníček, „je tu co nevidět.“

Díval jsem se zatím zničeně na náměstí, kde jsem viděl před policejní strážnicí rušný život. Čtyři městští strážníci vyšli odtamtud a následování houfem zvědavců odcházeli vážně do vedlejší ulice.

Do dveří vrazil v tom kupec ze zdola.

„Jste živ?“ volal již ve dveřích, „sláva bohu, tak přece to není pravda, co se povídá ve městě, že prý jste chtěl dát nějakou nevinnou polemicku do novin proti kováři Kezlovi, on prý se to dověděl a podřezal vás v bytě a rozpáral vám břicho...“

Hluk před domem přerušil jeho slova.

Oknem viděl jsem, jak s jedné strany před dům naší redakce nesli obecní zřizenci umrlčí truhlu, určenou pro mne, a s druhé strany vlekli na strážnici čtyři obecní strážníci lotra Kezla . . .

Školní výlet.

Supplující professor Hamouz zbledl jako stěna. V přírodopise jmenuje se onen zjev „mimikry“, což znamená přizpůsobit se svému okolí barvou, aby nebyl tvor zpozorován. Bílé stěny chodby dívaly se na něho příšerně a proti němu rýsovala se ježatá hlava ředitele gymnasia, který zbledlému supplentovi ještě jednou opakoval: „Půjďte se svou třídou sekundou na celodenní školní výlet.“

Supplent Hamouz ozval se úpěnlivým hlasem: „Prosím, pane řediteli, račte uvážít, že ona třída vzhledem k celkovému mravnímu úpadku není toho hodna, aby šla na celodenní výlet. Jsou mravů zákonných, málo jich mravů náležitých a chvalitebných jen dva z celé třídy, koktavý Vaňousek a pak syn kollegy profesora Zykána. Ostatní nedbají, ačkoliv jsou útlého mládí, disciplinárního řádu. Ať mluvím k nim andělsky nebo ďábelsky, skotačí, hopsají, hovoří, při vyučování se vrtí. Loni jsem s nimi prodělal půldenní výlet. A víte, že ti primáni, kteří bývají ještě nevinní, bez mého vědomí napili se syrovátky, pak na to koupili si třešně a pili vodu. Navedl je Jílek, jak račte pamatovat, žák mravů méně zákonných, který v útlém věku dvanácti let dovolil si říci panu katechetovi, když týž mu řekl, aby se jen přiznal, že hodil po něm pomorančovou kúru, že se mu nic nestane: „Vy to jen tak říkáte, a jinak si to myslíte!“ Tento Jílek byl zloduch celého výletu. Když se celé primě B. ony věci smíchaly v žaludku, podobal se zpáteční návrat, pane řediteli, návratu poražené armády, která má hrozný strach a strachy neví, co činí. Od té doby se jejich mravy zhoršily. Jak račte vědět, pane řediteli, nejsem z těch, kteří se zaleknou překážek. Nikdy, pane řediteli, ani chvilky jsem neopominul, abych té zbloudilé třídě sekundě B. nevštěpoval zásady, jak by obrodili své mravní citění. Mluvil jsem mírně, mluvil jsem přísně. Prosíval jsem v půlletí koukol. Padaly pětky, zákonné mravy, dal jsem mnoho návrhů na odchodnou, posílal jsem censury a tu a tam kladl

za vzor kottavého jich* spolužáka Vaňouska. Bylo to marno. Pamatujete se, pane řediteli, jak nedávno bylo půl třídy před konferencí, když nikdo se nepřiznal, kdo mně na židli zapíchl nožičky ocelových per. Použili k tomu ti nešťastníci nových per, abych snad nedostal otravu krve. Celý professorský sbor se domníval, že právě ta okolnost snad znamená u provinilců jakýs záblesk lásky k professoru, že přece nepadlo jeho napomínání na neúrodnou půdu. Dva dni po té ráčil jste však, pane řediteli, vyslýchat sám nový ohavný čin sekundy B. Někdo z žáků paklíčem otevřel zásuvku kathedry a ukradl sešity se školními úlohami z latiny. Sešity byly později nalezeny v kamnech a nikdo se nepřiznal. A s těmi holomky mám jít na celodenní výlet.“

„Ministerstvo vyučování,“ řekl ředitel, „ve snaze, aby žactvu gymnasií bylo umožněno zotaviti se aspoň jeden den ve školním roce na čerstvém vzduchu, nařídilo poznovu zvláštním oběžníkem, aby byl pořádán každou třídou nižších i vyšších středních škol celodenní výlet. Porokovav s několika členy professorského sboru, vypracoval jsem plán pro vaši třídu. Podniknete výlet do údolí Divoké Šárky.“

„Vím, co jest disciplína, pane řediteli,“ odpověděl nešťastný Hamouz, „ale račte uvážít, že už jen to slovo „Divoká Šárka“ v sekundě B. vzbudí odvážné myšlenky, kterým na výletě přičiní i skutky. Jelikož divochy pustím do „Divoké Šárky“, neuhlídám se. Zulukařry, s dovolením, nevzdělávají tím, že je pustí do pralesů na výlet. Prosím, pane řediteli, byste laskavě

uváží mou hroznou situaci. Mých žáků jest 45. „Divoká Šárka“ jest samá skála, na pravo skála, na levo skála. Z těch pětáctýřiceti jich přivedu jistě do Prahy nepotlučených jen 15 a z těch budu ještě nucen dát pro jejich chování na školním výletě aspoň deseti mravy nezákonné, neboť jsou to rození lotři. Víím, že z nich někteří snad se vůbec živí do Prahy nevrátí, že některé při průchodu vesnicemi pochytají obecní strážníci, deset procent si roztrhne kalhoty lezením na stromy, nejméně pět procent bude při škádlení psů dokonale pokousáno. A bude to marné, vytahovat zápisník a říkat: „Piši; celá třída má zákonné mravy.“ Bude to marné. A při obědě, oni se mně hoši opijí, docela opijí a pobijí se mezi sebou.“

„Budete pilně botanisovat,“ ozval se ředitel.

„Ne, pane řediteli, je to strašné. Pilně jsme i loni na výletě botanisovali, ačkoliv nejsem botanik, nýbrž klassický filolog. Ale prosím vás, vždyť všude jsme viděli v Krči jen pampelišky, tu a tam pryskyřník, v Kunraticích mateřídoušku. Na tom mohli mít dosti. A oni, lotři, v Kunraticích v restauraci trhali v soukromé zahradě hostinského macešky, ranné růže, tulipány a nosili mně před hostinským uloupené květiny s otázkou, abych jim řekl, co to je, a jakou to má cenu. Jsem v Kunraticích nemožný. A nyní račte si představit, že řádění sekundy B. nebude trvat jen půl dne, nýbrž po celý den, po celý dlouhý den, že v darebáctví za ten rok vyspěli rozumově, že jsou schytralí, a že jim takřka není nic svatého.“

„Nemohu si pomoci,“ řekl utrápenému supplentu

Hamouzovi ředitel, „vykonáte se svou třídou sekundou B. celodenní výlet do Divoké Šárky.“

Rozzuřeně vešel supplemt Hamouz do své třídy. „Sekundáni,“ řekl zdrcujícím hlasem, „připravte si čtvrtky. Půjdete na celodenní výlet do Divoké Šárky — a dnes máte zvláštní písemnou práci z latiny, na kterou

jste, hoši, připraveni nebyli. Podotýkám, že tato zvláštní práce bude velice důležitá ke klassifikaci. Kdo bude z ní mít nedostatečně, přijde do konference a nepomohou mu vzdechy, bude to před popravou. Takhle výlety, to by vás člověk užil! Podotýkám, že obzvláště přísně budu hledět, aby se neopisovalo. Já vás naučím, chodit na celodenní výlet, uličníci. Rozsadím vás hned, aby ani jeden nemohl od druhého opisoivat. Čeho

ode mne žádáte, Poráku? Že je vám špatně a že chcete právě na tuto hodinu odejít ven? Vy se chcete vymknout, Poráku, ze své povinnosti. Ale na výletě, to byste to uměl. To byste lezl na stromy a pak po celé cestě svítil nohavicí. To nejde, hochu, to musí přestat. Dělán si poznámku u vašeho jména, že jste velice nebezpečný disciplině celé třídy. Že od vás nemůže se čekat nic dobrého stejně jako tamhle od Kucha. Kuch ten by zas v „Divoké Šárce“ skákal přes potok, jako před čtrnácti dny v deset hodin přes lavici. Skočí do bahna a zamaže si šaty. A na ty šaty dostal z fondu císaře Františka Josefa loni 2. prosince a teď by chtěl skákat přes potok v Divoké Šárce. Tak to dál nepůjde, Kuchu! Jednou má také moje trpělivost své meze, koukáte nevinně jako tady Mára. Mára zas, ten je na psy. Psa nenechá na pokoji. Až půjdeme Libocí, chytí nejbližšího psa za ocas. Máro, svévolný chlapče, že nepamatujete na své rodiče, kteří jistě ani psů si v útlém mládí nevšimli. Ale vidíte ho, hoši, toho Máru, jak si myslí, až přijdeme do Veleslavína: „Já, až pan professor se nebude koukat, vezmu kámen z hromádky a tamhle toho psa bacím!“ Ale professor Hamouz ten má všude oči. Ten hned vytáhne zápisník a už si znamená: „Mára házel po psech!“ Tak vidíte, kam to vede takové chování. Vy se drze koukáte a hlásíte se, vím, co chcete říct. Chcete odporovat a říct, že po psech neházíte. Jako bych vás neviděl. Když jste myslil, že na vás se nedívám, už jste hodil ve Veleslavíně po psu kamenem. Sedněte si, drzý hochu. Vy jste alespoň drzý, ale upřímně drzý. Hledíte, jako

byste chtěl vypálit celou gymnasiální budovu, ale tamhle Havelka, ten kouká tak zbožně, tak jako učiněné nevinítko, a vím, že si myslí: (Přece vstaňte, když s vámi mluvím.) Až budeme v Divoké Šárce na obědě „V Čertově mlýně“, pan professor nám dá každému sklenici piva.“ Nic vám nedám, lotři! Sodovou vodu budete pít! To je hrozné, jak chcete už z mládí ve věku třinácti let, Havelko, opíjet se pivem v „Čertově mlýně“, po cestě pak hulákat, vyvádět allotria a ohrožovat ostatní. Je to velice smutný příklad zkaženosti. Dělán si poznámku u vašeho jména, abych věděl, jakou nízkou známku z mravného chování mám vám dát. Stejně činím si poznámky u Samka, Havlíčka, Janoty a Vodičky, neboť stejně jako oni nezdární žáci zničili latinské cvičebnice vypůjčené ze žákovské knihovny, budou ničit i lesní podrost v Divoké Šárce, přes to, že ukážu na výstražné tabulky: „Každé ničení lesních stromků se trestá vězením.“ Ale proč to vlastně říkám. Vždyť Samek už hledí tak na mne jako starý kriminálník a Havlíček s Vodičkou už měli oba dvouhodinový karcer, že jezdili na lodičkách, přes výslovný zákaz pana ředitele a můj. Jezdí, jezdí, jako by nevěděli, že se mohou utopit. Ale to oni na výletě budou lézt do každé studně a hledat tam své ztracené mravy. Budete-li takhle pokračovat, vezmu třídní knihu a poznamenám, že nejste k napravení, a že by se vám nečinila žádná křivda, kdyby vás vyloučili z gymnasia. Tamhle Švambera nemá k tomu daleko. Po školním výletě už ani nebude musit přijít druhého dne do třídy, neboť dovrší řadu svých nepravostí tím, že

opozdí se po cestě a vykouří sportku. Já ale řeknu jemu i jeho komilitonům: „Dýchněte na mne,“ a to dýchnutí jim podrazí nohy. Jiní zlotřilci, jako bych je viděl, přijdou na nádraží po zuby ozbrojení. Ten si vezme kapesní nůž, ten někde splaší flobertkovou pistoli a nyní hejsa do Divoké Šárky. Bude veta po disciplině. Najednou ozve se výstřel. To Bartoníček vypálil ve skalní soutěsce z flobertkové pistole. (Vstaňte, Bartoníčku, když s vámi mluvím.) A Bartoníčka chytím za límec při činu, vyrazím mu ještě kouřící flobertku z jeho zlotřilé ruky a řeknu mu: „Zítřka už nemusíte chodit do školy.“ A takových propadlých osudu bude víc. Nemusím jmenovat Musila. Ten někde si uřízne v lese klacek. Musile, víte kam to spějete? Jest to lesní pych. Víte, že budete za takovou věc vyloučen. Zkrátka, hoši, vím, že ve vlaku budete se chovat jako divá zvíře. Že budete křičet z vlaku „na zdar!“ a vyhýbati se z oken. Pravím vám důrazně, že kdo něco takového provede, kdo učiní něco podobného, o čemž jsem mluvil a o čemž jsem si dělal patřičné poznámky, tu každý z těch provinilců nemusí již druhého dne přijít do školy, nechť se každý z nich považuje za vyloučen a uzná nemožnost po svém jednání překročit ještě jednou práh této třídy a zasednouti do své lavice. I bude potom pláč a skřípění zubů, doma budou pracovat rákosky a to všechno proto, že nedbali jste mých dobrých rad a naučení a na výletě chovali se jako zvíře. Kdo tedy bude lotr a provede allotria, o kterých jsem mluvil, a allotria jim podobná, nemusí se druhého dne objeviti ve škole a nechť po-

važuje se za vyloučena ze všech středních škol celého Rakouska.

„To jsem je zastrašil,“ myslil si suplent Hamouz po hodině, „budou jistě jako beránci.“

*

Druhého dne po školním výletě do Divoké Šárky přišlo do třídy ze 45 žáků jen 5. Ostatní se považovali za vyloučené ze středních škol celého Rakouska . . .

První máj pana rady Mackovíka.

Na prvního, května podnikl pan rada Mackovík, pětapadesátiletý, stokilový státní úředník, se svou padesátiletou chotí, devadesátikilovou dámou, jarní výlet do Posázaví.

Když vystoupili z vlaku, vlezli do kočáru a pak vystoupili za nějaký čas u výletní restaurace, posadili se za stůl a poručili si oběd. Jedli, pili, pak vsedli do kočáru, dali se dovézt asi pět set metrů od restaurace k lesu, vystoupili a sedli si na pokraji lesa do trávy.

„Ptáčkové švitoří,“ pravila paní radová poeticky.

„Ba, ba,“ odvětil pan rada, „ani usnout člověk nemůže. Ve vlaku se roztřese, nenaobědvá se v pořádku. Chtěla's podniknout výlet. Dobře. Ale trp tedy!“

„Nemyslím,“ řekla paní radová jemně, „ptáčkové švitoří, cvrlikají, cukrují, radují se ze života...“

„Jaký pak život,“ rozdurdil se pan rada, „přijde myslivec, bouchne, a je po radosti, zastřelí koroptve, křepelky, bažanty. Není nad domácí kuchyni. Kdybychom zde si něco podobného objednali, tak to dopadne jako s kuřetem.“

„Písklata v hnízdečku,“ vzdychla paní radová, „těší se, až k nim ptáčkové, rodiče, přiletí a je nakrmí...“

„Pískle, to kuře v restauraci bylo takové pískle,“ smutně řekl pan Mackovík, „pět kůstek a víc nic. Deset bych jich zhltnul!“

„Nemluv tak, Mackovíku, jsme v lese...“

„Proč bych někde v zatraceném lese nemohl říci „zhltnul“? V salonech bych řekl „pojím“, případně ve veselé společnosti „odpravím“. Zde jsme konečně jednou za rok sami. Jindy s námi na výlety se táhnou stáda známých. Můj bože, to je radost, když mohu jednou za rok být hodně sprostým!“

„Ondřeji, pamatuj se, vždyť jsi nic nepil!“

„Pravda, že jsem nepil mnoho, jsem ale v boží přírodě, a tu si rád zasprostačím, jako za mládí, když jsem byl malým hochem. Tu jsme chodili po lesích a neslušně křičeli jeden na druhého. Nic jsem nepil. V takové bídné krajině, ten vůl restauratér čepuje břečky a ne víno, smrad jeden!“

„Ale, Ondřeji!“

„Nech mne, když si mohu odlevit jednou za rok. Dnes už ani v kanceláři nemohu být sprostým, neboť podřízení šli by si stěžovat. Mám chut říci hodnou sprostotu . . .“

„To neuděláš, Ondřeji, poněvadž jsi intelligentní člověk, zvláště však ne dnes, v tak krásný den májový, kdy všechno, kam se podíváš, se směje . . .“

„Jak pak by se nesmálo, jako ten darebák kočí. Dám mu pět korun, a on je propije jako divoká . . .“

Paní radová zacpala mu ústa.

Ozvalo se něco nesrozumitelného. „Pak poleze po čtyřech. To je jeho jarní nálada. Kdyby nebylo toho, že jsem si myslil, jak se dnes pěkně pobavím, tak bych celý den zaspal. Co, k čertu, mají lidé na tom prvním máji?“

„Máj je doba lásky,“ pravila paní radová, která od třiceti let četla rodinné časopisy pro ženy. „I ptáčkové cvrlikají . . .“

„Už mně, proboha, dej s tím pokoj! Vleze ti něco do hlavy a nepustí tě to. Kdyby se třebaš stavěli ptáčkové na hlavu, do toho nám nic není, to je věcí lesní správy. Máj, říkáš, že je doba lásky, to je řeč pro mladší ztřeštěnce. Tak mluví milenci a nikoli rozšafní lidé. Co by si kdo o tobě pomyslel, kdyby tě tak slyšel mluvit v padesáti letech při tvé tloušťce. To je jako kdybych já, se svým břichem, které sotva vleku, dal se do běhu na ulici za nějakou mladou slečinkou, počal ji štípat a říkat: „Holubičko, chci na vás hubičku, máj je doba lásky.“ Byla by třebaš hezká, v bocích by se houpala jako laň a botičky, nožičky . . .“

„Ondřejí!“

„Botičky, nožičky byly by tak malinké, že bych je mohl spolknout. Poprsí by bylo vystřižené...“

„Ondřejí!“

„Lokty bělounké, ručičky baculaté, oči jako trnky, krček jako alabastr, hnědé vlasy jako hedvábí... Stará, dej mně hubičku...“

Tlustý pan rada vtiskl náhle polibek na čelo své manželky, která udivena tou změnou podívala se mu láskyplně do očí a řekla: „Ondřejí, takhle jako ty musil vypadat Mácha...“

Dali si ještě jednu hubičku, vsedli do kočáru a šli svačit do restaurace...

Takový byl první máj pana rady Mackovíka. .

Zbabělec.

Pekaři Lepařovi vyplnilo se dávné jeho přání, sen jeho života. Jeho syn Vilém vrátil se z kadetky na prázdniny domů jako zástupce důstojníkův. Doufám, že každý český otec chápe plnou měrou radost dobrého p. Lepaře. Mít syna zástupcem důstojníka, skutečným kadetem! Je-li člověk pekařem na malém městě, je ta radost ještě větší! Ve velkém městě se taková radost bohužel přecasto ztratí, ale na malém městě, kde je tak málo skutečně vzdělaných lidí, takový vzdělanec, jako absolvent kadetky, v rodině je čímsi povznášejícím pro celý rod. Je to zušlechtěním

celého rodu. Hleďte, prosím, bedlivě. Otec p. Lepaře, také pekař, dotáhl to na vojně jen na svobodníka, pan Lepař sám na kaprála a jeho syn dostudoval to zatím na kadetštelfrtrétra. Není tedy pochyby, že jednou někdo z rodiny Lepařů stane se generálem a řekne-li se „Lepař“, bude se třást celá Evropa.

Smělým myšlenkám je třeba dodat váhy, a proto hrdý otec vstoupil ostrým krokem do dílny a hledal učedníka Pepíka. Pepík, nemaje ani tušení, že jednou po slově „Lepař“ bude se třást celá Evropa, krájel klidně citronovou kůru do buchet. „Jak ji krájíš, pitomče?“ ozval se předek slavných generálů budoucna, „tak nějak, jako bys chtěl leností shnít.“ Štulec do zad odvrátil Pepíka od strašného nebezpečí shnít v pekařské dílně nad citronovou kůrou, a Pepík místo do kůry zajel nožem do prstu.

„Tak ty tak, ty místo kůry krájíš si prsty,“ křičel mistr, chytaje Pepíka za ucho, „tahle legrace se ti nevyplatí.“

„To nebyla legrace, pane mistr,“ úpěl Pepík.

„Neříkal jsem ti, že, když tě trestám, nesmíš křičet?“ tázal se hrozivě slavný muž, chytaje Pepíka i za druhé ucho.

„Jáááá ne-někřikřičímčím,“ křičel Pepík.

Slavný otec se upokojil. Pustil učedníka a tázal se: „Viděl jsi mého pana syna, pana Viléma?“ „Viděl, pane mistře.“ „A co tomu říkáš, neviděl jsi nic?“ „Neviděl, pane mistře.“ „Ty jsi si, holomku, nevšiml, že má dlouhou šavli?“ „Ne, pane mistře.“ „Ty jsi,

kluku mizerná, neviděl, že má hvězdu na límečku?“
„Neviděl, pane mistře.“

„Tys neviděl kadetšteltrétra, uličníku?“ Chytil
Pepíka poznovu za uši.

„Já nevím, co je to kadetšteltrétra,“ bědoval
Pepík.

„Ježíš Marjá Josefe, kluku, já tě budu muset
roztrhat, žádné trétra, nýbrž trétra, taky ne, já ti
dám pohlavek, takhle je to trétra, hergot, teď's mne,
padouchu, spletl, tu máš pohlavek, hergot . . .“

„Kadetšteltrétra,“ zahřímal radostně hrdý otec,
„a to je můj pan syn, pan Vilém, a ode dneška mu
budeš tak říkat: Pane kadetšteltrétra, dobrý den
přeji, mladý pane, a jak ho tak nepozdravíš, utrhnu
ti všechny uši.“ Odcházel ostrým krokem z dílny,
zanechávaje Pepíka zarmouceného, neboť nebožákovi
hrozilo dvojí nebezpečí. Předně že si na tom divném
slově zláme jazyk, a za druhé, že přijde o uši.

* * *

Pekař Lepař mohl být právem hrd na osmnácti-
letého Viléma, neboť je známo, že z kadetky vycházejí
vzdělání lidé, mnohem vzdělanější než z university.
Vilém Lepař byl nejvzdělanější z celého malého města.
Byli tam sice otcové, jejichž synové byli právníky,
filosofy, mediky a techniky, ale zeptejte se takového
studenta vysokých škol na něco z převzácné vojenské
vědy! Co by si takový nebožák vysokoškolský počal,
kdyby přišel k němu nějaký major a zeptal se ho:

„Sie, Kerl, sagen sie mir, welche sind die notwendigen Eigenschaften der Beschirrung?“ Přirozeně, že by mlčel a ukázal by tak svou nevzdělanost v nejlepším míře.

Ale zeptejte se Viléma Lepaře! Jako hudba znělo by z jeho úst: „Bei der Auswahl eines Zuggeschirres muss man zweierlei Hauptmomente berücksichtigen:

1. die Manövrierfähigkeit mit denselben,
2. die Schonung der Pferde.“

A to je právě vzdělání, spojené se znalostí „kvergriffu“, nauky o terrainu a neobmezené úcty ke svým představeným, vzdělání, které nás hájí před nepřítelem.

„Pane Bože! Řeknu-li někomu na vojně „du Schweinkerl“, jistě tak neřeknu se zlým úmyslem, abych mu nadával, nýbrž jenom ho upozornil, že nás všechny na vojně spojuje jedna úřední řeč. Ale teď si považte, čeho se odvážil studující technik Klučka, člověk, který ani nemá ponětí, co je to „Beschirrungs-Theorie“, proti Vilému Lepařovi. Bylo to tak hrozné, že šel otec zástupce důstojníka pan pekařský mistr osobně otázat se, jaké chce pan Klučka dát zadostiučinění uražené vojenské cti jeho pana syna. Byla to tak strašná urážka, že všichni, kteří byli na vojně a budou číst tyto řádky, budou chápat rozčilení slavného, hrdého otce.

*
*
*

„Pane,“ pravil pekařský mistr k technikovi, když se v jeho pokoji posadil na pohovku, „pane Klučko, můj syn, pan Vilém, absolvent c. k. kadetní školy

a právě jmenovaný kadetštelfrtrétr, žádá mne, abych se vás optal, jaké zadostiučinění hodláte mu dát, napadnuv ho neurvalým způsobem včera na výletu v zahradní restauraci v Kunčicích.“

„Žádné, pane sousede,“ odpověděl klidně Klučka, „uvažte, co proved' ten klouček.“

„Jaký klouček, pane,“ křičel pekař.

„Předně nekřičte,“ řekl Klučka, „neboť nemáte před sebou učedníka, a za druhé, až přijdete domů, vezměte hul a vyprašte panu synovi kalhoty, aby věděl, jak se má budoucně chovat vůči dámě a vůči lidem, do kterých mu nic není.“

„Pane, co to povídáte?“

„Jen mne nepřerušujte. Byl jsem včera se zdejšíím učitelem a jeho nevěstou, mou sestřenicí, na výletě v Kunčicích. A když jsme přišli do zahradní restaurace, spatřili jsme vašeho syna, který seděl u jednoho stolu sám a zpíval, neboť byl opilý.“

„Kadetštelfrtrétr . . .“

„Počkejte, pane Lepaři. Byl opilý. My přirozeně sedli jsme si k jinému stolu, a tu, když nás viděl, šel k nám a počal křičet, že je to urážka, když lidé z jednoho města nesednou si k jednomu stolu. Na konec si sedl k nám, což nás velice mrzelo.“

„Pamatujte, co mluvíte, pane Klučko.“

„A vidíte, pane mistře, sedl si vedle nevěsty pana učitele a počal plivat přes stůl, přes naše piva. Řekl jsem mu, aby zanechal takových vtipů.“

„Ale dovolte, pane Klučko, jak jste se mohl odvážit?“

„Nu, pane mistře, to není všechno. Po mém napomínání přestal sice plivat, ale dal si nohy na stůl a na konec štípl nevěstu pana učitele do tváře, a tu jsem mu dal ten pohlavěk. Váš pan syn spadl se židle . .“

„Pane Klučko,“ pravil hrozným hlasem pekař „víte, že jste urazil čest mého syna . .“

„Jen strpení, pane mistře. Když tedy spadl po tom pohlavku se židle do písku, nemohl vstát, poněvadž se mu nějak šavle zapletla pod nohy, i upustil od toho. Zůstal prostě na zemi ležeti a plakal. To je to všechno. Jestli chce ode mne zadostiučinění, že jsem ochoten mu je dát. Dám mu však za jeho klukovské jednání

třebas ještě tři takové pohlavky jako v Kunčicích, pane mistře . . .“

Pan Lepař vyvrávorál překvapen ze dveří.

* * *

„Tedy nechce mně dát zadostiučinění ten blbeček?“ tázal se pan Vilém otce, když ten vrátil se domů.

„Ne, ale chce ti dát třebaš ještě tři takové pohlavky, pane synu.“

„Je to zbabělec,“ zabručel absolvent kadetní školy, „pošli mně raději Pepíka pro kyselou okurku, mně je dneska nějak divně . . .“

Poplašný signál.

. C. k. zemský školní inspektor a vládní rada Emanuel Klázl jezdil v době maturit po Čechách a zanechával po sobě 20⁰/₀ reprobovaných na dobu jednoho roku. Na nádraží ve Veselí setkal se s vládním radou Kučerou. „Co děláte, pane c. k. školní inspektore?“ „Kosím,“ odvětil zachmuřeně pan Emanuel Klázl, „chtějí býti zralými pro život a neznají, že Herakleitos Efeský byl dle mnohých zpráv povahy zasmušilé a že byl zván plačícím filosofem.“

Sedl do vlaku a přemýšlel o nových hrůzách pro hradecké gymnasium. Má právo jako předseda

se tázat maturantu. A práva toho použije v každém případě. Však se důkladně na všechno připravil. A kdyby měla polovička propadnout, bude klást záludně otázky. Taková otázka přiletí jako hrom, maturant se lekne, počne se třást, vy se na něho rozkřiknete, zakoulíte očima, maturant dostane trému, a pak už mu lehce podrazíte nohy. Řeknete: „Mám o vás mínění, že jste se vůbec neučil.“ A když to mínění má c. k. zemský inspektor a vládní rada, jaké jiné mínění smí mít páni professoři? Ti raněného dorazí i v době reformy maturitních zkoušek. Že se smí klást jen důležité otázky? Dobrá! Bude klást tedy jen důležité a místo obvyklých 20% pobije a reprobuje jich na rok 25%. A kdo propadne? Předně zrzaví, takoví jsou od narození lotři. A když nebude ani jednoho zrzavého, jakáž pomoc, spokojí se s blondýny. Blondýni mají příliš měkkou povahu a nejsou zralými vstoupit do života. Pak propadnou všichni se špatnou známkou z mravu a z náboženství a maturanti, kteří vypadají vyžile a hubeně. Ach! Bude to slast. Ta úzkost těch darebáků, ty ztrápené pohledy! Osm let se leckterý z nich tak tak protloukal a nyní by chtěl rázem všechno přeskočit. Takovému se dá z řecké literatury otázka: „V které básni vyložil Parmenides svou filosofii, a co v té básni hlásal odlišného od svých předchůdců, o jejichž činnosti je málo známo?“ A když to nestačí, dorazí se překladem z nejméně pěstovaného autora.

Komické je, když takový štvaný lotr prohlásí: „To jsme, prosím, neměli.“ Tím blamuje profesora

před inspektorem, a kdyby i byl mu před tím sebe víc nakloněn, rázem je konec. Skoupe ho sám.

Podobnými příjemnými myšlenkami zabýval se vládní rada k nejbližší stanici, kde do jeho kupé přistoupil mladý, černě oděný člověk, který zapálil si doutník a bafal mu líbezně do obličeje, při čemž usmíval se vesele na vládního radu, jako by mu chtěl něco sdělit, vyložit, rozpovídat se.

Inspektor díval se přísně na nápis: „Plivati na podlahu je zakázáno,“ pak zas zraky jeho svezly se na mladého člověka, který kouřil dál a ke všemu vytáhl ze šosu černého kabátu lahvičku cognaku, napil se a řekl: „Musím se posilnit, jedu maturovat.“ „Kam?“ „Do Hradce.“ „Pomoz ti pán bůh, člověče,“ myslí si inspektor, „pad’ jsi do jámy lví.“ Musil se usmát neštěstí mladého člověka, který mu vlezl takřka pod nůž. „Jestli pak jste připraven?“ Maturant mávl rukou: „Prosím vás, taková komedie, vždyť je to blbost. Víte, co je to maturita?“ „Vím.“ „Tedy chápete, že je to blbost, hovadina, idiotství.“ (Nu, zaplítej se dál, synáčku!) „Kantoři, prosím vás, sami dnes už se tomu smějí. Je to, prosím, tak důležité pro život vědět, že krychlový obsah pravidelného těla rovná se krychlovému obsahu jehlanu, jehož podstava povrchu těla pravidelného a výška poloměru koule vepsané jest rovna.“

Inspektor zafal zuby, opanoval se a řekl drsně: „Studium je zdravější, než honit se za holkami, hrát karty a sedět v hospodách.“ Maturant zavrtěl hlavou: „Raději si vezmu holku na klín, než psát latinsky

úvahu: Jak se hájil Sokrates proti lžem a pomluvám dávných nepřátel, pojednání dle Platonovy Apologie, a na mou duši, že raději hraji maryáš, než bych psal charakteristiku Maxmiliána I., a raději si v hospodě vypočtu, kolik mám platit, než bych luštil úlohu: „Ustanov povrch P a plášť p přímého kužele, jsou-li dány strana s a poloměr podstavy r .“

Vládní rada utřel si rozčileně nos a zahřměl: „Co byste, člověče, tomu řek', kdyby před vámi seděl váš maturitní inspektor, vládní rada Klázl? . . .“

V zápětí na to vlak se zastavil a cestující uděšeně skákali s vozů.

Nešťastný kandidát zralosti v leknutí a v zoufalství zatáhl za poplašný signál . . .

Dobročinnost.

V ýbor zábavního a dobročinného spolku „Pravý dobrodinec“ konstatoval začátkem měsíce prosince, že spolkové jmění obnáší 120 K. Samo sebou se rozumí, ihned počali se členové spolku radit ve spolkové místnosti, jak naložit účelně a dobročinně se jměním spolkovým vzhledem k vánočním svátkům. Předseda stal se vlivem piva sentimentálním a jal se hovořit tklivým hlasem o vdovách a sirotcích. Počal líčit ponurými barvami jakýsi nejasný případ chudé vdovy,

kteřá se oběsila na vánočním stromku. Pak se dal do škytání a objednal si slivovici. Jednatel objednal tři láhve vína a výbor počal uvažovat poznovu, jak naložit dobročinným způsobem se spolkovým jménem. Konečně předseda, který počal si lít slivovici do vína, podal návrh, aby bylo vyhledáno pět vdov na základě inserátu do novin, kterým vybízejí se nejchudší bezúhonné, v bídě se nalézající matky-vdovy, aby podaly své žádosti o podporu do spolkové místnosti mezi pátou a šestou hodinou odpolední. Dá se jim pak po dvaceti korunách, to jest dohromady sto korun, poněvadž však spolkové jmění obnáší 120 K, zbývá dvacet korun. Co s nimi? Rozluštili to moudře. Do půlnoci propili rukou společnou a nerozdílnou obnos, s kterým nevěděli před půlnocí co dělat, a zaokrouhlili tak rozšafně spolkové jmění.

Inserát v malém oznamovateli počal účinkovat. Předseda sedával ve spolkové místnosti od pěti do šesti, pil pivo a uděšeně přijímal žádosti chudých vdov. První den přišlo poštou dvacet a osobně doručeno šedesát.

Předseda stal se nervosním a s hrůzou pozoroval, že už nemůže plakat. Døjímaly ho ty vdovy a sirotky, hrnouce se proudem do místnosti. Líbaly mu ruce, nařikaly a plakaly. Jedna vdova přivedla s sebou dvanáct dětí. Ubožák díval se vyvalenýma očima, jak ta vypůjčená děťátka, podobající se dvojčátkům, na dané znamení spustila hrozný nářek a počala mu lízat v pravém slova smyslu ruce. Zamaštěná a špinavá ústa hleděla na něho tak nějak dojemně, že málem

byl by sáhl do kapsy, aby ze svého podělil sirotky krejcary, když v tom beze všeho zaklepání vhrnula se do místnosti nová výprava. Tentokráte jenom pět dětiček vedených ženou smutného výrazu. Výraz ten se změnil okamžitě, jakmile ubohá žena zpozorovala první dojemnou skupinu.

Přiskočila a počala políčkovat matku dvanácti sirotků. „Já jsem vdova,“ křičela, „ale ty máš muže a jíte husičky, z celého domu vypůjčuješ si, mrcho jedna, děti a chodiš žebrot od domu k domu.“

Předseda díval se s hrůzou na nový obrat boje. Přepadená přerazila jeho deštník o novou prosebnici, zatím co vrhly se dětičky na sebe a vymáčkly sklo ve spolkové knihovně.

Předseda se dopálil. Začal do toho všeho mlátit pěstí, číšník vyhazoval falešnou matku a hostinský odstraňoval z místnosti druhou, jeden sirotek za druhým lítal na ulici, pak bylo ticho, jen předseda volal do výčepu: „Přineste mně cognac!“

Pak před šestou hodinou spadl předseda se židle. Vypil dvacet cognaků, strhl na sebe ubrus a s ním všechny žádosti o vánoční podporu.

Když se členové výboru sešli, spal předseda vedle v pokojíku na pohovce a oni měli dojem nějaké tragedie, která se zde asi odehrála.

Pili toho dne střídmě a propili jen 15 K, zbylo tedy, když dali zasklít knihovničku, ještě spolkového jmění 30 K a odpadla jedna vdova. Podělí se jen čtyry po 20 K.

Druhého dne zasedal a přijímal žádosti jednatel. Byl to člověk nervosní. Dopálil se hrozně, když jedna žadatelka počala mu objímat kolena.

„Ven!“ zařval, „ pryč, to je hrozné!“

Pak se tam objevila jedna mladá hezká vdova. „Ne, nechci ničeho slyšet,“ křičel, „dejte sem žádost a dobrá! Rozumíte! Nejsem chlapec! Hrome!“ Pak přišli členové výboru a počali vážně mluvit o dobročinném účelu spolku.

Předseda požadoval náhradu za rozbitý deštník. Chtěl zo K za deštník a námahu spojenou s jeho včerejším úřadováním. Vyčetli mu, že spolek odírá, že je alkoholik.

Jednatel křičel, že kdyby předseda měl dostat zo K, že by se vůbec měla platit útrata všem úřadujícím členům výboru. Chtěl konečně dvě koruny, poněvadž si dal v úředních hodinách beefsteak a tři pilsenské. Debata byla stále ohnivější. Pak se shodli na jedné věci. Lépe jest podělit jen dvě řádné vdovy po zo K, nežli aby zo K přišlo do špatných rukou.

Když se rozcházel, bylo spolkové jmění opět menší.

* * *

Když přišel Štědrý den, bylo v pokladně spolku šedesát osm haléřů a na stole 320 žádostí chudých vdov.

„Pánové,“ řekl předseda, „vlivem okolností, které jsme nemohli předpokládat, sešlo letošního roku s vá-

noční nadílky. Zbývá ještě rozhodnout, co udělat se zbývajícím jměním šedesáti osmi haléřů. Navrhuji, aby tvořilo základní počátek jitrění k našim dobročinným účelům budoucího roku, kterým tímto převolávám hlučné „Na zdar!“

Zločinec.

Počestný obchodník strižním zbožím Bentler seděl u psacího stolu a psal upomínky svým dlužníkům, když přišel policejní strážník a odevzdal mu tuto obsílku: „Vyzýváte se, abyste se dostavil dne 9. 7. o 10. hodině do č. 11. na policejní ředitelství I. jako obviněný. Nedostavíte-li se, budete předveden.“

Počestný obchodník zbledl a udělalo se mu nevolno. Když přišla jeho manželka, nemohl se jí podívat přímo do očí. Při pohledu na své dvě děti,

které manželka přivedla s sebou, vstoupily mu slzy do očí. Nikdy neměl co s policií dělat, jen jednou mu bylo, když se vracel z výletu s rodinou při nějaké demonstraci, ke které se omylem a nevinně přiblížil, strážníkem vyraženo na záda jelito plochou šavlí. Tomu už jsou dva roky. Možná dost, že k vůli tomu jelitu je volán na policejní ředitelství, neboť byl tenkrát zatčen, ale hned propuštěn. Usnulo to.

Počestný obchodník viděl před sebou kriminál, zkázu rodiny. Dítka své viděl v polepšovně, ženu v donucovací pracovně. Už viděl, jak jeho jmění konfiskuje stát. Čím déle o tom přemýšlel, tím více zachmuřovaly se jeho právní pojmy o svobodě občanů.

Když večer zavřel krám, rozloučil se se zbožím tklivým pohledem. Kdo ví, zdali zítra uvidí škatule se šlemi, punčochami, trikoty a plátnem. Snědl jen půl páрку, za to po večeri, než ulehl, přišla mu na mysl modlitbička, kterou ho jeho babička učila v dětských letech: „Andělíčku, můj strážníčku!“

Pak si náhle vzpomněl na podvodný úpadek a potil se a vrtěl sebou nepokojně na posteli až do rána. Kdo ví?

Byla to čistá, nevinná duše. Ráno vypil půl hrnečku kávy a zas mu přišlo na mysl: „Andělíčku, můj strážníčku!“

Otevřel krám a nemeškal, dav příručímú potřebné rozkazy, zajít do nejbližšího kostela. Zdálo se mu, že svatí se dívají na něj přísně. Jen obraz sv. Montána, žalářovaného třicet let vladařem syrským, díval se tak nějak kollegiálně na počestného obchodníka.

Pan Beutler znal životy svatých a věděl, co to znamená. Čistá jeho duše ani v tomto kostele nenašla klidu. Svíčkové bábě dal dva pětníky na svíčky za věrné zemřelé dušičky a bloudil po ulicích až do desáté hodiny. Díval se na vodu, na revolvery. Zastavil se také před materialistickým obchodem, kde viděl nápis: „Koncessovaný prodej jedu“. Bylo mu hrozně a zbytečně utrácel peníze v domečkách se vstupem dvouaž čtyřkrejcarovým. Konečně zaklepal v čís. 11. na policejní ředitelství a bledý vstoupil do všední místnosti.

Policejní úředník přijal od něho obsílku. „Račte si sednout.“ Počestnému obchodníkovi zdálo se, že to „račte“ má posměšný přízvuk.

Úředník vyňal z pultu svazek objemných listin a ptal se ho na personálie. Odpovídal pln zoufalství, kde se narodil.

Po skončení personálií otevřel úředník jeden z archů, zakýval hlavou a řekl: „Víte zajisté, proč jste sem volán. Bylo na vás již tolik stížností, že byl vyslán civilní stráž-

ník Josef Jakubec do vašeho krámu. Přečtu vám jeho přísěžné výpovědi:

„Já Josef Jakubec odebral jsem se z nařízení do krámu podezřelého obchodníka střížním zbožím Karla Beutlera dne 5. července t. r. o hodině 11., abych vyšetřil, zdali udání udaná na obviněného mají podklad správný. A seznal jsem následující. Pan Karel Beutler na mou otázku, mají-li na skladě šle, předložil mně několik škatulí k výběru. Ze škatule papírové ve velikosti asi 40 × 30 vybral jsem si jedny pruhované s patentní uzávěrkou. Mohlo být právě deset minut přes jedenáctou, když jsem se tázal, co stojí. Pan Karel Beutler odpověděl pevným hlasem: „Jeden zlatý dvacet krejcarů.“ Podotýkám, že nemohl jsem se přeslechnout, poněvadž v krámě panovalo úplné ticho. „Tedy tolik stojí?“ tázal jsem se. A pan Karel Beutler poznovu odpověděl pevným hlasem: „Ano, zlatý dvacet krejcarů, mohu vám posloužiti lacinějšími za devadesát a osmdesát krejcarů, ale tyto mohou se nosit po léta, jsou neroztrhatelné a stojí jen zlatý dvacet krejcarů.“ Vyžádal jsem si stvrzenku, kterou přikládám, kde je psáno opět: Stvrzuji příjem 1 zlatý 20 kr. za šle systému „Paderewski“. S díky přijal Karel Beutler, obchodník střížním a galanterním zbožím.“

„Je to pravda, pane Beutlere?“ „Ano,“ řekl zaníceně počestný obchodník. „Prodal jsem je za zlatý dvacet krejcarů, a mohu přísahat, že nepocházejí z krádeže.“

„O tu to nejde. Přečtu vám dále přísěžné výpovědi civilního strážníka Věnceslava Charváta. Týž praví

v protokolu: „Zevnější prohlídka krámu obchodníka Karla Beutlera potvrdila v plném rozsahu předběžné stížnosti. V prvním výkladu na pravo u vchodu nachází se ve výšce asi půldruhého metru tabulka s nápisem: „Prodávám se ztrátou. Tucet kapesníků batistových dříve 3 zl., nyní dva zlaté patnáct.“ Doleji vyloženy jsou turistické košile z látky, zvané zefír, a u nich cedulka: „Dříve dva zlaté, nyní 1 zl. 50 kr.“ Podotýkám, že jsem se nemohl mýlit, neboť jsem byl až u skla výkladní skříň a bylo toho dopoledne úplně jasno. Skříň kromě toho je na dopolední slunné straně. V druhém výkladu na levo shledal jsem vyložené ponožky s nápisy: „12 kr. 28 kr.“ U prolamovaných dámských punčoch byla cena: „90 krejcarů“. Také hřebínky do vlasů měly nápisy: „Výhodná koupě jen zlatý čtyřicet“. Přikládám fotografii výkladů pana Karla Beutlera, která dokazuje, že jsem se nemohl mýlit.“ Přiznáváte se, pane Beutlere?“

„Ano, ceny jsou nízké. Nevydírám. Zboží nepochází z krádeže. Prodávám se ztrátou,“ bědoval počestný obchodník.

Policejní úředník vstal: „Odsuzujete se tedy k pokutě 20 K, po případě do vězení na 3 dny pro překročení místodržitelské vyhlášky o užívání korunové měny na základě vys. ministeriálního nařízení z roku 1859, tak zvaného „prüglpatentu“.“

„Pro Bola, proč mám platit deset zlatých?“ vykřikl zoufale počestný obchodník. „Což jste nečetl noviny a vyhlášku?“ „Ne, prosím.“ „Neznalost zákona neomlouvá,“ pravil policejní úředník a vyložil stručně

nařízení o užívání korunové měny. Kladl také důraz na zachovalost počestného obchodníka. „Do tří dnů musíte složit pokutu.“

Pan Beutler dopotácel se do svého krámu a šel za pult. Právě tam prodával příručí jedné dámy noční živůtek. „Co stojí, pane chefe?“ „Tři zlaté dvacet,“ odpověděl pan Beutler, ale hned se vzpamatoval. Přeskočil pult a objal kolena dámy, křiče: „Neničte mne, milostivá paní . . .“

Počestného obchodníka odvezli do blázince. Má nebezpečnou fixní ideu, že ještě platí zlatky a krejcary . .

Vlastivěda.

Jsou okamžiky v lidském životě, že i vul pláče,“ pravil kdysi jeden neznámý filosof po dvanácté hodině noční u „Fleků“.

„Veselost hraničí se sentimentalitou,“ řekl, řekněme, škarohlíd Schopenhauer.

Uváživ význam těchto dvou vět, jel jsem svůj bol, smutek, zármutek, vyplakat do Vejvodova Městce. Tak jezdili kajícníci na poušť. Ostatně Vejvodův Městec jest něco tak opuštěného, že by zdejší okolí napravilo i Máří Magdalenu.

Sem jel jsem tedy plakat nad sebou. Přišel totiž světlý okamžik, kdy jsem si uvědomil, že jsem lotr,

a litoval jsem ubohou zemi, že mne nosí. Co lidí už se mnou zkusilo trápení. Ale nechme toho, ať se nerozplácí poznovu. Vejvodův Městec jest záludná obec. Jaktěživ jsem něco podobného neviděl. Jmenuje se to Městec a je to nepatrná obec o 18 číslech, z nichž jest 7 na spadnutí. Patřilo to patrně dřív nějakému vévodovi, který dle všeho o sobě asi tvrdil, že je chudý jako kostelní myš. Tato spustlá obec, do jejíhož okolí jsem se výborně hodil, je úplně mezi lesy, jaktěživ jsem o ní ničeho neslyšel. Tři hodiny za obcí je v lesích hájovna. Hajný má poetické jméno Pampeliška, pije kořalku a nadřžuje pytlákům.

Když jsem se o něm dověděl, přistěhoval jsem se k němu. Svůj k svému. A oddal jsem se lítosti, bloudil jsem po lesích, utíral si oči velkým červeným kapesníkem, chodil jsem bos, živil se kořínky, kobyilkami a uzeným masem s knedlíky se zelím a neholil se. Za týden vyhlížel jsem jako spustlý cowboy z divokého západu. Abych pak ještě víc trýznil své tělo, objednal jsem si z Prahy poslední ročník „Moderní revui“, kterou jsem pročítal, leže v té lesní pustině na břiše, maje před sebou psí lebku, kterou jsem vyšťáral na lnojišti hájovny, a v kapse láhev obyčejné kořalky.

A když ani potom neobjevila se u mne účinná lítost, vydal jsem se na pout do Vejvodova Městce, kdež jsem vypil pět sklenic nějakého strašného venkovského piva, v každé sklenici s tuctem pivních mázder. Pak byla má lítost úplná.

Jednoho dne seděl jsem v hlubokých lesích na omšelém balvanu a přemýšlel, co dělají asi v Dejvicích,

když v tom z mého klidu mne vyrušil hlasitý hovor na jedné z těch ztracených cest v této pustině a přede mnou objevil se pán, provázený dvěma staršími dámami. Jedna z nich měla v ruce velký zápisník a na nose brejle. Druhá měla v ruce mapu a rozhlížela se, jako by chtěla spolknout celou krajinu.

Pán vypadal strašně utahaně, byl tlustý a na první pohled bylo vidět, že mu cestování nesvědčí. Potil se a na konci hole sušil si dva kapesníky, které promočil stálým utíráním potu. Na holi měl ještě dva plaidy a jeden havelok.

Když uviděl před sebou bosého, spustlého mladého zarostlého muže, totiž mne, otázal se: „Poslouchají, člověče, je daleko ještě do Vejvodova Městce?“ „I je, milostpane,“ řekl jsem. „A jak asi?“ „Přijde na to, milostpane.“ „Dvě nebo tři hodiny?“ „Tak nějak, milostpane.“ Pán se zamlčel a ta s brejlemi řekla k němu německy: „Zeptej se toho sprostáka, zdali není tu v okolí něco památného, nebo zdali se nevypravuje zde nějaká pověst.“

Pán mně to přetlumočil a já zdlouhavě odpověděl: „I chvála pánu bohu, památek tady máme dost a pověstí taky.“

Dáma s brejlemi připravila si tužku, zápisník a já pokračoval: „Tak na příklad, milostpane, tadyhle na tom balvanu, co sedím, seděl před dávnými lety svatý Cyril a Metoděj, vlastně ne, babička říkala, že . . . jó, takhle to bylo, svatý Metoděj tady seděl, kdežto svatý Cyril stál tamhle na tom kameni vedle, nebo, k sakru, počkejte, jak to bylo, tamhle na tom kameni

seděl svatý Cyril, kdežto svatý Methoděj na tomhle, co sedím, stál, ale ne, když já mám slabou paměť a ono to už je dávno. Nebožtík otec zas říkal, že oba stáli na jednom kameni, ale že neví, na kterém, na tomhle prý seděl Napoleon a tam stál pruskej Bedřich. Čert ví, co je na tom pravdy, ale náš starosta říká, že zde ležel Krištof Kolumbus z Uhlířských Janovic."

Sotva jsem to dořekl, první na útěk se dala dáma s brejlemi, upustivši zápisník, za ní běžela druhá s mapou a za všemi klusal uděšený pán s plaidy a havelokem a já volal za nimi:

„Nebojte se, já vám povím, jak jsme tady zamordovali knížete Sama.“

Byli však již pryč.

Zvedl jsem zápisník a tam jsem četl na deskách: „Vlastivědné poznámky z potulek po českých vlastech.“

Toho dne se mně ulevilo.

Letní byt a poštovní erár.

(Občanská hra.)

I. j e d n á n í.

(Občanský pokoj. U harmonia na zemi veliká hromada špinavého prádla a límečků. Nahoře na hromadě jedna bota. Druhá bota na hlavě sochy Venuše u zrcadla. Hromada pomalu se boří, a z ní se vztyčuje *pán*. Je mu asi čtyřicet osm let, na obou rukou má na-

taženy ponožky. Promne si oči, podívá se na své ruce, zakroučí hlavou, rozhlédne se po pokoji, vzdychne:)

To je tak vždy, když má člověk rodinu na letním bytě. Není nad pořádek. (Svléká si s rukou ponožky.) Jak se to mohlo stát, to nevím. Pamatuji se, že jsem chtěl ponožky někam pověsit. To to zde pěkně vypadá. To je tak, když nemá člověk rodinu doma. Musí člověk spát na pedálech harmonia. Vida, tamhle je také převrhnutá skříň. Socha Komenského a Žižky nemá hlavy; to se dalo předpokládat. Kde pak mám kabát? Vida, to je zvláštní. Čouhá ze dvířek u kamen. Mně se hned zdálo, že to, co jsem otvíral, nebude skříň na šaty. Však tady byla ale tma. Lampu jsem živou mocí nemohl najít a přece ji mám v nohou. Ale vždyť jsem něčím svítil. Aha, to chytla záclona. Inu, není nad pořádek.

(Prohlíží své bezprostřední okolí.)

Vida, co mne to studilo; spal jsem na rybičkách z akvaria. A kde pak je papoušek? Že jsem ho dal z klece do nočního stolku?

(Jde k nočnímu stolku:)

Papoušek tam není. Že je v kamnech?

(Jde ke kamnům, vytáhne kabát z kamen, dívá se dovnitř, zastaví se:)

Tak jsem naposled také na něm spal. Proto mne v noci tolik něco štípalo. Teď bych se měl umýt. Nu, umývadlo je také pryč, jen voda je tady na zemi, a jo, já si vzpomínám, já jsem se bál v noci, abych ho neshodil, tak jsem ho vyhodil z okna. Co tohle už člověk všecko provede!

(Jde ke skříni, zvedne ji s velkým úsilím, postaví zas ke zdi, otevře, vyjme odtamtud šaty, obléká se a zazvoní na posluhovačku:)

Prosím vás, paní, uveďte to tady trochu do pořádku. Já odjíždím za rodinou ven. Hlavně zameťte toho papouška a ty rybičky a nasadte hlavu Žižkovi a Komenskému, ale nespolejte si to. Nu, vzpamatujte se, vzpamatujte se!

(Zatím co posluhovačka s vytřeštěnýmýma očima hledí do rozbitého zrcadla, pán vážně sestupuje se schodů a jde do kavárny.)

II. j e d n á n í.

(V kavárně dá si přinést černou kávu s koňakem a probírá se humoristickými časopisy; jeho zájem poutají vtipy o slaměných vdovcích a vdovách. Zejména s velkým zájmem prohlíží ony obrázky, pod kterými jsou narážky na milostné poměry paniček, žijících na letním bytě, zatím co mužové jsou v městě. Podepře si hlavu a jeví rozčilení:)

To je divné, že mně nepsala už týden. Sebe hodnější ženy se člověk nedohlídá. Žena je kam vítr, tam plášť. (Bouchne pěstí do stolu, přiběhne číšník, táže se, co si pán přeje. Dostane odpověď, aby donesl ještě jednu kávu s koňakem.)

Pán k sobě: Takový pobyt na venku je pro ženu, která je tak založena jako moje, velice nebezpečný. Já vím, že ona si neodepře toho, aby neflirtovala. Ale

já ji tak přistihnout! Tak zastřelím sebe, ji i jeho. O mně říká si kde kdo, že ani kuřeti neublížím, ale to se lidé moc mylí, podvádět se nedám. Matka tří dětí a že se nestydí! A já jí tolik věřil, to je strašné! Když byla loni na letním bytě v Náměšti na Moravě, kdo ví, co tam už prováděla. On ten starší doktorovic kluk se stále kolem ní točil. A co prováděla ještě před tím na letních bytech, to nevím, poněvadž jsem tam za ní nejel. Ale konečně tomu udělám konec. Číšníku, přineste koňak bez černé kávy.

(Vypije, zaplatí a odchází do nejbližšího obchodu se střelnými zbraněmi.)

III. j e d n á n í.

(V obchodě se zbraněmi. Po stěnách nápisy: „Jedete-li na letní byt, nezapomeňte vzít s sebou revolvery naší firmy.“)

Pán: Přál bych si nějaký pořádný revolver a pořádné náboje. Asi tak dvě stě kusů.

Příručí: Má to být něco lepšího, prosím, nebo jen tak něco na letní byt, jako zde obyčejně páni, kteří odjíždějí, kupují? Včera jsme prodali osmadvacet těchto kapesních revolverů. Byli bychom prodali dvacet devět, ale ten pán, který si ho chtěl koupit, byl velice rozčilen. Kromě toho ho známe, že zastřelil na letním bytě již dvě své manželky a teď se znovu oženil. Přejete si, prosím, slepé patrony?

Pán prudce: Co vás to napadá!

Příručí: Pán ráčí mít také svou paní choť na letním bytě?

Pán: Ale kde pak, takhle kdybyste měl třaskavé náboje.

Příručí: Ty vám mohu doporučit, jsou s ocelovým pláštěm.

Pán: Tím lepší, dejte mi jich tisíc kusů, na revolver pokud možno největšího kalibru. Dejte mi to i s revolverem všechno do balíčku a pošlete to poštou do Hříměždic u Dobříše.

(Zaplatí a spokojeně odchází.)

IV. j e d n á n í.

(Na poště. V koutku expediční místnosti leží bednička s náboji a revolverem určená pro Hříměždice. Aby pak bylo ušetřeno porto a obešlo se nařízení o dopravě třaskavin, napsal příručí na bedničku: „Kovové součástky, pozor, neobracet.“)

Jeden z personálu: Tak se na tuhle bedničku dívám už tři neděle.

Druhý: Nu a proč se nedá do vozu?

První: Poněvadž to není moje věc, to přejímal kollega Krátký a ten je teď na dovolené. Pak se také na té bedničce pohodlně sedí.

Třetí: Ale říká se, že Krátkého přesadili do Haliče, do Lvova, že už se sem nevrátí.

První: Pak holt nevím, co s tou bedničkou budeme dělat, moje věc to není. Já jsem zde jenom na vý-

pomoc z listovního oddělení. Vůbec, přátelé, já se do oddělení pošty povozné nehodím. (Vstane a kopne do bedničky.)

V. j e d n á n í.

(Na letním bytě v Hříměždicích. Pán u poštmistra v největším rozčilení:)

Prosím vás, ještě nepřišla sem na moje jméno nějaká bednička?

Poštministr: Nemohu sloužit, ale spěchá to? Bylo v té zásilce snad něco důležitého?

Pán na rozpacích: Ale nějaké toaletní potřeby, koláče a rodinné dokumenty.

Poštministr: Nu, to tak nespěchá.

Pán: Tak vám tedy děkuji. (Zdrceně vyjde ven. Přejde ves, jde k lesu, posadí se do trávy, zadívá se na hřbitov.)

Tak ten revolver pořád nejde. A všechno je pravda, co jsem tušil. Tohle je pěkná zotavená. 15. července přistihl jsem ji v lese s adjunktem. 16. července dala si dostaveníčko s tím zrzavým kadetem ze zámku. 17. července viděl jsem ji se procházet u rybníka s účetním cukrovaru. 18. července byl pokoj, poněvadž si vyvrkla nohu. A ten pokoj trval až do 23. července, kdy zas mohla ven jenom k vůli tomu, abych ji přistihl na dostaveníčku se správcem velkostatku. A ten revolver pořád nejde.

(Vytáhne zápisník z kapsy a listuje.)

29. července Jan Koleta, studující filosofie z Líšnice. 31. Erazím Epstein, agent. A tak to jde den za dnem a ten revolver pořád nejde. Už jsem si na to tak

zvyk chodit na tu poštu. (Skloní hlavu do dlaní a pláče. Když hlavu zvedne, vidí jít sem k lesu svou manželku. Jde jí naproti.)

Kam pak jdeš, Klárko?

Paní: Ale slíbil mně nový lesní příručí pan Martínek, že mne provede po bažantnici. Vidiš tedy, že spěchám, buď tak laskav a jdi dohlédnout na Otokara. Ten uličník, právě když jsem odcházela, sebral na půdě červenou sukni a šel do chlěva dráždit býka.

(Pán políbí ruku svojí paní manželce a odchází do vesnice. Před vesnicí se zastaví, vytáhne z kapsy zápisník, vzdychne a píše „3. srpna. Martínek, lesní příručí.“)

VI. j e d n á n í.

(*Po dvaceti letech.* Poštámistr z V. jednání stal se již scvrklým dědečkem, ruce se mu třesou, již nevidí dobře na úřední akta, ale zastává stále ještě svůj úřad. Vstoupí *listonoš*.)

Pane poštámistře, právě přivezla pošta nějakou bedničku pro pana Laurina, toho času na letním bytě v Hříměždicích. Je mně to velice nápadné, poněvadž teď máme leden, za druhé nikdo zde o panu Laurinovi neví a pak je celá polepená různými páskami a opatřená razítky ze všech dílů světa: Kalkuta, Indie, Tokio, Sydney, Australie, Chicago, Amerika, Kapské město, Afrika, ani to nelze všechno pročíst. Je tam také česky napsáno: „Kovové součástky, pozor, neobracet!“

Poštámistr: „Jakáž pomoc, pošlete do Prahy odesílateli zpět jako nedoručitelné.“

Tak zachránil rakouský poštovní crár život nejméně třem lidem, z čehož největších výhod před dvaceti lety požívala paní Laurinová.

Lidská ješitnost.

Jako lokální referent měl jsem příležitost obdivovati se tomu, jak jsou lidé ješitní . . .

Jednoho dne se stalo, že jsem napsal, jak jistý pan Václav Stránský ze Smíchova opil se ve výčepu lihovin na Kinského třídě tou měrou, že byl vyhozen za velkého sběhu z kořalny, při čemž mu byl naražen klobouk. Druhého dne dostavil se pan Václav Stránský do redakce a žádal mne velice rozčileně, abych opravil

onu lokálku o něm v ten smysl, že mu byl naražen cylindr a ne nějaký prachobyčejný klobouk.

Jiný případ udál se za několik dní, a příčinou toho byla moje zpráva v listu, ve kterém jsem popisoval vypuknutí ohně v uzenářském krámě p. Slabého.

Napsal jsem, že nebezpečí ohně bylo vskutku veliké, neboť mouka v uzenkách chytla elementární silou. Napsal jsem to v dobrém úmyslu, abych čtenáře pobavil, neboť pokládal jsem to za svatou povinnost, aby lokální referát nebyl suchý.

Druhého dne přišli do redakce tři páni: Uzenář pan Slabý, jeho otec a jeho dědeček.

Nejvýbojněji počínal si starý pán, který pobízел svého syna a vnuka, aby mně bez milosti pár vrazili, zatím co vnuk sentimentálně křičel „jen ochutnejte naše buřty“, kdežto jeho otec hulákal, že jsem mu zkazil živnost.

Když se situace stávala kritickou, přišel šéfredaktor a já z taktických důvodů uznal za vhodné se ztratit, když jsem vykoktal, aby si to vyjednali se zodpovědným redaktorem.

Jakmile jsem vyslovil ono slovo zodpovědný, zalíbilo se návštěvníkům tou měrou, že mého šéfredaktora tahali jako děti štěně, a když jim konečně utekl, chytali ho po všech místnostech redakčních, běželi za ním do tiskárny, a když konečně se uzavřel v nejmenší místnosti, bouchali na něho a chtěli se vlámat dovnitř, jak se to dělá za časů cholery, při čemž dědeček počínal si opět nejzuiřivěji, kopal do dveří a řval „my ti osolíme tu mouku v těch buřtech!“ zatím co šéfredaktor volal

svým tenkým hlasem „pánové, já za nic nemohu, to se dostalo z policejního ředitelství a bez mého vědomí do listu!“

Zajisté každý ze čtenářů ví, jak často pro nedostatek povinné péče redaktorské soudcové z lidu odsuzují zodpovědné redaktory, a tito tři mužové počínali si hůř než porotci v Mexiku.

Teprve, když sluhové redakční se sběhli, byla násilím ona uzenářská rodina odstraněna a šla si to vyjednat na policii.

Když pak jsem přišel později na policejní ředitelství pro zlámané nohy, sebevraždy a surové kočí a pro nějakou tu srážku s elektrickou tramwayí a pro nějakou krádež, prosil mne vrchní komisař, abych mu příště neposílal na krk uzenáře, kterým chytla v uzenkách mouka.

Věc měla konečně svou dohru v denníku protivné politické strany, kam uzenářská rodina obrátila se o pomoc a na náš časopis vyjeli si protivníci pěkným článkem o úpadku živnostenské politiky v naší straně, a celý článek nesl se ušlechtilou tendencí, že jsme zaprodanci velkokapitalismu a že šlapeme po maloživnostnících. Článek skončil tím, že přijde doba, kdy naše strana bude smetena s povrchu zemského i s botami.

Pak jsem si umínil, že nebudu psáti více lokálky takovým poutavým způsobem, nýbrž jasně a suše.

Napsal jsem: „Včera o páté hodině odpolední pohádal se truhlář Jan Kysela ve své dílně an Žižkově čís. 612 se svou manželkou Marií, rozenou Fochtovou,

a udeřil ji železnou tyčí do hlavy, takže byla dopravena vozem ochranné stanice do nemocnice. Případ měl za následek velký sběh lidu.“

Když jsem druhého dne přišel do redakce, hlásil mně již na schodech sluha se starostlivou tváří, že na mne čekají v redakci dva mužové. Seděli již na židli a jeden z nich držel v ruce velkou tlustou dřevěnou lať.

Beze všeho úvodu řekl rozčileně:

„Pane redaktore, je tohle železná tyč?!”

Nemohl jsem nic proti tomu namítat, prohlásil jsem, že se opravdu nemýlí a že to není železná tyč.

„Tak vidíte,” řekl s uspokojením, „já ji praštil jen touhle lajsnou,” a počal s citem mluvit o tom, že by přece nikdy nemohl se dopustit takové surovosti a praštit svou manželku nějakou železnou tyčí.

A kde by také hned měl po ruce, když je truhlář, takovou železnou tyč? Než by ji našel, tak by ho zlost přešla.

Konal jsem tehdy jen milou povinnost, když jsem v zájmu spravedlnosti opravil onu lokálku. Napsal jsem:

„Není pravdou, jako by truhlář Jan Kysela ze Žižkova svou manželku udeřil železnou tyčí. Pan Jan Kysela dostavil se včera do naší redakce s velkou latí, dlouhou dva metry čtyřicet centimetrů, a upozornil nás, že jediné touto latí a nikoliv železnou tyčí rozbil své manželce hlavu.“

Netušil jsem, že tento muž, kterého jsem tak skvěle chtěl obhájit před veřejností, přijde opět do redakce s onou latí a praští mne jí také přes hlavu s tím vysvětlením, že to činí jediné proto, že jsem tu

celou aféru zbytečně rozmazával v listě. Ano, tak jsou lidé ješitní!

Jednou dostali jsme návštěvu trpaslíka Alfonse, který přišel v průvodu svého impressaria Massariniho, protože se dal právě ukazovat v Praze za 40 haléřů za osobu.

O něm jsem napsal úchvatný článek, ve kterém jsem ho vyličil jako nejohybnější potvoru na světě, na kterou se jest rozkoš jít podívat. Jeho impressario dal si to od někoho přeložit a dobře tomu nerozuměl a domníval se, že je on sám míněn tou ošklivou potvorou.

A střelil na mne třikrát z revolveru s neobyčejnou radostí, že může tak briskním způsobem obhájit sebe jako krasavce.

Od té doby, poněvadž mně jedna kulka uvázla v rameně, nemohu psát delší články, což i v tomto případě zajisté každý čtenář uvítá s radostí.

Hovor s malým Mílou.

Sedím již čtyři měsíce ve vyšetřovací vazbě a ještě jsem se nepřiznal, co jsem udělal se svým malým synovcem — čtyřletým Mílou Klognerů.

Obávám se, že kdybych řekl, kde jsem ho zanechal, že bych se už ho, až by ho našli, nezbavil. Víím, že by první jeho slova byla: „Proč pak tady sedíš?“ To nešťastné jeho: „Proč?“

Před více než čtyřmi měsíci slíbili Mílovi jeho rodiče, že s ním jeho strýček, totiž já, půjde na procházku. Chtěj nechtěj musil jsem s ním jít, slíbiv

nešťastným rodičům, že toho chytrého chlapečka přivedu zas v pořádku nazpátek.

Také jsem mu hned, jakmile jsme vyšli z domu, řekl:

„Drž se mne za ruku, aby se ti nic nestalo.“ „Proč se mně nemá nic stát?“ s touto otázkou překvapilo mne hned to chytré dítě. „Víš, Miloušku, mohli by tě přejet.“ „Proč by zrovna mne přejeli, proč pak nepřejedou tebe?“ „Ty jsi ještě malinký.“ „Proč pak jsem malinký?“ „Poněvadž ti jsou teprve čtyry roky.“ „A proč mně jsou teprve čtyry roky?“ „Poněvadž ti není pět.“ „A co kdyby mně bylo pět?“ „Pak bys byl o rok starší.“ „Co je to starší?“ „Vidíš, tamhle ta slečna je už starší.“ „Proč říkáš, strýčku, tamhle ta?“ „Poněvadž, miláčku, není to tahle, co jde naproti.“ „Jak to, tahle?“ „Víš, Miloušku, mlč už hezky.“ „Proč mám mlčet hezky?“

Dal jsem mu pohlavek.

Kluk se dal do pláče a já mu řekl: „Tak už nebreč.“ Utřel si rukávem oči a otázal se mne nevinně: „Proč nemám brečet?“ „Poněvadž jsi muž.“ „A proč jsem muž?“ „Poněvadž nejsi holčička.“ „Proč nejsem holčička?“ „Poněvadž, milé dítě, nosíš kalhotky, ostatně se to dovíš, až budeš starší.“ „Ty nosíš taky kalhotky, strýčku?“ „Vždyť to vidíš, Miloušku!“ „Proč nejseš, strýčku, ty taky chlapeček, jako já?“ „Poněvadž jsem už z toho vyrostl.“ „Vyrostu já taky tak?“ „Taky vyrosteš, a teď už drž hubu.“ „Proč mám držet hubu?“ „Poněvadž bych tě hodil do řeky.“ „A to bych byl rád, strýčku.“ Nyní bylo na mne, abych já se ho optal:

„A proč bys byl rád, Miloušku?“ „Poněvadž bych dělal parníček.“ „A jak bys dělal parníček?“ „Já bych si odfukoval, strýčku, a po mně by lezli lidi a zvonili by. Já bych dělal parníček „Chuchle“ a vyplivoval bych oheň.“ Náhle obrátil svou pozornost na muže, který kropil ulici. „Proč pak ten pán kropí ulici?“ „Poněvadž splachuje prach.“ „Proč pak nás nepostříká?“ „Poněvadž nesmí.“ „Proč pak nesmí?“ „Poněvadž by nám zkazil šaty.“ „Proč by nám zkazil šaty?“ „Vodou, synáčku.“ „A proč vodou?“ „Poněvadž kropí jí a ne pivem.“ „A proč nekropí pivem?“ „Poněvadž by se opil.“ „A proč by se opil, ty se taky opíjíš, strýčku, to říká maminka. Proč jsi prase, strýčku?“ „Tomu ty nerozumíš, Miloušku, ale teď už mlč, nebo tě praštím.“ „A proč mne praštíš?“ „Poněvadž mně nadáváš.“ „Proč bych ti nenadával, doma ti také nadávají.“ „Ale to není od nich hezké.“ „Od tebe to také není hezké, strýčku.“

Dal jsem mu nový pohlavek. Ani nemrkl a řekl: „Vidě, že nesmím plakat, ty taky nepláčeš, když tě teta praští. A proč tě praští?“ Dal jsem mu buchtu do zad. Zamlčel se a pak, jako by se ani nechumelilo, zvolal: „Proč tyhle domy nemají vzadu dveře, proč je mají právě tadyhle?“ „Poněvadž by tam nikdo nemohl se dostat.“ „A proč by se tam měl dostat?“ „Poněvadž tam bydlí.“ „A proč tam bydlí?“ „Poněvadž musí.“ „A proč musí?“ „Poněvadž nechce spát na ulici.“ „A proč nechce spát na ulici?“ „Poněvadž je pořádný člověk.“

Zamlčel se a řekl: „Ale ty tady, strýčku, nebydlíš.“

Na to následovala celá řada otázek: „Proč se stromu říká strom, proč ten strom má větve nahoru, jestli by ze stromu nešly udělat bubliny, proč bublina praskne, proč já vypadám jako bublina, kdy prasknu (což provázel prosbou, abych praskl za rohem).“

Když jsme uviděli psa, tázal se, proč to není kočka (nový pohlavek). Velká pauza, v jeho hlavičce rodily se zatím nové otázky. „Proč, strýčku, nedělají z anděla strážného koblihy?“ „Proč jsem spocený?“ „Proč, když je ti horko, nevyplazuješ, strýčku, jazyk, jako pes.“ „Proč nejsi pes a jsi slon?“ „Proč máš rypák, strýčku?“

Šli jsme kolem nádraží. Řekl jsem k němu zoufale: „Nejel bys rád do Uher?“ „Proč bych jel rád do Uher, strýčku?“ „Poněvadž ti koupím lístek a pojedeme hezky spolu; víš, po mašině.“ Zatleskl ručičkami a zvolal: „Já budu taky funět.“ „Jen fuň, chlapečku.“ „Já budu pouštět páru.“ „Dělej, co chceš, Miloušku.“ A koupil jsem dva lístky na Puzta Maďarad, směrem k Fűzes-Gyarmatu na poslední stanici uprostřed nesmírné pusty. Podotýkám, že to chytré dítě stále se ptalo: „Kdy pak už budu na místě, kdy pak mne odložíš.“

Konečně se toho dočkalo. Šli jsme ze stanice Puzta Maďarad do pusty přes půl druhého dne a tam uprostřed řekl jsem Milovi, aby na mne čekal. „Proč mám čekat, strýčku?“ „Poněvadž jsi takový rozumek.“ A rychle jsem se vzdálil. Jen za sebou slyšel jsem jeho nevinný hlásek: „Proč utíkáš, strýčku?“ a za chvíli na to: „Proč mne, strýčku, štípají brabenečkové?“ . . .

A to jest moje zповěď.

Klassická výchova.

Stala se věc neslýchaná. Batík, žák druhé třídy gymnasia, nejchudší hoch z celé třídy, s pilností prvního stupně, osvobozený od školného, mravného chování chvalitebného, hoch, který zadarmo jezdil na výlety a druhého prosince dostával z fondu tři koruny osmdesát pět haléřů a na počátku školního roku tři sešity po pěti krejcařích, tento mravný hoch, když v hodině latiny měla přijít na něho řada, aby byl zkoušen ze slovíček, hlásil se, povstal a řekl: „Pane professore, já musím na záchod!“

Do professora Tomce jako by hrom udeřil.

Vedle něho stojící inspektor Hellmuth zbledl jako stěna, obrátil se na ubohého Batíka a tázal se přísně:

„Jak se jmenujete?“ Batíkovi vstoupila krev do obličeje: „Vladislav Batík z Horní Mrače.“

Inspektor udělal nervosní posunek: „Jakým právem užíváte, Vladislave Batíku z Horní Mrače, v této místnosti slova záchod? Vysvětlete mu, pane profesore, laskavě, jak mladý hoch slušně žádá o dovolení vzdáliti se z třídy na dobu nejvýše desítiminutovou, po jejíž překročení nelze provinilce nezapsati do třídní knihy a nesnížiti známky mravného chování.“

Inspektor vrhl zničující pohled na celou třídu a sedl si na židli. Professor Tomec odkašlal a řekl: „Tedy . . . Tedy učí nás dějiny římské literatury, že římstí básníci užívali ve svých spisech jedině výrazů společensky konvenčních. Tedy z toho soudíme, že . . .“

Batík počal se hlásit. Byl bledý a třásl se: „Já bych prosil jít ven.“

„Ne, Batíku, nyní je již pozdě. Pozdě, hochu, pozdě užívat slušného výrazu, zabředneme-li do nemravností. Nemravů nesnesu. Divím se, jak vy, chudý hoch, odkázaný jen na podporu své matky vdovy, užíváte slova, za které by se musil i nejposlednější stydět z čeledi venkovské. Chvalitebné chování vaše rázem kleslo na zákonné, neboť mladý strom má se a musí se ohýbati z mládí a nikoliv ve stáří, jinak by bylo pozdě a lidská společnost by odchovávala víc o jednoho vyvrhele. Řekl jsem vám již, že latina je jazykem, kterému kdo s pílí náležitou se učí, osvojí si mluvu stříbrnou, mluvu ušlechtilou, myšlenky čisté . . .“

Nepokoj Batíkův dostoupil vrcholu. Díval se prosebně na inspektora, který necitelně pohlížel na

své nehty, pak oči jeho zabloudily do školního obrazu, představujícího zříceniny chrámu v Karnaku. Oči se mu zarosily. Kdyby tam byl mezi těmi zříceninami . . .

Slyšel nejasně, jak professor pokračuje: „Tedy, kolikrát jsem kladl již důraz, aby na každém slově vašem jevíly se alespoň stopy mého snažení, učiniti z vás slušné lidi. Staří Latiníci by nad vámi zaplakali, Batiku, Julius Cesar, Ovid, Cicero a Sempronius Gracchus odvrátili by se od vás s opovržením. Kam dáváte ruce, Batíku?“

„Pane professore,“ zaplakal nešlechtník.

„Mlčte, ještě kromě hrubosti odhaluji jinou u vás stránku bídnou. Odmlouváte, zapomínáte, že jste žák chudý, osvobozený od školního platu. Tím si podrýváte půdu pod nohama. Pamatujte si všichni, že jediné mravné řeči ukazují na srdce šlechetná. A k tomu vás vede klassická výchova . . .“

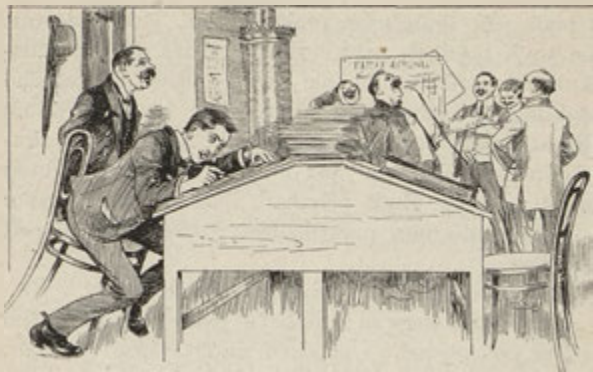
Útrapa Batíkova dosáhla nejvyššího stupně. Červenal se, chvěl, zoufale slzel a soused Mauder lechtal ho ke všemu na koleně.

„A proto, Batíku, musím vás exemplárně potrestat. Jako barbar vyrušil jste nás z klidu, jako barbar odpýváte za slovo odporné, necudné, nemravné, hrubé a sprostné . . . Degradovaný vysloužilce římské říše Maximián u města Carnuntum . . .“

Blízko Batíka zvedlo se náhle pět rukou.

„Co chcete, Šoreysi?“

„Směl bych, prosím, otevřít okna, pane profesore? . . .“

Praktikant Žemla.

Jakmile se dostal Jan Žemla do státního úřadu, bylo jeho nejvroucnějším přáním zavděčit se panu presidentovi.

Je-li člověk mladý a nadaný, těžko prorazí ve státních úřadech. Jaký tedy div, že praktikant Žemla s hrůzou seznával, že doposud nezískal si přízně pana presidenta.

A přece chtěl být Jan Žemla užitečným státu, který ho živil dvaasedesáti korunami měsíčně. Jako dobrý člověk nereptal.

Tak přešly dva roky a neměl již daleko do skutečného praktikanta. Ta doba těch dalších dvou let uplyne

a bude pak skutečným praktikantem. Pak bude mít jen 50 K měsíčně, tedy o 12 K méně než má jako „neskutečný praktikant“, ale za to titul „skutečného praktikanta“, čímž bude mít zajištěnu, bude-li se dobře chovat, naději na stálé postavení. A zas bude „skutečným praktikantem“ pět let a dveře ráje najednou se mu otevrou. Bude přísahat! Složí služební přísahu a bude skutečným praktikantem prvního stupně pod přísahou.

A hravě pak již uplynou další tři roky.

V té době stane se skutečným praktikantem prvního stupně pod přísahou s nárokem na čtvrtletní výpověď. Během dalších dvou let bude nedefinitivním aspirantem, čekatelem na místo skutečného aspiranta.

Pak bude mu právě tolik let, kdy normálnímu člověku začnou se kazit zuby moudrosti.

Pak . . . Pak už jeho fantasie neměla brzdy. Volně v myšlenkách přebíhal všemi stupni hodnostních tříd.

„Pane Zemlo,“ řekl oficiál Makula, „vy se jen díváte do stropu. Díváte se, díváte, jako byste byl panem presidentem.“

A toho dne napsal si praktikant Zemla do černé své knihy první poznámku: „Oficiál Makula vykládal o panu presidentovi, že nic jiného nedělá než se kouká do stropu.“

Nebyl to špatný nápad s tou jeho černou knihou. Ačkoliv Zemla byl trpělivý člověk, přece uznával, že by mohly být ještě jiné cesty ke konečnému jmenování definitivním aspirantem s výpovědí čtvrtletní.

Stát je živitelem. Ale když se podíváme do tako-

vého úřadu, shledáme, že právě živění a kojení lidé nejvíce nadávají na živitele, na stát a jeho zástupce v úřadě.

Za jednoho dne, kdy právě Jan Žemla přemýšlel o té vzpurné povaze podřízených, vznikla v jeho poctivé duši myšlenka založit černou knihu, knihu o hříších personálu, knihu, kde by se zaznamenávaly všechny zlé činy a skutky jeho kolegů z úřadu, všechny špatné posunky, myšlenky a pohyby, všechno to, co lze definovat vzpourou, tajným jednáním, zlehčujícím p. presidenta, představitele, jeho živitele i živitele všech těch, kteří zákeřným způsobem píseň nezpívají, či chleba jídají.

Bude tam všechno napsáno. Všichni praktikanti, sluhové, aspiranti, definitivní i nedefinitivní, adjunkti, oficiálové budou tam mít svou rubriku.

Jaktěživ nedal si praktikant Žemla tolik záležit na jakékoliv práci, jako na pečlivém provedení těchto rubrik ve své černé knize.

A první poznámku do ní napsal, jak již bylo řečeno:

Jméno: Officiál Makula. 14. března. Co provedl: „Vykládal o panu presidentovi, že nic jiného nedělá než se kouká do stropu.“ Jaký dojem činilo to na ostatní personál? „Špatný, všichni se smáli, jedině nedefinitivní praktikant Jan Žemla se nesmál.“

„Počkej, příteli Makulo!“ myslí si Žemla, „to máš za to, že kouříš a mně nedovolíš kouřit veřejně.“

A v černé knize rostly utěšeně poznámky, které vrhaly prašpatné světlo na úřední disciplínu:

„Skutečný praktikant Jurařda s kvartální výpovědí řekl dne 21. března: Tady aby se člověk zbláznil. Všichni s tím souhlasili, jedině Žemla odešel ven na chodbu.“

„Sluha Karas 21. března řekl polohlasitě: „Aby zde sloužil mezek.“ Kdyby to byli ostatní slyšeli, dělalo by to špatný dojem a mnozí by se smáli. Praktikant Žemla napomenul však sluhu Karáška: „Vždyť nemáte ještě definitivu, pamatujte, co mluvíte.“

„Dne 22. března řekl aspirant Klučina: „Pan prezident je kráva!“ Všichni s tím souhlasili, jen praktikant Žemla neřekl ani slova a hleděl si své práce.“

„Téhož dne vrchní oficiál Heller mluvil neuctivě o choti pana presidenta: „Viděl jsem tu ochechuli v automobilu s naším starým. Ten by byl rád, kdyby to řidič pustil někam do rybníka. Pak by se s řidičem jistě zachránil. Dojem to dělalo na Jana Žemlu, stále nedefinitivního praktikanta, hrozný. Nejvíce se smál sluha Bílek a koncipista Biner. Oficiál Makula pravil: „Dejte pokoj, já už se nemůžu smát.“

„23. března. Hovořili mezi sebou praktikanti Kander a Šeba. Šeba hlasitě pronesl několik slov, která zlehčila celý úřední systém. Bylo to něco tak hrozného, že stále nedefinitivní praktikant Jan Žemla zacpal si uši, aby neslyšel tato slova: Ve státním úřadě mačkají páni ze člověka mladá léta a pak než se dopracuje kýžené mety. „Máte pravdu,“ řekl na to praktikant Kander. „Zde člověka neumějí než využítkovat a zatím jsou oslové.“ Po těchto slovech praktikant Jan Žemla zakašlal a ozval se: „Zde je horko!“ Na to řekli oba

hlasitě: „Však by zasloužil pan president, aby se mu důkladně zatopilo.“

„24. března. Tohoto dne pohádal se praktikant Žemla s jedním člověkem z úřadu. Ten člověk je pouhý sluha, má dvě děti a nemá definitivu a přes to dovolil si říci následující: „Pan president myslí, že spolkl celou učenost, zatím však je kus trouby. Poslal mne dnes pro pražský salám a neví, že jedl od Karabce. Když pak se stále nedefinitivní praktikant Jan Žemla tázal, co znamená slovo „Karabec“, bylo mu řečeno, že jest to přepychový koňský lahůdkářský uzenářský krám. Okamžitě vyšel Jan Žemla z kancelářské místnosti, aby neslyšel všeobecného výbuchu smíchu. Za dveřmi slyšel nejvíce se smát adjunkta Klazara, který volal: „Chlap neví, co svačí!“

„25. března. Oficiál Peška dělal špatné vtipy a opičil se po panu presidentovi, při čemž napodobil ho skutky i mluvou. Dělal takovou směšnou figuru a říkal: „É, é, é, meine Herren, ja, ja, ja, páni, mně češí, že pracovat ja, ja, ja, é, é, é, být tüchtig a práci jako dražit!“ Po těchto slovech nastalo všeobecné veselí, kterého se nedefinitivní praktikant Žemla nesúčastnil, poněvadž pilně toho dne, jako vždy jindy, hleděl si odevzdané práce, by s ní byl zavčas hotov a neměl žádných „restů“, jako mají jiní páni z toho oddělení, kteří přicházejí do úřadu přímo z nočních kaváren a jiných místností, kde jistě neslyší poctivého slova.“

„26. března. Tohoto dne přišel do kanceláře k nám vrchní oficiál Koudelka z čis. 5. a řekl k našemu vrchnímu oficiálovi hlasitě, takže jsme to všichni

slyšeli: „Je to přece pravda! Pan president vydržuje si tu slečnu. Včera jsem se náhodou s nimi setkal, když lezli do kočáru. Kdyby se to rozneslo, mohl by být z toho velký skandál. Usmíval se na ni jako Filištín . . .“

Druhého dne praktikant Žemla upustil svoji černou knihu v kanceláři pana presidenta . . .

*

„Pan Žemla k panu presidentovi,“ ozval se u telefonu hlas z kanceláře pana presidenta dvě hodiny po tom.

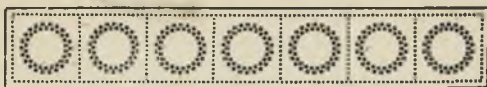

Rozradostněný Žemla přiběhl celý udýchán. Konečně! Odměna, postup.

„Pane Žemlo!“ řekl pan president, „všechno je hezké až na to poslední! Človče! Tohle vy děláte v úředních ho-

dinách? Jste propuštěn ze státní služby. Všechno je hezké, až to poslední! Vy jste se, člověče, připravil o kariéru. Tohle psát místo úředních spisů. Chlape, už ať jste venku . . .!“

OBSAH.

	Str.
TRAMPOTY PANA TENKRÁTA	5
OFFSIDE	51
CHI VA PIANO, VA SANO	66
JAK ŠEL PAN MAZUCHA POMSTÍT SVOU URAŽENOU MANŽELSKOU ČEST	62
NEŠŤASTNÁ HISTORIE S KOCOUREM	66
NĚMEČTÍ ASTRONOMOVÉ	72
VOLEBNÍ ŘEČ SAMOSTATNÉHO KANDIDÁTA PROFESSORA CTI- BORA	77
PRAVĚKÁ OPICE	82
TAJEMNÉ PSANÍ	87
ÚŘEDNÍ HORLIVOST PANA ŠTĚPÁNA BRYCHA	92
VÝPRAVA PROFESSORA ZICHRA ZA MAMUTEM	97
O POLICEJNÍM PSU A MANŽELSKÉ NEVĚŘE	103
MALÁ POLEMIČKA	108
SKOLNÍ VÝLET	114
PRVNÍ MÁJ PANA RADY MACKOVÍKA	123
ZBABĚLEC	127
POPLAŠNÝ SIGNÁL	134
DOBROČINNOST	138
ZLOČINEC	143
VLASTIVĚDA	149
LETNÍ BYT A POŠTOVNÍ ERÁR	153
LIDSKÁ JEŠITNOST	161
HOVOR S MALÝM MÍLOU	166
KLASSICKÁ VÝCHOVA	170
PRAKTIKANT ŽEMLA	173

